

**Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України**

**Юрій ГОРБАЧЕНКО, Сергій ЗАСУНЬКО, Тетяна КРИШТАЛЬ,
Ольга МЕЛЬНИК, Кирило ПАСИНЧУК**

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Навчально-методичний посібник
(збірник лекцій та матеріалів для самостійної роботи
здобувачів вищої освіти)

Черкаси 2023

УДК 351.86 (477)
ББК 65.050

*Розглянуто методичною радою Черкаського інституту пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України
(Протокол № 4 від 19.12.2023 року)*

Рецензенти:

- Світлана ОБРУСНА – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін Черкаського Національного університету ім. Богдана Хмельницького;
- Олексій БИКОВ – кандидат наук з державного управління, начальник Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Черкаської області.

Юрій ГОРБАЧЕНКО, Сергій ЗАСУНЬКО, Тетяна КРИШТАЛЬ, Ольга МЕЛЬНИК, Кирило ПАСИНЧУК Нормативно-правове регулювання діяльності у сфері цивільного захисту: Навчально-методичний посібник (збірник лекцій та матеріалів для самостійної роботи здобувачів вищої освіти). – Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2023. – 158 с.

Навчально-методичний посібник (збірник лекцій та матеріалів для самостійної роботи здобувачів вищої освіти) «Нормативно-правове регулювання діяльності у сфері цивільного захисту» спрямований на формування у здобувачів вищої освіти професійно-важливих якостей, необхідних для здійснення адміністративно-правової діяльності у сфері цивільного захисту, усвідомлення здатності до самостійного оволодіння знаннями, формування навичок творчого мислення, здатності до професійного саморозвитку. Основна увага в даному навчальному виданні приділяється розгляду діючих нормативно-правових актів у рамках професійної діяльності; вивченню особливостей функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах воєнного стану; здатності приймати та оформлювати рішення за результатами розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері цивільного захисту; застосуванню професійних знань й практичних навичок за напрямком адміністративно-правової діяльності.

Навчальне видання призначене для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійними програмами «Пожежна безпека», «Цивільний захист» та «Охорона праці». Також даний посібник може бути корисним для керівного складу органів управління та підрозділів цивільного захисту.

УДК 351.86 (477)
ББК 65.050

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ I ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	8
1.1 ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ ПРАВА У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА	8
1.1.1 Зміст навчальної дисципліни, її задачі	8
1.1.2 Поняття системи права в сфері цивільного захисту	10
1.1.3 ДСНС України: завдання, функції, права	13
1.1.4 Єдина державна система цивільного захисту: структура, права та завдання, режими функціонування	25
Рекомендовані джерела	32
1.2 ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	33
1.2.1 Поняття та види надзвичайних ситуацій	33
1.2.2 Класифікація надзвичайних ситуацій за характером походження ..	35
1.2.3 Класифікація надзвичайних ситуацій за ступенем поширення, розміром людських втрат та матеріальних збитків	36
1.2.4 Нормативно-правове регулювання забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях	38
Рекомендовані джерела	47
РОЗДІЛ II ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	49
2.1 ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ НОРМИ	49
2.1.1 Поняття, структура та джерела адміністративного права	49
2.1.2 Загальна характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення	52
2.1.3 Адміністративно-правові відносини. Органи ДСНС України як учасники адміністративно-правових відносин	53
2.1.4 Поняття і структура адміністративно-правової норми	54
2.1.5 Класифікація адміністративно-правових норм	55
Рекомендовані джерела	59
2.2 АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	60
2.2.1 Загальна характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення	60
2.2.2 Поняття і підстави адміністративної відповідальності	64
2.2.3 Адміністративні стягнення	66
2.2.4 Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення	68

2.2.5	Поняття юридичного складу адміністративного правопорушення . .	70
2.2.6	Юридичний склад адміністративних правопорушень у сфері пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту	73
	Рекомендовані джерела	85

РОЗДІЛ III ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ. ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

3.1	ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ. ПОРУШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ СПРАВИ ТА ПРОТОКОЛ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ	86
3.1.1	Здійснення адміністративно-правової діяльності як один із основних напрямків роботи органів ДСНС. Порядок встановлення розмірів штрафів	86
3.1.2	Основні положення адміністративного процесу. Стадії адміністративного процесу та його основні завдання	90
3.1.3	Порушення адміністративної справи. Протокол про адміністративне правопорушення	94
	Рекомендовані джерела	102
3.2	РОЗГЛЯД АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ. ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ	103
3.2.1	Розгляд адміністративних справ. Постанова по справі про адміністративні правопорушення у сфері пожежної та техногенної безпеки. Оскарження та опротестування постанов по справам про адміністративні правопорушення	103
3.2.2	Порядок виконання постанов по справам про адміністративні правопорушення. Діловодство у справах про адміністративні правопорушення	107
	Рекомендовані джерела	110

РОЗДІЛ IV ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЛІЦЕНЗІЙНОЇ ТА ДОЗВІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАГЛЯДОВИХ ОРГАНІВ СИСТЕМИ ДСНС УКРАЇНИ

4.1	ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЛІЦЕНЗІЙНОЇ ТА ДОЗВІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАГЛЯДОВИХ ОРГАНІВ СИСТЕМИ ДСНС УКРАЇНИ .	112
4.1.1	Загальні положення ліцензування наглядовими органами системи ДСНС умов господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення	112
4.1.2	Порядок здійснення ліцензування посадовими особами органів нагляду. Контроль за дотриманням ліцензійних умов у сфері пожежної (техногенної) безпеки	119
4.1.3	Основні положення щодо видачі дозволів на початок роботи підприємств та оренди приміщень. Права посадових осіб органів нагляду системи ДСНС щодо видачі дозволів	121

Рекомендовані джерела	123
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	125
МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ»	135
1. Загальні положення щодо організації самостійної роботи здобувача вищої освіти	135
2. Перелік питань для самостійного опрацювання з навчальної дисципліни «НПР у сфері ЦЗ»	137
3. Дотримання вимог академічної доброчесності	140
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ	143
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	153

ВСТУП

Збірник лекцій та матеріалів для самостійної роботи здобувачів вищої освіти «Нормативно-правове регулювання діяльності у сфері цивільного захисту» спрямований на підготовку висококваліфікованих фахівців, які можуть самостійно і нормативно-обґрунтовано вирішувати професійні завдання у сфері цивільного захисту.

Постійні зміни в законодавстві України, внесення доповнень в існуючі закони та підзаконні нормативно-правові акти, видання нових, зміна моделей регулювання державою питань у сфері цивільного захисту відображаються на діяльності суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

Вкрай важливим є:

- вміння орієнтуватися в усіх питаннях нормативно-правового регулювання діяльності в сфері цивільного захисту;
- самостійно і систематично вивчати основні положення чинних законів та нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту;
- користуватися професійними термінами, застосовувати свої законні права і виконувати обов'язки в суворій відповідності з чинним законодавством.

Основна увага при вивченні дисципліни приділяється формуванню в майбутніх фахівців системи основоположних знань, уявлень та відомостей про науково-теоретичне обґрунтування механізмів державного регулювання, функцій, структури, повноважень, особливостей органів виконавчої влади в сфері цивільного захисту; вивчення особливостей функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах воєнного стану; підготовка висококваліфікованих фахівців, які можуть самостійно і нормативно-обґрунтовано вирішувати завдання державного нагляду (контролю) за додержанням та виконанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки; вивчення порядку застосування норм адміністративного права та порядку розгляду адміністративних справ інспекторами наглядових органів системи ДСНС України в справах про адміністративні правопорушення у сфері цивільного захисту; формування навичок творчого мислення та здатності до професійного саморозвитку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати: законодавчу базу України у сфері цивільного захисту; стратегії державної політики у сфері цивільного захисту в умовах воєнного стану; структуру ЄДСЦЗ та склад її органів управління; організаційно-правові заходи при виникненні надзвичайних ситуацій; повноваження та функції суб'єктів забезпечення цивільного захисту в умовах воєнного стану; загальні вимоги до організації техногенної та пожежної безпеки на об'єктах; загальні засади та методика проведення перевірок щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки; особливості адміністративно-правової діяльності органів і підрозділів служби цивільного захисту; порядок притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення у

сфері пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту; порядок застосування посадовими особами центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки, заходів реагування.

РОЗДІЛ І

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

1.1. ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ ПРАВА У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА.

1.1.1 Зміст навчальної дисципліни, її задачі.

Безпека людини, її життя і здоров'я Конституцією України визнано найвищою соціальною цінністю. Кожний громадянин України має конституційне право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Ці невід'ємні конституційні права і свободи людини і суспільства в цілому є об'єктом національної безпеки України.

Забезпечення техногенної (пожежної) безпеки, цивільного захисту є невід'ємною частиною державної діяльності щодо охорони життя та здоров'я людей, національного багатства і навколишнього природного середовища. Вказана діяльність здійснюється через право. Держава безпосередньо впливає на суб'єктів, які приймають участь в забезпеченні природно-техногенної безпеки населення і територій, реалізуючи свої права і обов'язки, які визначені в правових нормах. Дотримання норм права є необхідною умовою роботи органів та підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій, оскільки одним з основних принципів діяльності у даній сфері є принцип законності, тобто принцип чіткого дотримання законів та верховенства права.

«Нормативно-правове регулювання діяльності у сфері цивільного захисту» – дисципліна, у межах якої вивчаються та набуваються знання й практичні навички з однієї із провідних галузей національного права України - адміністративного, знання якої є необхідною умовою життєдіяльності кожного громадянина України, а також є важливою стороною підготовки спеціалістів пожежно-рятувальних підрозділів з метою правильного розуміння та практичного використання діючих законів, нормативних актів що стосуються забезпечення пожежної та техногенної безпеки міст, населених пунктів, промислових, сільськогосподарських та інших підприємств, закладів і організацій.

Мета вивчення цієї базової дисципліни полягає у формуванні чіткого розуміння питань нормативно-правового регулювання діяльності у сфері у сфері пожежної та техногенної безпеки в умовах воєнного стану. Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни допоможуть розвинути практичні уміння, що забезпечують творчість та ініціативу в професійній діяльності, навички їх використовувати під час вирішення завдань наукового та професійного характеру.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

знання:

- законодавчої бази України у сфері цивільного захисту;
- стратегії державної політики у сфері цивільного захисту в умовах воєнного стану;
- структури ЄДСЦЗ та складу її органів управління;
- організаційно-правових заходів при виникненні надзвичайних ситуацій;
- повноважень та функцій суб'єктів забезпечення цивільного захисту в умовах воєнного стану;
- загальних вимог до організації техногенної та пожежної безпеки на об'єктах;
- організаційно-правових засад перевірки та оцінки готовності функціональних і територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту;
- загальних засад та методики проведення перевірок щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки;
- загальних вимог до планування роботи в органах ДСНС України;
- особливостей адміністративно-правової діяльності органів і підрозділів служби цивільного захисту;
- порядку притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту;
- порядку застосування посадовими особами центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки заходів реагування.

уміння:

- аргументовано використовувати положення нормативно-правової бази у своїй діяльності;
- аналізувати й узагальнювати отриману інформацію про НС;
- визначати рівень надзвичайної ситуації;
- визначати проблеми цивільного захисту в умовах воєнного стану, а також шляхи їх вирішення;
- інтегрувати знання щодо управління ЄДСЦЗ у сфері реагування на НС в обсязі поняттєвого поля системи реагування на НС;
- самостійно й систематично вивчати основні положення чинних законів та нормативно-правових актів у сфері цивільного захисту;
- правильно застосовувати норми законодавчих та нормативних актів у професійній діяльності;
- приймати вірне управлінське рішення при виявленні порушень вимог пожежної та техногенної безпеки;
- формувати, підтримувати та розвивати професійно-важливі управлінські якості: індивідуальний стиль спілкування; потреби та вміння саморозвитку, творчого мислення; вміння раціональної навчальної діяльності.

комунікацію:

- взаємодії в колективі з метою виконання завдань;
- продукування деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема в професійній діяльності;
- вільного спілкування з питань, що стосуються вивчення навчальної дисципліни, з колегами;
- використання академічної української мови у професійній діяльності;
- використання технічних термінів, передбачених вимогами чинного законодавства щодо заходів державного нагляду (контролю) під час спілкування з керівниками та працівниками суб'єктів господарювання.

Відповідальність та автономію:

- робота та/або навчання під керівництвом або наглядом з певною самостійністю;
- адаптація своєї поведінки до зовнішніх обставин під час виконання завдань або розв'язання проблем;
- здатність до подальшого навчання з елементами автономії;
- демонстрація значної авторитетності, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, послідовна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності;
- здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

1.1.2 Поняття системи права в сфері цивільного захисту.

Право — це система загальнообов'язкових, формально визначених, установлених чи санкціонованих державою, гарантованих правил поведінки, що тісно між собою зв'язані та регулюють суспільні відносини між людьми в інтересах певної частини населення в соціально неоднорідному суспільстві.

Ознаки права:

- право – це система правових норм;
- це – правила поведінки загального характеру;
- ці правила мають загальнообов'язковий характер;
- вони тісно пов'язані між собою, діють у єдності.

Правові норми, які регулюють найрізноманітніші відносини в різних суспільних сферах, утворюють не хаотичну сукупність, а певну систему, яка характеризується внутрішньою узгодженістю та єдністю. Це проявляється в несуперечності норм, що видаються органами різного рівня. Якщо розглядати систему права безпосередньо у сфері цивільного захисту, то необхідно зазначити, що системою права у даній сфері суспільних відносин є структурно врегульована сукупність правових норм, які регулюють чи можуть регулювати відносини, що виникають у сфері цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного, природного та військового характеру, визначають повноваження органів виконавчої влади та інших органів управління, порядок створення і застосування сил, їх комплектування, проходження служби, а також гарантії соціального і правового захисту особового складу органів та підрозділів цивільного

захисту. Вказані норми складають галузі права, які є основними структурними елементами системи права.

Правове регулювання забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях має комплексний характер і поєднує норми різних галузей права (конституційного, адміністративного, кримінального, господарчого, фінансового тощо). Але відносини, які виникають під час здійснення виконавчо-розпорядчої та іншої діяльності щодо забезпечення безпеки за надзвичайних ситуацій здебільшого регулюються адміністративно-правовими нормами.

Поняття цивільного захисту має дуже широкі межі і охоплює цілий ряд заходів спрямованих на запобігання та ліквідацію надзвичайних ситуацій, які загрожують життю та здоров'ю людей, завдають матеріальних збитків у мирний час і в особливий період. До таких заходів відносяться організаційні, інженерно-технічні, санітарно-гігієнічні, протиепідемічні та інші.

Враховуючи складність та велику кількість напрямків діяльності і виконання різноманітних заходів у сфері цивільного захисту, існує доцільність системно розглянути нормативно-правові акти щодо запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій.

Систематизувати нормативні документи у сфері цивільного захисту можна по різному. Це можна зробити виходячи з юридичної сили документів, в яких містяться відповідні правові норми (Конституція, Закони, Кодекси, Постанови, Укази і т.д.); виходячи з розподілу вказаних документів на такі, які направлені на запобігання надзвичайних ситуацій або ж на їх безпосередню ліквідацію; виходячи з їх розподілу на такі, що мають загальний або ж внутрівідомчий характер тощо.

Правовою основою цивільного захисту є Конституція України, Кодекс цивільного захисту України, інші закони України, а також акти Президента України та Кабінету Міністрів України (ст. 3 Кодексу цивільного захисту України (далі - КЦЗ України)).

Основний закон держави закріплює загальні положення у сфері цивільного захисту. Згідно зі ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найбільшою соціальною цінністю. В ст. 27 Конституції України зазначено, що кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Також у Конституції, а саме в ст. 50, зазначено, що кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Відповідно до п. 31 ст. 85 Конституції України, до повноважень Верховної Ради України належить затвердження протягом двох днів з моменту звернення Президента України указів про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або

часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації.

Президент України, відповідно до п. 21 ст. 106 Конституції України, приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації – з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України.

Положеннями статей 16 та 17 Конституції України визначено, що питання забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи є обов'язком держави, а захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави.

Грунтуючись на таких положеннях Конституції України, в ст. 4 КЦЗ України встановлюється, що цивільний захист — це комплекс заходів, які реалізуються на території України в мирний час та в особливий період і спрямовані на захист населення, територій, навколишнього природного середовища, майна, матеріальних і культурних цінностей від надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій, запобігання виникненню таких ситуацій та подій, ліквідацію їх наслідків, надання допомоги постраждалим, здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

Кодекс цивільного захисту України регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, та визначає повноваження органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, права та обов'язки громадян України, іноземців та осіб без громадянства, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності.

Стаття 7 КЦЗ України закріплює основні принципи здійснення цивільного захисту. До них відносяться:

1) гарантування та забезпечення державою конституційних прав громадян на захист життя, здоров'я та власності, а також виконання у воєнний час норм міжнародного гуманітарного права;

2) комплексного підходу до вирішення завдань цивільного захисту;

3) пріоритетності завдань, спрямованих на рятування життя та збереження здоров'я громадян;

4) максимально можливого, економічно обґрунтованого зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

5) централізації управління, єдиноначальності, підпорядкованості, статутної дисципліни Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, аварійно-рятувальних служб;

б) гласності, прозорості, вільного отримання та поширення публічної інформації про стан цивільного захисту, крім обмежень, встановлених законом;

7) добровільності - у разі залучення громадян до здійснення заходів цивільного захисту, пов'язаних з ризиком для їхнього життя і здоров'я;

8) відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування за дотримання вимог законодавства з питань цивільного захисту;

9) виправданого ризику та відповідальності керівників сил цивільного захисту за забезпечення безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

1.1.3 ДСНС України: завдання, функції, права.

Згідно Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1052 від 16 грудня 2015 року, Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності.

Основними завданнями ДСНС є:

1) реалізація державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

2) здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб;

3) внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначених сферах;

4) виконання функцій компетентного органу у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки.

ДСНС відповідно до покладених на неї завдань:

1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та подає їх в установленому порядку Міністрові внутрішніх справ;

2) організовує та забезпечує керівництво Кабінету Міністрів України єдиною державною системою цивільного захисту;

3) формує проекти планів у сфері цивільного захисту державного рівня на мирний час та в особливий період, подає їх Міністрові внутрішніх справ для внесення в установленому порядку на розгляд Кабінету Міністрів України, організовує планування заходів цивільного захисту центральними та місцевими органами виконавчої влади;

4) проводить підготовку органів управління функціональних і територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту та їх ланок;

5) вносить національному органу стандартизації в установленому порядку пропозиції щодо необхідності створення та припинення діяльності технічних комітетів стандартизації у сфері цивільного захисту;

6) організовує здійснення заходів щодо створення, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту, ведення їх обліку, забезпечує разом з відповідними органами та підрозділами цивільного захисту, місцевими держадміністраціями здійснення контролю за готовністю зазначених споруд до використання за призначенням, веде загальнодержавний електронний облік захисних споруд цивільного захисту;

7) організовує здійснення заходів щодо впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, готує пропозиції щодо віднесення населених пунктів та суб'єктів господарювання до відповідних груп (категорій) цивільного захисту;

8) реалізує державну політику з питань радіаційного і хімічного захисту населення, координує та контролює здійснення заходів щодо захисту населення і територій у разі виникнення радіаційних аварій та надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виливом (викидом) небезпечних хімічних речовин;

9) здійснює разом із центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями прогнозування імовірності виникнення надзвичайних ситуацій, визначає показники ризику та здійснює районування території України щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

10) веде державний облік, реєструє та зберігає матеріали гідрометеорологічних спостережень, веде інформаційну базу гідрометеорологічних даних та даних про стан навколишнього природного середовища;

11) визначає рівні надзвичайних ситуацій, видає експертні висновки про рівень надзвичайної ситуації, веде їх облік;

12) веде безпосередньо та через свої територіальні органи облік пожеж та їх наслідків, проводить в установленому законодавством порядку перевірку повноти і якості ведення обліку пожеж у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, на підприємствах, в установах та організаціях;

13) реалізує державну політику з питань організації та виконання заходів з евакуації населення, координує діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів господарювання із зазначених питань;

14) забезпечує здійснення заходів з мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних із технологічними терористичними проявами та іншими видами терористичної діяльності під час проведення антитерористичних операцій, а також проводить просвітницьку та освітню діяльність з метою підготовки населення до дій в умовах вчинення терористичного акту;

15) залучає аварійно-рятувальні формування центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій усіх форм власності та координує їх діяльність під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій державного і регіонального рівнів, організовує проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, здійснює контроль за їх проведенням;

16) організовує та здійснює заходи з професійної підготовки особового складу органів і підрозділів цивільного захисту та психологічного захисту населення у разі загрози виникнення і виникнення надзвичайних ситуацій;

17) проводить через підрозділи Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту заходи з розмінування (гуманітарного розмінування) та піротехнічні роботи, пов'язані із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються у терористичних цілях), за винятком територій, на яких розміщені і постійно дислокуються військові частини, установи, військові заклади освіти, підприємства та організації Збройних Сил, інших військових формувань, утворених відповідно до законів;

18) організовує та здійснює заходи з обліку, зберігання, закупівлі, переміщення та використання вибухових матеріалів для забезпечення проведення піротехнічних і вибухових робіт;

19) здійснює сертифікацію водолазних підрозділів аварійно-рятувальних служб, забезпечує діяльність міжвідомчої атестаційної комісії з атестації аварійно-рятувальних служб і рятувальників;

20) забезпечує гасіння пожеж, рятування людей, надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та інших видів небезпечних подій, що становлять загрозу життю або здоров'ю людей чи призводять до завдання матеріальних збитків;

21) створює та використовує фінансові ресурси та оперативний матеріальний резерв для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та надання термінової невідкладної допомоги постраждалим;

22) забезпечує контроль за створенням та використанням матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання;

23) організовує та забезпечує охорону від пожеж підприємств, установ, організацій та інших об'єктів на підставі договорів;

24) координує проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт авіаційними силами та засобами ДСНС, інших

центральної та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності;

25) здійснює контроль за готовністю авіаційних сил та засобів пошуку і рятування до проведення пошуку і рятування, за організацією пошуково-рятувального забезпечення польотів повітряних суден авіації центральної та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності;

26) забезпечує організацію авіаційного пошуку і рятування повітряних суден, що зазнають або зазнали лиха;

27) бере участь в аеромедичній евакуації осіб, що потребують медичної допомоги, транспортуванні анатомічних матеріалів та реципієнтів;

28) вносить до відповідних органів пропозиції щодо припинення польотів у разі порушення вимог нормативно-правових актів з питань пошуково-рятувального забезпечення до усунення недоліків;

29) здійснює оповіщення та інформування центральної та місцевих органів виконавчої влади про загрозу виникнення і виникнення надзвичайних ситуацій, методичне керівництво щодо створення і належного функціонування систем оповіщення цивільного захисту різного рівня;

30) забезпечує проведення гідрометеорологічних, геліофізичних спостережень, фонових радіаційних та базових спостережень за станом забруднення навколишнього природного середовища;

31) надає органам державної влади, органам місцевого самоврядування і населенню безоплатну інформацію загального користування про фактичні та очікувані зміни гідрометеорологічних умов і стану навколишнього природного середовища, здійснює попередження про небезпечні та стихійні гідрометеорологічні явища, а також гідрометеорологічне обслуговування суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, діяльність яких залежить від гідрометеорологічних умов, у тому числі підприємств енергетики, агропромислового комплексу, комунального господарства, цивільної авіації та інших видів транспорту;

32) виконує функції повноважного метеорологічного органу для організації надання метеорологічного обслуговування цивільної авіації в Україні;

33) забезпечує прогнозування погоди, гідрологічного режиму водних об'єктів, небезпечних і стихійних гідрометеорологічних явищ, урожайності сільськогосподарських культур;

34) взаємодіє з міжнародними організаціями і національними гідрометеорологічними службами іноземних держав, представляє Україну у Всесвітній метеорологічній організації;

35) забезпечує виконання актів Верховної Ради України, Президента України про надання Україною гуманітарної допомоги іноземним державам, зокрема, організовує закупівлю товарів і послуг, у тому числі із завантаження, вивезення та складування вантажів, здійснює їх супроводження до місця призначення та передачу отримувачам гуманітарної допомоги;

- 36) забезпечує в межах повноважень, передбачених законом:
здійснення державного контролю у сфері гідрометеорологічної діяльності;
реалізацію державної політики з питань медичного та біологічного захисту населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій;
виконання функцій суб'єкта національної системи захисту критичної інфраструктури;
реалізацію єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в органах і підрозділах ДСНС;
криптографічний захист секретної та службової інформації;
- 37) бере участь у здійсненні заходів з медичного захисту, надання екстреної медичної допомоги у зоні надзвичайної ситуації (осередку ураження) постраждалим та рятувальникам, заходи з медичного забезпечення (лікувально-профілактичні, санітарно-гігієнічні заходи, медичне постачання, медико-психологічну реабілітацію та санаторно-курортне лікування) осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, ветеранів служби цивільного захисту (війни), членів їх сімей, медичне обслуговування учнів (вихованців) закладів освіти ДСНС;
- 38) організовує провадження наукової, науково-технічної, інвестиційної, інформаційної, видавничої діяльності, сприяє створенню і впровадженню сучасних інформаційних технологій та комп'ютерних мереж, є замовником наукових робіт, бере участь у проведенні прикладних науково-дослідних робіт, перевіряє, переглядає та скасовує галузеві стандарти з питань, що належать до компетенції ДСНС;
- 39) вносить Мінекономрозвитку пропозиції щодо державного замовлення на підготовку фахівців у відповідній сфері;
- 40) здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, державних службовців і працівників апарату ДСНС;
- 41) здійснює функції з організації та навчально-методичного забезпечення навчання (підвищення кваліфікації за цільовим призначенням) керівних кадрів і фахівців центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту;
- 42) організовує навчання населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях, розробляє і затверджує відповідні організаційно-методичні рекомендації та програми з підготовки населення до таких дій;
- 43) здійснює державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки щодо виявлення та запобігання порушенню вимог законодавства органами та суб'єктами господарювання, аварійно-рятувальними службами, іншими юридичними особами;
- 44) перевіряє стан дотримання вимог законодавства у сфері цивільного захисту та складає відповідні акти;

45) організовує та проводить перевірку стану готовності функціональних і територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту та відповідних органів управління ними до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

46) здійснює безпосередньо та через свої територіальні органи реєстрацію декларацій відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки;

47) здійснює відповідно до закону ліцензування господарської діяльності з надання послуг і проведення робіт протипожежного призначення;

48) здійснює функції технічного регулювання у визначеній законодавством сфері;

49) здійснює державний ринковий нагляд у межах сфери своєї відповідальності;

50) розглядає у разі звернення фізичних чи юридичних осіб:

проектну документацію щодо влаштування засобів протипожежного захисту (систем пожежогасіння, пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією населення, протидимного захисту, пожежного спостереження, вогнезахисної обробки будівельних конструкцій (виробів, матеріалів), автоматизованих систем раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення), а також бере участь у прийманні проведених робіт із влаштування зазначених засобів;

технічні завдання і робочі проекти на автоматизовані системи раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення;

проектну документацію на будівництво захисних споруд цивільного захисту, а також розділ щодо інженерно-технічних заходів цивільного захисту у складі містобудівної документації;

51) складає акти перевірок, приписи щодо усунення виявлених порушень вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки, інші обов'язкові для виконання розпорядчі документи, а в разі встановлення порушень, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, звертається безпосередньо та через територіальні органи до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення до повного усунення порушень вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих ділянок, агрегатів, експлуатації будівель, об'єктів, споруд, цехів, ділянок, окремих приміщень, а також машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, зупинення проведення робіт, у тому числі будівельно-монтажних, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту;

52) розробляє та подає в установленому порядку на розгляд Міністра внутрішніх справ для внесення до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо підвищення ефективності захисту населення і територій від

надзвичайних ситуацій, удосконалення системи цивільного захисту на відповідних територіях, в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності;

53) подає міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевим держадміністраціям та органам місцевого самоврядування інформацію про юридичних та фізичних осіб, винних у порушенні законодавства у сфері цивільного захисту;

54) бере участь у розробленні будівельних норм у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, пропозицій щодо внесення змін до них та визнання їх такими, що втратили чинність, подає Міністрові внутрішніх справ відповідні пропозиції;

55) застосовує адміністративно-господарські санкції за порушення вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки;

56) забезпечує інформування громадськості про реалізацію державної політики з питань, що належать до компетенції ДСНС, та проводить інформаційно-роз'яснювальну, пропагандистську і культурно-масову роботу з популяризації служби цивільного захисту;

57) у разі звернення фізичних чи юридичних осіб надає: інформацію щодо цивільного захисту, зокрема спрямовану на впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту, забезпечення пожежної та техногенної безпеки;

методичні рекомендації щодо розроблення та підготовки положень, інструкцій, інших документів у сфері пожежної та техногенної безпеки, що діють на підприємствах, в установах, організаціях та на інших суб'єктах господарювання незалежно від форми власності;

58) перевіряє відповідно до закону стан: готовності до використання за призначенням аварійно-рятувальної техніки, засобів цивільного захисту, а також обладнання, призначеного для забезпечення безпеки суб'єктів господарювання;

дотримання правил транспортування небезпечних речовин трубопровідним транспортом та порядку їх перевезення транспортними засобами;

підготовки населення до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

59) бере участь у: розробленні органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування державних, регіональних програм з питань, що належать до компетенції ДСНС;

розгляді проектів державних, регіональних програм, що розробляються з метою поліпшення захисту об'єктів і територій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

формуванні науково-технічної політики з питань, що належать до компетенції ДСНС, координації наукових досліджень та впровадженні

передового досвіду, досягнень науки, новітньої техніки, продукції протипожежного призначення;

роботі комісій з розслідування авіаційних подій;

роботі Ради з акредитації та технічних комітетів з акредитації національного органу з акредитації для реалізації технічної політики у сфері пожежної безпеки, Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, а також інших комісій та робочих груп з питань, що належать до компетенції ДСНС;

розслідуванні причин виникнення пожеж, надзвичайних ситуацій та невиконання запобіжних заходів, а також проведенні оцінки дій органів управління і сил щодо організації та проведення ними рятувальних і інших невідкладних робіт;

розгляді у разі звернення фізичних чи юридичних осіб в установленому суб'єктом нормування порядку обґрунтованих відхилень від установлених норм;

розробленні пропозицій щодо забезпечення пожежної та техногенної безпеки об'єктів, зокрема тих, на які відсутні вимоги норм проектування;

розгляді проектів об'єктів, що належать суб'єктам господарювання, в частині додержання вимог нормативно-правових актів щодо інженерно-технічних заходів, у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки;

розгляді проектів містобудівної документації та подає спеціально уповноваженому органу містобудування та архітектури висновки щодо додержання вимог цивільного захисту, зокрема щодо інженерно-технічних заходів цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки;

60) виконує функції компетентного органу у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки;

61) проводить в установленому порядку внутрішній аудит;

62) у межах повноважень:

здійснює міжнародне співробітництво;

бере участь у діяльності міжнародних організацій з питань, що належать до компетенції ДСНС;

забезпечує реалізацію державної політики у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції;

здійснює заходи із залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги;

63) здійснює розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю ДСНС, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління ДСНС;

64) забезпечує надання підпорядкованими підрозділами у передбачених законодавством випадках платних послуг;

65) вносить пропозиції щодо технічного регулювання у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, гідрометеорологічної діяльності, а також щодо встановлення, застосування та виконання

обов'язкових вимог до засобів протипожежного захисту та аварійно-рятувальних засобів, пожежонебезпечної продукції;

66) проводить роботи із стандартизації, сертифікації, акредитації та метрологічного забезпечення діяльності з питань, що належать до компетенції ДСНС;

67) готує та подає на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозиції щодо стратегічних, програмно-планових документів у відповідній сфері та забезпечує їх виконання;

68) забезпечує в межах повноважень здійснення заходів з охорони праці, здійснює відповідно до законодавства державний нагляд (контроль) за безпечним веденням робіт особами рядового і начальницького складу служби цивільного захисту;

69) проводить роботу з профілактики правопорушень та додержання дисципліни в органах і підрозділах ДСНС;

70) здійснює відповідно до законодавства заходи щодо забезпечення правового та соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, пенсіонерів і ветеранів служби цивільного захисту та членів їх сімей, державних службовців і працівників ДСНС, її територіальних органів, органів і підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту;

71) сприяє розвитку соціального діалогу, проведенню консультацій із всеукраїнськими об'єднаннями профспілок і всеукраїнськими об'єднаннями організацій роботодавців щодо проектів законів, інших нормативно-правових актів з питань реалізації державної політики у сфері трудових відносин, оплати праці, охорони праці, соціального захисту населення;

72) здійснює публічні закупівлі в установленому законом порядку;

73) виконує функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери її управління;

74) організовує охорону об'єктів державної власності, що належать до сфери її управління;

75) погоджує проекти нормативно-правових актів, будівельних норм, правил, технічних умов і регламентів та інших нормативно-технічних документів з питань, що належать до компетенції ДСНС, які розробляються міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами, організаціями;

76) забезпечує взаємодію між центральними органами виконавчої влади у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки;

77) забезпечує співробітництво з органами ЄС та іншими міжнародними організаціями з обміну даними про об'єкти підвищеної небезпеки;

78) забезпечує оповіщення та інформування відповідних органів інших держав, території яких можуть зазнати впливу аварії та її наслідків у разі транскордонного впливу аварії;

79) забезпечує отримання оповіщення та інформування в разі загрози виникнення або виникнення аварії на об'єктах підвищеної небезпеки від інших держав;

80) забезпечує постійний доступ громадськості та суб'єктів господарювання, які провадять господарську діяльність на об'єктах, що розташовані в зоні виникнення ефекту "доміно", до інформаційних ресурсів (зокрема, в електронній формі) про стан безпеки об'єктів підвищеної небезпеки;

81) бере участь у реалізації державної політики у сфері протимінної діяльності та виконанні міжнародних зобов'язань у цій сфері у взаємодії з Національним органом з питань протимінної діяльності, центром протимінної діяльності та центром гуманітарного розмінування;

82) бере участь у здійсненні заходів з інформування населення про небезпеку від вибухонебезпечних предметів та навчання з питань запобігання виникненню ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами;

83) здійснює заходи з підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців у сфері протимінної діяльності та розмінування;

84) бере участь у знищенні надлишкових боєприпасів, боєприпасів, непридатних для подальшого використання та зберігання, а також боєприпасів, що підлягають знищенню відповідно до міжнародних зобов'язань;

85) бере участь у забезпеченні функціонування системи управління інформацією у сфері протимінної діяльності;

86) бере участь у здійсненні контролю та забезпеченні якості виконання заходів у сфері протимінної діяльності;

87) здійснює інші повноваження, визначені законом.

ДСНС з метою організації своєї діяльності:

1) забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, здійснення заходів щодо запобігання корупції і контроль за їх реалізацією в апараті ДСНС, її територіальних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, що належать до сфери її управління;

2) здійснює добір кадрів в апарат ДСНС та на керівні посади в її територіальні органи, на підприємства, в установи, організації, що належать до сфери її управління, організовує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і працівників апарату ДСНС;

3) організовує планово-фінансову роботу в апараті ДСНС, її територіальних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, що належать до сфери її управління, здійснює контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечує організацію та вдосконалення бухгалтерського обліку в установленому законодавством порядку;

4) організовує ведення діловодства та архівне зберігання документів відповідно до встановлених правил;

5) забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, виконання завдань з мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності держави;

6) забезпечує ефективне і цільове використання бюджетних коштів.

ДСНС для виконання покладених на неї завдань має право в установленому порядку:

1) залучати:

підрозділи пошуково-рятувальних сил та аварійно-рятувальних служб центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій державного і регіонального рівня та проведення пошуково-рятувальних робіт;

представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, фахівців підприємств, установ, організацій (за погодженням з їх керівниками), вчених, представників інститутів громадянського суспільства (за згодою) до розгляду питань, що належать до компетенції ДСНС;

органи, організації, сили та засоби центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій (за погодженням з їх керівниками) до участі в навчаннях з питань цивільного захисту;

2) одержувати безоплатно інформацію, документи і матеріали від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та їх посадових осіб;

3) скликати наради, утворювати комісії та робочі групи, проводити наукові конференції, семінари з питань, що належать до компетенції ДСНС;

4) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами;

5) використовувати телебачення і радіомовлення для оприлюднення повідомлень про надзвичайні ситуації;

6) здійснювати представництво України в міжнародних організаціях з питань цивільного захисту.

ДСНС здійснює свої повноваження безпосередньо і через утворені в установленому порядку територіальні органи.

ДСНС під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами, організаціями.

ДСНС в межах повноважень, передбачених законом, на основі та на виконання Конституції та законів України, актів Президента України, постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, актів Кабінету Міністрів України, наказів МВС видає накази організаційно-розпорядчого характеру, організовує та контролює їх виконання.

ДСНС очолює Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра внутрішніх справ.

Голова ДСНС:

1) очолює ДСНС, здійснює керівництво її діяльністю, представляє ДСНС у відносинах з іншими органами, підприємствами, установами, організаціями в Україні та за її межами;

2) організовує та контролює відповідно до компетенції виконання в апараті ДСНС, її територіальних органах Конституції та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, наказів МВС;

3) вносить на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозиції щодо забезпечення формування державної політики у відповідній сфері, зокрема розроблені ДСНС проекти законів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, а також позицію щодо проектів, розробниками яких є інші міністерства;

4) вносить на розгляд Міністра внутрішніх справ проекти нормативно-правових актів МВС з питань, що належать до компетенції ДСНС;

5) подає Міністрові внутрішніх справ для затвердження плани роботи ДСНС;

6) забезпечує виконання ДСНС наказів МВС та доручень Міністра внутрішніх справ з питань, що належать до компетенції ДСНС;

7) утворює комісії, робочі та експертні групи;

8) скликає та проводить наради з питань, що належать до компетенції ДСНС;

9) підписує накази ДСНС;

10) здійснює інші повноваження, визначені законом.

Голова ДСНС має заступників, у тому числі одного першого, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра внутрішніх справ.

Для підготовки рекомендацій щодо виконання покладених на ДСНС завдань у Службі може утворюватися колегія.

Рішення колегії можуть бути реалізовані шляхом видання відповідного наказу ДСНС.

Для розгляду наукових рекомендацій та проведення фахових консультацій з основних питань діяльності у ДСНС можуть утворюватися інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи.

Рішення про утворення чи ліквідацію колегії, інших постійних або тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, їх кількісний та персональний склад, положення про них затверджуються Головою ДСНС.

Гранична чисельність осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, державних службовців і працівників ДСНС затверджується Кабінетом Міністрів України.

Структуру апарату ДСНС затверджує її Голова за погодженням з Міністром внутрішніх справ.

Штатний розпис та кошторис апарату ДСНС затверджує її Голова за погодженням з Мінфіном.

ДСНС є юридичною особою публічного права, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, власні бланки, рахунки в органах Казначейства.

1.1.4 Єдина державна система цивільного захисту: структура, права та завдання, режими функціонування.

У Кодексі цивільного захисту України визначено основні завдання Єдиної державної системи цивільного захисту, а саме:

1) забезпечення готовності міністерств та інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підпорядкованих їм сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

2) забезпечення реалізації заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій;

3) навчання населення щодо поведінки та дій у разі виникнення надзвичайної ситуації;

4) виконання державних цільових програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, забезпечення сталого функціонування підприємств, установ та організацій, зменшення можливих матеріальних втрат;

5) опрацювання інформації про надзвичайні ситуації, видання інформаційних матеріалів з питань захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій;

6) прогнозування і оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій, визначення на основі прогнозу потреби в силах, засобах, матеріальних та фінансових ресурсах;

7) створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних та фінансових ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

8) оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, своєчасне та достовірне інформування про фактичну обстановку і вжиті заходи;

9) захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

10) проведення рятувальних та інших невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організація життєзабезпечення постраждалого населення;

11) пом'якшення можливих наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення;

12) здійснення заходів щодо соціального захисту постраждалого населення;

13) реалізація визначених законом прав у сфері захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій, в тому числі осіб (чи їх сімей), що брали безпосередню участь у ліквідації цих ситуацій;

14) інші завдання, визначені законом.

Додатковими завданнями єдиної державної системи цивільного захисту у відбудовний період є:

- проведення цільової мобілізації для ліквідації наслідків ведення воєнних дій та надзвичайних ситуацій;

- ліквідація наслідків воєнних дій у населених пунктах та на територіях, що зазнали впливу засобів ураження;

- вжиття заходів для відновлення об'єктів критичної інфраструктури сфери життєзабезпечення населення;

- визначення населених пунктів та районів, що потребують проведення гуманітарного розмінування, маркування небезпечних ділянок, проведення очищення (розмінування) територій;

- залучення до ліквідації наслідків ведення воєнних дій та надзвичайних ситуацій міжнародної допомоги.

Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється єдиною державною системою цивільного захисту, яка складається з функціональних і територіальних підсистем.

Порівняно із положеннями попередніх нормативно-правових актів у КЦЗ України визначено, що безпосереднє керівництво функціональною підсистемою покладається на керівника органу, суб'єкта господарювання, що створив таку підсистему, а до складу функціональних підсистем входять органи управління та підпорядковані їм сили цивільного захисту, відповідні суб'єкти господарювання, які виконують завдання цивільного захисту.

Таким же чином визначено і по територіальній підсистемі Єдиної державної системи цивільного захисту, а саме: безпосереднє керівництво територіальною підсистемою, її ланкою, субланкою покладається на посадову особу, яка очолює орган, що створив таку підсистему, ланку, субланку, а до складу територіальних підсистем, їх ланок та субланок входять органи управління та підпорядковані їм сили цивільного захисту, відповідні суб'єкти господарювання.

Мають особливості і режими функціонування Єдиної державної системи цивільного захисту. Так у КЦЗ України визначено, що ця система може функціонувати у режимах: 1) повсякденного функціонування; 2) підвищеної готовності; 3) надзвичайної ситуації; 4) надзвичайного стану.

У Главі 5 КЦЗ України «Сили цивільного захисту» визначено склад та основні завдання сил цивільного захисту. До сил цивільного захисту входять:

- 1) Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту;
- 2) аварійно-рятувальні служби;
- 3) формування цивільного захисту;
- 4) спеціалізовані служби цивільного захисту;
- 5) пожежно-рятувальні підрозділи (частини);
- 6) добровільні формування цивільного захисту.

Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту функціонує в системі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, і складається з органів управління, аварійно-рятувальних формувань центрального підпорядкування, аварійно-рятувальних формувань спеціального призначення, спеціальних авіаційних, морських та інших формувань, державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин), навчальних центрів, формувань та підрозділів забезпечення.

Організація та порядок повсякденної діяльності Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та функціонування її під час виконання завдань за призначенням визначаються Положенням про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері цивільного захисту.

Для аварійно-рятувальних формувань центрального підпорядкування Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту рішенням керівника центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, встановлюються зони відповідальності щодо реагування на надзвичайні ситуації.

Критерії утворення державних пожежно-рятувальних підрозділів (частини) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в адміністративно-територіальних одиницях та перелік суб'єктів господарювання, де утворюються такі підрозділи (частини), визначаються Кабінетом Міністрів України.

До повноважень Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту належить:

1) аварійно-рятувальне обслуговування на договірній основі об'єктів підвищеної небезпеки та окремих територій, що перебувають у власності, володінні або користуванні суб'єктів господарювання, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

2) подання місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування та суб'єктам господарювання пропозицій щодо поліпшення протиаварійного стану об'єктів підвищеної небезпеки та окремих територій, що перебувають у власності, володінні або користуванні суб'єктів господарювання, та усунення виявлених порушень вимог щодо дотримання техногенної безпеки;

3) невідкладне інформування керівників суб'єктів господарювання, що експлуатують об'єкти підвищеної небезпеки, про виявлення порушень вимог техногенної безпеки;

4) отримання від місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання інформації, необхідної для виконання покладених на службу завдань;

5) безперешкодний доступ на об'єкти суб'єктів господарювання та їх територію для виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гасіння пожеж;

6) право вимагати від усіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації, додержання встановлених заходів безпеки;

7) проведення під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій документування, кіно- і відеозйомки, фотографування та звукозапису;

8) участь у роботі комісій з розслідування причин виникнення надзвичайних ситуацій у суб'єктів господарювання і на територіях, що нею обслуговуються;

9) тимчасова заборона або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зони надзвичайної ситуації, місці гасіння пожежі, а також доступу громадян на окремі об'єкти і території;

10) здійснення аварійно-рятувального забезпечення туристичних груп та окремих туристів.

Аварійно-рятувальні служби поділяються на:

1) державні, регіональні, комунальні, об'єктові та громадських організацій;

2) спеціалізовані та неспеціалізовані;

3) професійні та непрофесійні.

Аварійно-рятувальні служби утворюються:

1) державні - центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, іншими центральними органами виконавчої влади;

2) регіональні - Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями в Автономній Республіці Крим, області, містах Києві та Севастополі відповідно;

3) комунальні - сільськими, селищними, міськими радами (в адміністративному центрі відповідної територіальної громади);

4) об'єктові - керівником суб'єкта господарювання, що експлуатує об'єкти підвищеної небезпеки;

5) громадських організацій - громадською організацією відповідно до закону.

3. Державні, регіональні, комунальні аварійно-рятувальні служби і аварійно-рятувальні служби громадських організацій, створені на професійній основі, є юридичними особами.

Спеціалізовані професійні аварійно-рятувальні служби, діяльність яких пов'язана з організацією та проведенням гірничорятувальних робіт, є воєнізованими.

Непрофесійні об'єктові аварійно-рятувальні служби створюються з числа інженерно-технічних та інших досвідчених працівників суб'єктів господарювання, які мають необхідні знання та навички у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт і здатні за станом здоров'я виконувати роботи в екстремальних умовах.

Визначено склад, завдання повноваження та права сил цивільного захисту, матеріально-технічне та фінансове забезпечення їх діяльності.

Зазначається, що для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, збройного конфлікту чи терористичних актів, проведення відновлювальних

робіт, надання гуманітарної допомоги цивільному населенню відповідно до закону можуть залучатися Збройні Сили України, інші військові формування та правоохоронні органи спеціального призначення, утворені відповідно до законів України.

У порівнянні із положеннями попередніх нормативно-правових актів у четвертому розділі КЦЗ України максимально оптимізовано і повно розкрито питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, а саме:

- оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту;
- укриття населення у фонді захисних споруд цивільного захисту та евакуаційні заходи;
- інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист;
- медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення;
- навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

При цьому, навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях у попередніх нормативно-правових актах було визначено як одним із завдань цивільного захисту, а у КЦЗ України - як складова захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

Окремо у цьому розділі КЦЗ України розглянуто питання організації навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, яке здійснюється:

- 1) за місцем роботи – працюючого населення;
- 2) за місцем навчання – дітей дошкільного віку, учнів та студентів;
- 3) за місцем проживання – непрацюючого населення.

У розділі V КЦЗ України «Запобігання надзвичайним ситуаціям» визначено питання, щодо державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту та управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру та пожеж (глава 11), забезпечення техногенної безпеки (глава 12), забезпечення пожежної безпеки (глава 13), державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки (глава 14).

У розділі VI «Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків» визначено порядок організації робіт з реагування на надзвичайні ситуації (глава 15). Для координації дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, органів управління та сил цивільного захисту, а також організованого та планового виконання комплексу заходів та робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій:

- 1) використовуються пункти управління та центри управління в надзвичайних ситуаціях;
- 2) утворюються спеціальні комісії з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- 3) призначаються керівники робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- 4) утворюються штаби з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- 5) визначається потреба у силах цивільного захисту;

б) залучаються сили цивільного захисту до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Крім того, визначено порядок призначення, повноваження та обов'язки керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, перепідпорядкування сил і засобів, що залучаються до ліквідації таких наслідків, його повноваження, прийняття рішення на ліквідацію надзвичайної ситуації та можливої евакуації населення та відповідальність за управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами. Ці питання залишилися незмінними у КЦЗ України у порівнянні із скасованими нормативно-правовими актами.

Для безпосередньої організації і координації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації Керівник робіт своїм рішенням утворює штаб, визначає його склад. Штаб є робочим органом керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. На період функціонування штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації відповідні центри управління в надзвичайних ситуаціях безпосередньо взаємодіють з ним і забезпечують його роботу.

Залучення сил цивільного захисту до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій здійснюється згідно з планами реагування на надзвичайні ситуації, планами взаємодії органів управління та сил цивільного захисту у разі виникнення надзвичайних ситуацій, а також планами локалізації і ліквідації наслідків аварії.

Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій проводиться шляхом проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, життєзабезпечення постраждалих, проведення відновлювальних робіт.

Відшкодування матеріальних збитків та надання допомоги постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації.

Заходи соціального захисту та відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації включають:

- 1) надання (виплату) матеріальної допомоги (компенсації);
- 2) забезпечення житлом;
- 3) надання медичної та психологічної допомоги;
- 4) надання гуманітарної допомоги;
- 5) надання інших видів допомоги.

Заходи соціального захисту та відшкодування матеріальних збитків постраждалим здійснюються за рахунок:

- 1) коштів державного та місцевих бюджетів;
- 2) коштів суб'єктів господарювання або фізичних осіб, винних у виникненні надзвичайних ситуацій;
- 3) коштів за договорами добровільного страхування, укладеними відповідно до законодавства про страхування;
- 4) добровільних пожертвувань фізичних та юридичних осіб, благодійних організацій та об'єднань громадян;
- 5) інших не заборонених законодавством джерел.

Надання невідкладної допомоги постраждалим може здійснюватися за рахунок коштів резервних фондів державного та місцевих бюджетів відповідно до рівня надзвичайної ситуації, а також матеріальних резервів для запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Відшкодування матеріальних збитків постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій здійснюється у порядку, визначеному законом.

Забезпечення житлом постраждалих, житло яких стало непридатним для проживання внаслідок надзвичайної ситуації, здійснюється місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання шляхом:

- 1) надання житлових приміщень з фонду житла для тимчасового проживання;
- 2) позачергового надання житла, збудованого за замовленням місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання;
- 3) будівництва житлових будинків для постраждалих;
- 4) закупівлі квартир або житлових будинків.

Постраждалі, яким виплачено грошову компенсацію за зруйновану або пошкоджену квартиру (житловий будинок), житлом за рахунок держави не забезпечуються.

Забезпечення житлом постраждалого або виплата грошової компенсації за рахунок держави здійснюється за умови добровільної передачі постраждалим зруйнованого або пошкодженого внаслідок надзвичайної ситуації житла місцевим державним адміністраціям або органам місцевого самоврядування, суб'єктам господарювання.

Постраждалі під час надзвичайних ситуацій мають право на надання їм безоплатної медичної допомоги та забезпечуються психологічною реабілітацією.

У розділі VII КЦЗ України розглянуто навчання осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту та рятувальників, керівного складу, фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, підготовка органів управління та сил цивільного захисту. При цьому зазначається, що порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

Крім того, для навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, спільно з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування утворюються навчально-методичні центри сфери цивільного захисту.

Підготовка до дій за призначенням органів управління цивільного захисту здійснюється під час проведення командно-штабних (штабних) та інших навчань і тренувань, а сил цивільного захисту – під час проведення спеціальних, показових, експериментальних навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

У розділі VIII КЦЗ України визначені питання фінансового та матеріально-технічного забезпечення заходів цивільного захисту, у IX – комплектування органів управління та сил цивільного захисту, проходження служби цивільного захисту, у X – соціального та правового захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів управління та сил цивільного захисту і осіб, звільнених із служби цивільного захисту, у XI – заключна частина, а у XII – прикінцеві та перехідні положення.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012р. №5403-VI.
3. Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III «Про правовий режим надзвичайного стану».
4. Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 року №1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій».
6. Наказ ДСНС від 30.04.2020 р. № 277 «Про затвердження положень про самостійні структурні підрозділи апарату ДСНС та підрозділи у їх складі».
7. Постанова КМУ від 09.01.2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».
8. Постанова КМУ від 11.03.2015 р. № 101 «Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту».
9. Кулешов М. М., Садковий В. П., Тютюник В. В. Державна система цивільного захисту: навч. посіб. / М. М. Кулешов, В. П. Садковий, В. В. Тютюник. Х.: НУЦЗУ, 2020. 232 с.
10. Офіційний сайт ДСНС України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>
11. Урядовий портал: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
12. Офіційний сайт президента України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>
13. Офіційний сайт Верховної Ради України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>

1.2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.

1.2.1 Поняття та види надзвичайних ситуацій.

Територія України, її населення, як і території та населення інших країн світу, на жаль, не забезпечені від ризику надзвичайних ситуацій, котрі можуть зумовити людські втрати й заподіяти значної матеріальної шкоди.

У законодавстві України (ст. 2 КЦЗ України) надзвичайною ситуацією вважають обстановку на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Небезпечна подія - подія, у тому числі катастрофа, аварія, пожежа, стихійне лихо, епідемія, епізоотія, епіфітотія, яка за своїми наслідками становить загрозу життю або здоров'ю населення чи призводить до завдання матеріальних збитків.

Порушення нормальних умов життєдіяльності - це відсутність питного водопостачання, водовідведення, електро-, газо- і тепlopостачання (в осінньо-зимовий період) та/або така зміна технічного стану житлового будинку (приміщення), внаслідок якої він став аварійним або не придатним до експлуатації, та/або зміна стану території (об'єкта), внаслідок якої проживання населення і провадження господарської діяльності на території (об'єкті) є неможливим.

Аварія - небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище.

Катастрофа - велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків.

Стихійне лихо - це природне явище, що діє з великою руйнівною силою, заподіює значну шкоду території, на якій відбувається, порушує нормальну життєдіяльність населення, завдає матеріальних збитків.

Стихійне лихо оцінюється по кількості жертв і руйнування, в ненаселених місцях - по мірі порушення природного середовища: рельєфу, рослинності, тваринного світу, а також по площі обхвату.

До стихійного лиха належать: виверження вулканів, землетрусу, цунамі, обвали, селі, лавини, повені, урагани, тайфуни, смерчі, зміг, град,

блискавки, лісові пожежі і інші. Злива, снігопад, заморозок, ожеледиця і інші явища, що постійно спостерігаються можуть мати характер стихійного лиха при раптовому різкому настанні або при незвичайно високій інтенсивності. Найбільш небезпечним стихійним лихом вважаються циклони, тайфуни, засуха і перетворення місцевості у пустелю.

Пожежа - неконтрольований процес знищення або пошкодження вогнем майна, під час якого виникають чинники, небезпечні для істот та навколишнього природного середовища.

Повені — значні затоплення суходолу, коли вода у річках піднімається вище звичайного рівня внаслідок рясних опадів, швидкого танення снігів, утворення льодових заторів або коли вітер жене воду з боку моря в гирла річок.

Землетруси — явища, що проходять у певних ділянках земної кори. Це одне із жахливих стихійних лих. Воно виникає зненацька. І хоча тривалість основного поштовху не перевищує кількох секунд, його наслідки сягають величезних масштабів. Попередити землетрус, зупинити його чи уникнути неможливо. Люди не вміють точно передбачити його початок. На земній кулі щороку відбувається понад 100 тис землетрусів; більшість з них призводять до загибелі тисяч людей і до різноманітних руйнувань.

Селеві потоки — це стрімкий рух з гір селю — суміші води, каміння, щебеню, піску і глини; вони затоплюють, знищують усе на своєму шляху. Зсуви відбуваються частіше по берегах річок і водоймищ. Основною причиною їх виникнення є надлишкове насичення підземними водами глинистих порід до текучого стану, внаслідок чого вниз по схилах зсовуються величезні маси ґрунту, а разом з ним — усі споруди. Снігові замети утворюються взимку під час снігопадів і можуть бути настільки великими, що набувають характеру стихійного лиха.

Ураган - це посилення вітру до 35 м/с і більше (12 балів за шкалою Бофорта). Спостерігаючі ознаки: на суші - спустошливі руйнування; у прибережній зоні моря - піна і бризки заповнюють повітря, поверхня моря стає повністю білою, дуже сильне водяне збурення, видимість затруднена.

Шкала Бофорта – це дванадцятибальна шкала, котра була розроблена англійським адміралом Ф. Бофорта в 1806 році. З 1874 року прийнята для використання в міжнародній синоптичній практиці. У 1955 році, щоб розрізнити ураганні вітри різної сили, Бюро погоди США розширило шкалу до 17 балів. Прийнята Всесвітньою метеорологічною організацією для наближеної оцінки швидкості вітру по його впливу на наземні предмети або за хвилювання у відкритому морі. Середня швидкість вітру вказується на стандартній висоті 10 м над відкритою 11 рівною поверхнею.

Шквал - різке короткочасне посилення вітру (від кількох хвилин до кількох десятків хвилин), іноді до 30-70 м/с зі зміною його напрямку, частіше під час грози. Ширина шквалу 2-3 км.

Епідемія - масове поширення інфекційної хвороби серед населення відповідної території за короткий проміжок часу. Для тварин замість терміну «епідемія» використовується термін епізоотія. Хвороба, що

розповсюджується протягом епідемії, може бути як інфекційною, так і неінфекційною. Термін епідемія використовується коли захворювання охоплює значні регіони. В разі надзвичайно широкого розповсюдження епідемії (кілька країн, чи навіть на кількох континентах) часто вживають термін пандемія.

Епіфітотія — широке поширення на території однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць заразної хвороби рослин, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території.

До сучасних засобів ураження відноситься зброя масового знищення (ЗМЗ), до якої відносяться: ядерна, хімічна та бактеріологічна. Залежно від виду використання зброї виникає відповідний осередок ураження. Первинні дії вражаючих факторів ЗМЗ можуть привести до виникнення вибухів, пожеж, затоплень місцевості та розповсюдження по ній сильнодіючих отруйних речовин. При цьому утворюються вторинні осередки ураження.

Загальні ознаки НС: наявність або загроза загибелі людей; значне погіршення умов життєдіяльності; істотне погіршення стану здоров'я людей; заподіяння економічних збитків.

Надзвичайні ситуації, які можуть виникати на території України і здійснювати негативний вплив на функціонування об'єктів економіки та життєдіяльність населення, поділяються за такими основними ознаками:

- за сферою виникнення;
- за галузевою ознакою;
- за масштабами можливих наслідків. Відповідно до Кодексу цивільного захисту України надзвичайні ситуації класифікуються за характером походження, ступенем поширення, розміром людських втрат та матеріальних збитків.

1.2.2 Класифікація надзвичайних ситуацій за характером походження.

Залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, визначаються такі види надзвичайних ситуацій:

- 1) техногенного характеру;
- 2) природного характеру;
- 3) соціального характеру;
- 4) воєнного характеру.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру — транспортні аварії (катастрофи), пожежі, неспровоковані вибухи чи їх загроза, аварії з викидом (загрозою викиду) небезпечних хімічних, радіоактивних, біологічних речовин, раптове руйнування споруд і будівель, аварії на інженерних мережах і спорудах життєзабезпечення, гідродинамічні аварії на греблях, дамбах тощо.

Класифікаційні ознаки надзвичайних ситуацій техногенного характеру визначені у наказі МВС України від 06.08.2018 р. № 658 «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій».

Надзвичайні ситуації природного характеру — небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні, морські та прісноводні явища, деградація ґрунтів чи надр, природні пожежі, зміна стану повітряного басейну, інфекційна захворюваність людей, сільськогосподарських тварин, масове ураження сільськогосподарських рослин хворобами чи шкідниками, зміна стану водних ресурсів і біосфери тощо.

Класифікаційні ознаки (те ж саме).

Надзвичайні ситуації соціального характеру — пов'язані з протиправними діями терористичного й антиконституційного спрямування: здійснення або реальна загроза терористичного акту (збройний напад, захоплення й утримання важливих об'єктів, ядерних установок і матеріалів, систем зв'язку й телекомунікацій, напад чи замах на екіпаж повітряного або морського судна), викрадення (спроба викрадення) чи знищення суден, захоплення заручників, встановлення вибухових пристроїв у громадських місцях, викрадення або захоплення зброї, виявлення застарілих боєприпасів тощо.

Надзвичайні ситуації воєнного характеру з ураженням населення вторинними факторами внаслідок руйнування об'єктів економіки і військової інфраструктури можливі тільки у воєнний час на території держави.

1.2.3 Класифікація надзвичайних ситуацій за ступенем поширення, розміром людських втрат та матеріальних збитків.

Залежно від обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, визначаються такі рівні надзвичайних ситуацій:

- 1) державний;
- 2) регіональний;
- 3) місцевий;
- 4) об'єктовий.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2004 р. № 368 «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями» для визначення рівня надзвичайної ситуації встановлюються такі критерії:

- 1) територіальне поширення та обсяги технічних і матеріальних ресурсів, що необхідні для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;
- 2) кількість людей, які в наслідок дії уражальних чинників джерела надзвичайної ситуації загинули або постраждали, або нормальні умови життєдіяльності яких порушено.

Уражальний чинник джерела надзвичайної ситуації - складова частина небезпечного явища або процесу, що характеризується фізичною, хімічною, біологічною чи іншою дією (впливом) та перевищенням нормативних показників.

3) розмір збитків, завданих уражальними чинниками джерела надзвичайної ситуації.

Державного рівня визнається надзвичайна ситуація:

1) яка поширилась або може поширитися на територію інших держав;
2) яка поширилась на територію двох чи більше регіонів України (Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя), а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують можливості цих регіонів, але не менш як 1 відсоток від обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів (надзвичайна ситуація державного рівня за територіальним поширенням);

3) яка призвела до загибелі понад 10 осіб або внаслідок якої постраждало понад 300 осіб (постраждали - особи, яким внаслідок дії уражальних чинників джерела надзвичайної ситуації завдано тілесне ушкодження або які захворіли, що призвело до втрати працездатності, засвідченої в установленому порядку) чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 50 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби);

4) внаслідок якої загинуло понад 5 осіб або постраждало понад 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 10 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки (оцінені в установленому законодавством порядку), спричинені надзвичайною ситуацією, перевищили 25 тис. мінімальних розмірів (на час виникнення надзвичайної ситуації) заробітної плати;

5) збитки від якої перевищили 150 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

6) яка в інших випадках, передбачених актами законодавства, за своїми ознаками визнається як надзвичайна ситуація державного рівня.

Регіонального рівня визнається надзвичайна ситуація:

1) яка поширилась на територію двох чи більше районів (міст обласного значення) Автономної Республіки Крим, областей, а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують можливості цих районів, але не менш як 1 відсоток обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів (надзвичайна ситуація регіонального рівня за територіальним поширенням);

2) яка призвела до загибелі від 3 до 5 осіб або внаслідок якої постраждало від 50 до 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 1 тис. до 10 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки перевищили 5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

3) збитки від якої перевищили 15 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

Місцевого рівня визнається надзвичайна ситуація:

1) яка вийшла за межі території потенційно небезпечного об'єкта, загрожує довкіллю, сусіднім населеним пунктам, інженерним спорудам, а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості потенційно небезпечного об'єкта;

2) внаслідок якої загинуло 1-2 особи або постраждало від 20 до 50 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 100 до 1000 осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки перевищили 0,5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

3) збитки від якої перевищили 2 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

Об'єктового рівня визнається надзвичайна ситуація, яка не підпадає під зазначені вище визначення, тобто така, що розгортається на території об'єкта або на самому об'єкті, її наслідки не виходять за межі об'єкта або його санітарно-захисної зони.

Остаточне рішення щодо визначення рівня надзвичайної ситуації з подальшим відображенням його у даних статистики, зокрема у разі відсутності відомостей у повному обсязі стосовно розвитку надзвичайної ситуації, приймає Державна служба України з надзвичайних ситуацій з урахуванням експертного висновку (за наявності) регіональної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

Експертний висновок про рівень надзвичайної ситуації готується ДСНС України за дорученням Кабінету Міністрів України.

ДСНС України має право звернутися до центральних органів виконавчої влади за інформацією про розмір завданих збитків. Відповідальність за достовірність інформації несе орган виконавчої влади, який її подає.

У разі аварійної події (пригоди), що сталася з транспортним засобом, або аварії на виробництві (незалежно від форми власності) до інформації центрального органу виконавчої влади додається акт розслідування такої події (пригоди) або аварії, проведеного в установленому законодавством порядку.

Остаточне рішення (експертний висновок) ДСНС України є підставою для здійснення інших заходів щодо реагування на надзвичайну ситуацію відповідно до законодавства.

1.2.4 Нормативно-правове регулювання забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях.

Правове регулювання забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях має комплексний характер і поєднує норми різних галузей права (конституційного, адміністративного, кримінального, господарчого, фінансового тощо). Але відносини, які виникають під час здійснення виконавчо-розпорядчої та іншої діяльності щодо забезпечення безпеки за надзвичайних ситуацій здебільшого регулюються адміністративно-правовими нормами.

Правову основу забезпечення безпеки за надзвичайних ситуацій складають Конституція України, КЦЗУ, закони України, «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про правовий режим воєнного стану», «Про об'єкти підвищеної небезпеки», «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», «Про забезпечення санітарного та епідемічного

благополуччя населення», «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації», Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій», міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інші акти законодавства.

Розглянемо вищезазначені закони детальніше:

1. КЗЦ від 02.10.2012 р. № 5403 регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, та визначає повноваження органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, права та обов'язки громадян України, іноземців та осіб без громадянства, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності. КЦЗУ вступив в дію з 1 липня 2013 року. КЦЗУ забезпечує функціонування цілісної системи цивільного захисту в Україні із врахуванням кращого світового досвіду. Правові норми у цій сфері до цього часу регулювали близько 10 законів України, при цьому деякі з них втратили свою актуальність та потребували скасування. КЦЗУ складається з 12 розділів, 33 глав та 140 статей. Розділ I. Загальна частина (статті 1-7). Розділ II. Єдина державна система цивільного захисту (статті 8-15). Розділ III. Повноваження суб'єктів забезпечення цивільного захисту (статті 16-29) Розділ IV. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій (статті 30-42) Розділ V. Запобігання надзвичайним ситуаціям (статті 43-70) Розділ VI. Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків (статті 71-89) Розділ VII. Навчання осіб рядового і навчальницького складу служби цивільного захисту та рятувальників, керівного складу, фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, підготовка органів управління та сил цивільного захисту (статті 90-92) Розділ VIII. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення заходів цивільного захисту (статті 93-98) Розділ IX. Комплектування органів управління та сил цивільного захисту, проходження служби цивільного захисту (статті 99-114) Розділ X. Соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, Працівників органів управління та сил цивільного захисту і осіб, звільнених із служби цивільного захисту (статті 115-129) Розділ XI. Заклучна частина (статті 130-140) Розділ XII. Прикінцеві та перехідні положення СЛАЙД 20. Все що стосується діяльності центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки визначено у розділі 5 КЦЗУ. Розділ V. Запобігання надзвичайним ситуаціям (статті 43-70) Глава 11. Державне регулювання діяльності суб'єктів господарювання з питань цивільного захисту (ст. 43-49) Глава 12. Забезпечення техногенної безпеки (ст. 50-54) Глава 13. Забезпечення пожежної безпеки (ст. 55-63)

Глава 14. Державний нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки (ст. 64-70).

2. Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III «Про правовий режим надзвичайного стану» визначає зміст правового режиму надзвичайного стану, порядок його введення та припинення дії, особливості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану, додержання прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб та відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму надзвичайного стану. Закон складається з 8 розділів, 34 статей.

3. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» визначає зміст правового режиму воєнного стану (порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб) та відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану. Цей Закон визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Закон складається з статей.

4. Закон України від 18.01.2001 р. № 2245-III «Про об'єкти підвищеної небезпеки» визначає правові, економічні, соціальні та організаційні основи діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, і спрямований на захист життя і здоров'я людей та довкілля від шкідливого впливу аварій на цих об'єктах шляхом запобігання їх виникненню, обмеження (локалізації) розвитку і ліквідації наслідків. Закон складається з 19 статей.

5. Закон України від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» є основоположним у ядерному законодавстві України. Він встановлює пріоритет безпеки людини та навколишнього природного середовища, права і обов'язки громадян у сфері використання ядерної енергії, регулює діяльність, пов'язану з використанням ядерних установок та джерел іонізуючого випромінювання, встановлює також правові основи міжнародних зобов'язань України щодо використання ядерної енергії. Закон складається з 15 розділів, 90 статей.

6. Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» регулює суспільні відносини, які виникають у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя, визначає відповідні права і обов'язки державних органів, підприємств, установ, організацій та громадян, встановлює порядок організації державної санітарно-епідеміологічної служби і здійснення

державного санітарно-епідеміологічного нагляду в Україні. Закон складається з 7 розділів, 51 статі.

7. Відповідно до Закону України від 27.02.1991 р. № 791а-ХІІ «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи»: Чорнобильська катастрофа створила на значній території України надзвичайно небезпечну для здоров'я людей і навколишнього природного середовища радіаційну обстановку. Україну оголошено зоною екологічної катастрофи. Усунення наслідків цієї катастрофи залежить від законодавчого визначення правового режиму різних за ступенем радіоактивного забруднення територій і заходів щодо його забезпечення. Закон регулює питання поділу території на відповідні зони, режим їх використання та охорони, умови проживання та роботи населення, господарську, науково-дослідну та іншу діяльність в цих зонах. Закон закріплює і гарантує забезпечення режиму використання та охорони вказаних територій з метою зменшення дії радіоактивного опромінення на здоров'я людини та на екологічні системи. Закон складається з 6 розділів, 22 статей.

8. Основними завданнями Закону України від 13.07.2000 р. № 1908- ІІІ «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» є: 1) правове регулювання відносин, що виникають під час здійснення надзвичайних заходів, спрямованих на захист життя та здоров'я людей і нормалізацію екологічного стану на території зони надзвичайної екологічної ситуації; 2) визначення порядку встановлення правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації, його організаційного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, у тому числі відповідного режиму використання, охорони та відтворення природних ресурсів; 3) встановлення порядку залучення юридичних та фізичних осіб до участі у надзвичайних заходах на території зони та відшкодування вартості виконаних ними робіт; 4) визначення порядку відшкодування шкоди, заподіяної юридичним та фізичним особам внаслідок виникнення надзвичайних екологічних ситуацій або проведення робіт з ліквідації їх наслідків. Закон складається з 6 розділів, 17 статей.

Відповідно до п. 43 ст. 2 КЦЗУ техногенна безпека – це відсутність ризику виникнення аварій та/або катастроф на об'єктах, що можуть створити реальну загрозу їх виникнення. Техногенна безпека характеризує стан захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Забезпечення техногенної безпеки є особливою (специфічною) функцією захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

До глави 12 «Забезпечення техногенної безпеки» КЦЗ України, входять:

Стаття 50. «Джерела небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру».

Стаття 51. «Забезпечення техногенної безпеки органами державної влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання».

Стаття 52. «Вимоги щодо дотримання техногенної безпеки».

Стаття 53. «Автоматизована система раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення».

Стаття 54. «Віднесення міст та суб'єктів господарювання до відповідних груп і категорій цивільного захисту».

Джерелами небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру є: 1) потенційно небезпечні об'єкти та об'єкти підвищеної небезпеки; 2) будівлі та споруди з порушенням умов експлуатації; 3) суб'єкти господарювання з критичним станом виробничих фондів та порушенням умов експлуатації; 4) ядерні установки з порушенням умов експлуатації; 5) наслідки терористичної діяльності; 6) гідротехнічні споруди; 7) неконтрольоване ввезення, зберігання і використання на території України техногенно небезпечних технологій, речовин, матеріалів; 8) надмірне та нерегульоване накопичення побутових і промислових відходів, непридатних для використання засобів захисту рослин; 9) наслідки військової та іншої екологічно небезпечної діяльності; 10) суб'єкти господарювання, на об'єктах яких здійснюються виробництво, зберігання та утилізація вибухонебезпечних предметів; 11) об'єкти життєзабезпечення населення з порушенням умов експлуатації; 12) інші об'єкти, що можуть створити загрозу виникнення аварії.

Вимоги щодо дотримання техногенної безпеки повинні відповідати нормам захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя, охорони навколишнього природного середовища, екологічної, пожежної та промислової безпеки, охорони праці, будівництва, а також вимогам національних стандартів.

Вимоги щодо дотримання техногенної безпеки розробляються центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, суб'єктами господарювання відповідно до їх компетенції на підставі КЦЗУ та інших законів.

До загальнообов'язкових нормативно-правових актів з питань техногенної безпеки, також відносять «Правила техногенної безпеки» були затвердженні Наказом МВС України 05.11.2018 р. № 879.

Правила визначають загальні вимоги до організації техногенної безпеки на підприємствах, в установах, організаціях та на небезпечних територіях і є обов'язковими для виконання керівниками, посадовими особами і працівниками міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування (далі - органи влади), фізичними особами - підприємцями, власниками, керівниками (далі - суб'єкти господарювання) та працівниками підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності.

Правилами техногенної безпеки встановлюються:

1. Загальні положення.
2. Основні вимоги щодо забезпечення техногенної безпеки.
3. Забезпечення техногенної безпеки на об'єктах.

4. Забезпечення техногенної безпеки на небезпечних територіях та у зонах можливого ураження від небезпечних об'єктів.

5. Організація заходів техногенної безпеки.

6. Заходи техногенної безпеки, що мають відображатися у посадових інструкціях, обов'язках.

2. Загальна характеристика нормативно-правової бази України з питань пожежної безпеки.

Відповідно до п. 33 ст. 2 КЦЗУ пожежна безпека – це стан захищеності життя та здоров'я людини, майна, навколишнього природного середовища від пожеж, що характеризується досягненням прийнятного рівня ризику виникнення пожежі.

Забезпечення пожежної безпеки – це невід'ємна частина державної діяльності щодо охорони життя та здоров'я людей, національного багатства і навколишнього природного середовища.

Наказом МНС України № 388 від 10.10.2003 р. було створено Державний реєстр нормативних актів з питань пожежної безпеки (НАПБ), до якого включено близько 400 найменувань документів, які поділені на 4 групи різних рівнів та видів: загальнодержавні, міжгалузеві, галузеві нормативні акти, нормативні акти міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади, дія яких поширюється на підпорядковані їм підприємства, установи, організації. Державний реєстр нормативних актів з питань пожежної безпеки постійно оновлюється.

Загальнодержавні НАПБ поширюються на центральні і місцеві органи виконавчої влади, підприємства, установи та організації незалежно від форм власності й виду їх діяльності, а також на громадян. Основним загальнодержавним НАПБ є КЦЗУ, а саме глава 13 «Забезпечення техногенної безпеки») до складу якої входять: Стаття 55. Заходи щодо забезпечення пожежної безпеки Стаття 56. Погодження нормативних та нормативно-технічних документів Стаття 57. Дотримання вимог пожежної безпеки під час проектування, будівництва та реконструкції об'єктів виробничого та іншого призначення Стаття 58. Призначення і завдання пожежної охорони Стаття 59. Види пожежної охорони Стаття 60. Державна пожежна охорона Стаття 61. Відомча пожежна охорона Стаття 62. Місцева пожежна охорона Стаття 63. Добровільна пожежна охорона.

До загальнодержавних НАПБ також належать; Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 р., Порядок обліку пожеж та їх наслідків, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 р. № 2030; Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою з надзвичайних ситуацій, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 05 вересня 2018 р. № 715; Наказ МВС України від 30.12.2014 р. № 1417 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні» та інші.

Відповідно до Наказу МВС України від 30.12.2014 р. № 1417 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні» (далі ППБУ) зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 05.03.2015 р. за № 252/26697:

1. ППБУ встановлюють загальні вимоги з пожежної безпеки до будівель, споруд різного призначення та прилеглих до них територій, іншого нерухомого майна, обладнання, устаткування, що експлуатуються, будівельних майданчиків, а також під час проведення робіт з будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту, технічного переоснащення будівель та споруд (далі - об'єкт).

Вимоги цих ППБУ не поширюються на підземні споруди промислового призначення; метрополітени (крім об'єктів комерційного, торговельного та соціально-побутового призначення); тунелі; об'єкти виробництва, зберігання та утилізації вибухових і радіоактивних речовин й засобів підривань; морські та річкові споруди, що знаходяться на плаву; нафто-, газо-, продуктопроводи; лісові масиви.

2. ППБУ є обов'язковими для виконання суб'єктами господарювання, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування (далі - підприємства), громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

3. Центральні органи виконавчої влади з урахуванням специфічних умов та особливостей щодо забезпечення пожежної безпеки об'єктів, віднесених до їх сфери управління, за необхідності видають галузеві правила пожежної безпеки, які не повинні суперечити ППБУ та знижувати їх вимоги.

Проекти галузевих правил пожежної безпеки погоджуються ДСНС України у порядку, визначеному законодавством

4. Пожежна безпека повинна забезпечуватися шляхом проведення організаційних заходів та технічних засобів, спрямованих на запобігання пожежам, забезпечення безпеки людей, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для успішного гасіння пожеж.

5. Особи, відповідальні за забезпечення пожежної безпеки на підприємствах та об'єктах, їх права та обов'язки визначаються відповідно до законодавства.

6. У разі передачі в оренду цілісного майнового комплексу або окремих його частин, приміщень, інших об'єктів за домовленістю сторін цивільно-правового договору визначаються права та обов'язки орендаря та орендодавця щодо забезпечення пожежної безпеки та відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки на об'єкті оренди.

7. Застосування аварійно-рятувальної, протипожежної та спеціальної техніки і обладнання для запобігання пожежам та їх гасіння, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій можливе лише за наявності сертифіката відповідності.

Перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, визначається законодавством.

Правилами пожежної безпеки в Україні встановлюються:

I. Загальні положення. II. Організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки. III. Загальні вимоги пожежної безпеки до утримання територій, будинків, приміщень, споруд, евакуаційних шляхів і виходів. IV. Загальні вимоги пожежної безпеки до інженерного обладнання; V. Вимоги до утримання технічних засобів протипожежного захисту; VI. Основні вимоги пожежної безпеки до об'єктів різного функціонального призначення (заклади, установи, організації освіти і науки; культурно-видовищні заклади; заклади охорони здоров'я (із стаціонаром); підприємства торгівлі та харчування; будинки для тимчасового проживання людей; вимоги пожежної безпеки для об'єктів площею до 300 м²; промислові підприємства; підприємства транспорту; об'єкти зберігання; автозаправні станції; житлові будинки; лазні сухого жару (сауни)). VII. Вимоги пожежної безпеки під час проведення вогневих, фарбувальних та будівельно-монтажних робіт. VIII. Порядок дій у разі пожежі.

Міжгалузеві НАПБ поширюються на підприємства, установи та організації декількох галузей незалежно від форм власності. Це відповідні правила, положення, інструкції та розпорядження, що встановлюють загальні вимоги пожежної безпеки, обов'язкові для виконання в усіх галузях виробничого та невиробничого середовища.

Поряд із загальнодержавними та міжгалузевими НАПБ важливими для регулювання відносин забезпечення пожежної безпеки є галузеві нормативні акти. Вони поширюють свою дію на підприємства, установи та організації певної галузі. Рішення про їх розробку приймається відповідним міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади в межах наданих їм повноважень. Тут найбільш характерними прикладами можуть бути: Наказ МОН України від 15.08.2016 р. № 974 «Про затвердження Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України», Правила пожежної безпеки на залізничному транспорті, затверджені наказом Міністерства транспорту та зв'язку України 21.09.2009 р. № 1322 тощо.

Окрім документів, що увійшли до вищезгаданого реєстру, існує низка, міждержавних стандартів з питань пожежної безпеки, державних стандартів України (ДСТУ) з питань пожежної безпеки, галузевих стандартів з питань пожежної безпеки, нормативних документи в галузі будівництва з питань пожежної безпеки.

Також існують нормативні акти спеціального призначення, окремі розділи яких регламентують вимоги пожежної безпеки. Серед таких документів слід особливо відзначити ДНАОП 0.00-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок», які визначають вимоги до типу виконання електрообладнання, що має використовуватись у відповідних умовах залежно від класу пожежонебезпечних і вибухонебезпечних зон.

Відповідно до ст. 20 КЦЗУ: 1. До завдань і обов'язків суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту належить: 1) забезпечення виконання заходів у сфері цивільного захисту на об'єктах суб'єкта

господарювання; 25) виконання інших завдань і заходів у сфері цивільного захисту, передбачених КЦЗУ та іншими законодавчими актами.

Організація заходів цивільного захисту суб'єкта господарювання здійснюється підрозділами (посадовими особами) з питань цивільного захисту, які створюються (призначаються) керівниками зазначених суб'єктів господарювання з урахуванням таких вимог:

1) у суб'єктах господарювання, віднесених до відповідних категорій цивільного захисту, з чисельністю працюючих понад 3 тисячі осіб створюються підрозділи з питань цивільного захисту; 2) у суб'єктах господарювання, а також закладах охорони здоров'я із загальною чисельністю працюючих та осіб, які перебувають на лікуванні, від 200 до 3 тисяч осіб та у суб'єктах господарювання, віднесених до другої категорії цивільного захисту, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту; 3) у навчальних закладах з денною формою навчання з чисельністю 500 і більше осіб, які навчаються, призначаються посадові особи з питань цивільного захисту; 4) у суб'єктах господарювання з чисельністю працюючих до 200 осіб призначаються особи з питань цивільного захисту за рахунок штатної чисельності суб'єкта господарювання. 3. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до Закону як підприємці, виконують заходи цивільного захисту особисто. 4. Порядок діяльності підрозділів з питань цивільного захисту або призначених осіб визначається відповідними положеннями про них або посадовими інструкціями. Положення про підрозділ (посадова інструкція працівника) з питань цивільного захисту затверджується керівником, що його створив (призначив), на підставі типового положення про такий підрозділ, що затверджується центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Відповідно до ст. 21 КЦЗУ:

Громадяни України мають право на:

1) отримання інформації про надзвичайні ситуації або небезпечні події, що виникли або можуть виникнути, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі; 2) забезпечення засобами колективного та індивідуального захисту та їх використання; 3) звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань захисту від надзвичайних ситуацій; 4) участь у роботах із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у складі добровільних формувань цивільного захисту; 5) отримання заробітної плати за роботу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у разі залучення до таких робіт згідно з трудовими договорами; 6) соціальний захист та відшкодування відповідно до законодавства шкоди, заподіяної їхньому життю, здоров'ю та майну внаслідок надзвичайних ситуацій або проведення робіт із запобігання та ліквідації наслідків; 7) медичну допомогу, соціально-психологічну підтримку та медико-психологічну реабілітацію у разі отримання фізичних і психологічних травм.

Громадяни України зобов'язані: 1) дотримуватися правил поведінки, безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях; 2) дотримуватися заходів безпеки у побуті та повсякденній трудовій діяльності, не допускати порушень виробничої і технологічної дисципліни, вимог екологічної безпеки, охорони праці, що можуть призвести до надзвичайної ситуації; 3) вивчати способи захисту від надзвичайних ситуацій та дій у разі їх виникнення, надання домедичної допомоги постраждалим, правила користування засобами захисту; 4) повідомляти службі екстреної допомоги населенню про виникнення надзвичайних ситуацій; 5) у разі виникнення надзвичайної ситуації до прибуття аварійно-рятувальних підрозділів вживати заходів для рятування населення і майна; 6) дотримуватися протиепідемічного, протиепізоотичного та протиепіфітотичного режимів, режимів радіаційного захисту; 7) виконувати правила пожежної безпеки, забезпечувати будівлі, які їм належать на праві приватної власності, первинними засобами пожежогасіння, навчати дітей обережному поводженню з вогнем.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, у разі виникнення надзвичайних ситуацій користуються тими самими правами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією України, законами чи міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012р. №5403-VI.
3. Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III «Про правовий режим надзвичайного стану».
4. Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану».
5. Закон України від 18.01.2001 р. № 2245-III «Про об'єкти підвищеної небезпеки».
6. Закон України від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».
7. Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
8. Закон України від 27.02.1991 р. № 791а-XII «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи».
9. Закон України від 13.07.2000 р. № 1908- III «Про зону надзвичайної екологічної ситуації».
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 року №1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій».

11. Наказ ДСНС від 30.04.2020 р. № 277 «Про затвердження положень про самостійні структурні підрозділи апарату ДСНС та підрозділи у їх складі».
12. Постанова КМУ від 09.01.2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».
13. Постанова КМУ від 11.03.2015 р. № 101 «Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту».
14. Постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2004 р. № 368 «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями»
15. Наказ МВС України від 06.08.2018 р. № 658 «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій».
16. Наказ МВС України від 05.11.2018 р. № 879 «Правила техногенної безпеки».
17. Офіційний сайт ДСНС України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>
18. Урядовий портал: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
19. Офіційний сайт президента України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>
20. Офіційний сайт Верховної Ради України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>

РОЗДІЛ II

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

2.1. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ. АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВІ НОРМИ.

2.1.1 Поняття, структура та джерела адміністративного права.

Адміністративне право України є самостійною галуззю права, за допомогою якої держава регулює однорідні суспільні відносини в сфері реалізації державної виконавчої влади, яка організує, скеровує у визначений законодавством напрям суспільні процеси. Таким чином, це управлінське право, яке відрізняється від інших галузей права специфікою предмета регулювання, юридичною своєрідністю (особливим методом регулювання) та структурними особливостями (системою розташування нормативного матеріалу).

Термін «адміністративне» бере початок від слова «адміністрація», яке має латинське походження. Воно утворене за допомогою префікса «ад» - «до», «при» і кореня «міністр» - «підлеглий», «виконавець». В українській мові слово «адміністрація» означає управлінський орган (адміністрація підприємства, установи) або управління в цілому (вид діяльності).

Предмет адміністративного права складає широкий комплекс суспільних відносин, які виникають у зв'язку з реалізацією функцій державної виконавчої влади, змістом якої є управління суспільством.

Існує досить багато визначень адміністративного права, що містяться в навчальній і науковій літературі.

Наприклад, такі.

Адміністративне право може бути визначене як сукупність юридичних норм, що регулюють суспільні відносини, які складаються у сфері державного управління.

Адміністративне право як галузь права є система правових норм, що видаються органами виконавчої влади й іншими органами для організації і функціонування державного управління, регулювання функціонально-юридичних режимів, забезпечення юрисдикційно-охоронної діяльності й участі в ній громадян.

Адміністративне право являє собою самостійну правову галузь, об'єктом якої є аналітичне дослідження суспільних відносин у сфері діяльності виконавчої влади.

Адміністративне право є однією з провідних, базових галузей українського права, нормами якого регулюються суспільні відносини, що складаються здебільшого у сфері державного управління в процесі здійснення виконавчої влади.

Адміністративне право — це галузь права (сукупність правових норм), що регулює з метою реалізації завдань і функцій держави суспільні відносини управлінського характеру, які складаються у сфері виконавчої і

розпорядчої діяльності органів виконавчої влади, внутрішньоорганізаційній діяльності інших державних органів, а також у процесі здійснення громадськими організаціями, їх органами зовнішніх юридично владних повноважень.

Кожне визначення відображає найважливіші, на думку їхніх авторів, ознаки адміністративного права й у цьому змісті є справедливими. Разом з тим ще не сформульовано визначення, яке б містило всі особливості цієї галузі.

Немає такої галузі державного чи громадського життя, яке б не регулювалося адміністративним правом. Його норми регулюють діяльність структур виконавчої влади, місцевого самоврядування, державних і недержавних підприємств, установ, організацій, їхній вплив постійно відчувають на собі конкретні люди.

Нас оточує величезна кількість усіляких загальнообов'язкових правил, які регулюють поведінку людини в громадських місцях, установах, на транспорті та ін. Службові відносини, відносини між громадянами та органами держави, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями будуються відповідно до адміністративно-правових приписів.

Правила дорожнього руху, поведіння у транспорті, правила водокористування, санітарно-гігієнічні, пожежної і радіаційної безпеки, а також багато інших — сфера впливу адміністративних установлень.

Норми адміністративного права охороняють відносини, що складаються під впливом цивільної, трудової, сімейної й інших галузей права.

Структура адміністративного права — це внутрішня будова галузі. Існує щонайменше два варіанти визначення структурних складових адміністративного права.

По-перше, структурні складові виділяють за таким критерієм, як масштабність дії норм. У даному випадку в адміністративному праві виділяють загальну, особливу і спеціальну частини.

Загальна частина адміністративного права поєднує нормативний матеріал і теоретичні положення, що розкривають:

- поняття публічного управління, його риси і принципи та співвідношення з виконавчою владою;
- поняття адміністративного права;
- зміст адміністративно-правових норм і відносин;
- визначають адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права (громадян, Президента України, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств і установ, державних службовців);
- сутність методів і форм управління; склад адміністративного правопорушення і сутність відповідальності за його вчинення;
- зміст адміністративного процесу.

Особлива частина поєднує нормативний матеріал і теоретичні положення, що розкривають сутність і зміст регулюючого впливу на

економіку, соціально-культурну, адміністративно-політичну та міжгалузеву сфери.

Спеціальна частина поєднує нормативний матеріал і теоретичні положення, що регулюють адміністративно-правову діяльність суб'єктів управління. Наприклад, адміністративна діяльність органів внутрішніх справ, адміністративна діяльність органів митного контролю, пожежної безпеки та ін.

По-друге, структурні складові розрізняють за таким критерієм, як правова природа норм.

У цьому разі в адміністративному праві виділяють правові інститути. Наприклад:

- інститут державної служби;
- інститут адміністративної відповідальності;
- інститут місцевого самоврядування;
- інститут адміністративної деліктології;
- адміністративно-процесуальний інститут;
- дозвільний інститут, інститут ліцензування та ін.

Під джерелом адміністративного права розуміють зовнішню форму вираження його норм.

Відомо, що за своїм змістом адміністративно-правова норма відрізняється від норм інших галузей права тим, що регулює відносини управлінського характеру.

Нормами адміністративного права визначаються межі відповідної поведінки органів виконавчої влади, їхніх службовців, громадян, а також громадських організацій (їхніх органів) у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності держави.

Таким чином, джерело адміністративного права — це акт суб'єкта публічного управління, що регулює виконавчо-розпорядчу діяльність і складається з адміністративно-правових норм.

Розмаїтість джерел адміністративного права обумовлює необхідність виділення у цьому масиві окремих видів. Найдоцільнішою є така класифікація:

1. Конституція України (Основний Закон).
2. Законодавчі акти України:
 - а) закони України;
 - б) кодифіковані акти управлінського характеру (кодекси, положення, статuti).
3. Постанови Верховної Ради України, що містять адміністративно-правові норми.
4. Укази і розпорядження Президента України.
5. Нормативні акти, що приймаються органами виконавчої влади:
 - а) нормативні постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України;
 - б) положення, статuti, правила, інструкції, інші акти, затверджені Кабінетом Міністрів України;
 - в) нормативні накази, інструкції керівників центральних органів виконавчої влади;

г) нормативні акти урядових органів управління.

6. Нормативні накази керівників державних підприємств, об'єднань, установ і організацій.

7. Розпорядження місцевих державних адміністрацій (їх голів).

8. Нормативні акти місцевих рад, їх виконавчих органів (наприклад, рішення, що передбачають у разі порушення їх, адміністративну відповідальність).

9. Міжурядові угоди України з іншими державами і міжнародно-правові акти, ратифіковані та визнані нашою державою.

10. Акти судових органів.

2.1.2 Загальна характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Забезпечення пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту є невід'ємною частиною державної діяльності по охороні життя та здоров'я людей, національного надбання та навколишнього природного середовища.

Нормативною складовою діяльності осіб, які виконують адміністративно-правові функції у сфері пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту є наявність адміністративних норм, якими передбачена адміністративна відповідальність у вказаній сфері суспільних відносин. Дані норми та відповідальність за їх порушення містяться в Кодексі України про адміністративні правопорушення. Розглянемо його загальну характеристику.

КУпАП від 7 грудня 1984 року складається з 5 розділів та 330 статей. Розділ I КУпАП «Загальні положення» містить основні завдання та підстави застосування Кодексу.

Розділ II «Адміністративне правопорушення і адміністративна відповідальність» складається із Загальної й Особливої частин. У Загальній частині вміщено загальні положення про поняття адміністративного правопорушення, суб'єктів відповідальності та форми їх провини, адміністративні стягнення і правила їх накладення. В Особливій частині, що складається з 11 глав, описано діяння, що визнаються адміністративними правопорушеннями, або, іншими словами, закріплені склади проступків. Кожна стаття Особливої частини закріплює не тільки конкретний склад, а й санкцію за його вчинення.

У розділі III КУпАП перелічуються органи і посадові особи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Спеціальна глава цього розділу встановлює, які види справ може розглядати кожний орган (посадова особа), тобто регулює підвідомчість справ.

Цілі, принципи, повноваження учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення закріплені в розділі IV КУпАП. Тут же містяться положення про порядок адміністративного розслідування і розгляду справ, оскарження прийнятих постанов.

Останній, розділ V КУпАП називається «Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень». У ньому сконцентровано норми, якими регулюється виконання кожного з існуючих стягнень.

2.1.3 Адміністративно-правові відносини. Органи ДСНС України як учасники адміністративно-правових відносин.

Адміністративні правовідносини – це суспільні відносини, які виникають у сфері державного управління і врегульовані нормами адміністративного права.

Адміністративно-правові відносини — це врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, в яких їх сторони (суб'єкти) взаємозв'язані й взаємодіють шляхом здійснення суб'єктивних прав і обов'язків, встановлених і гарантованих відповідними адміністративно-правовими нормами.

Отже, першорядна роль у визначенні змісту адміністративно-правових відносин належить їх сторонам (суб'єктам). Такими сторонами виступають суб'єкти адміністративного права, тобто носії передбачених адміністративно-правовими нормами прав і обов'язків, котрі здатні ці права реалізовувати, а покладені обов'язки виконувати.

Вирішальною особливістю адміністративно-правових відносин є те, що однією із сторін завжди є носій юридично-владних повноважень щодо інших суб'єктів, якими його наділяють адміністративно-правові норми.

Адміністративно-правові відносини формуються, як правило, в особливій сфері суспільного життя — публічному (державному і самоврядному) управлінні, і насамперед у зв'язку із здійсненням органами виконавчої влади своїх владно-розпорядчих функцій. Ця особливість адміністративних правовідносин прямо впливає зі змісту предмета адміністративно-правового регулювання.

Адміністративні правовідносини можуть виникати за ініціативою будь-якої із сторін. Проте згода або бажання другої сторони не є обов'язковою умовою їх виникнення. Адміністративні правовідносини можуть виникати всупереч бажанню другої сторони. Наприклад, у разі звернення громадянина до міністерства останнє незалежно від свого «бажання» зобов'язане на таке звернення відреагувати і розглянути звернення громадянина.

Аналогічна ситуація виникає і тоді, коли другою стороною є не громадянин, а нижчестоящий орган управління або підприємство, установа, організація. Зрозуміло, що органи виконавчої влади мають право породжувати адміністративні правовідносини в односторонньому порядку, керуючись інтересами держави і завданнями, що стоять перед ними. Відтак адміністративно-правові відносини можуть виникати за ініціативою будь-якої із сторін без згоди другої сторони.

Суперечки, що виникають між сторонами адміністративних правовідносин, вирішуються, як правило, у позасудовому порядку, тобто шляхом прямого розпорядження правомочного органу.

Отже, адміністративно-правові відносини завжди мають публічно-владний характер, оскільки один з їх суб'єктів обов'язково має юридично-владні повноваження щодо інших учасників цих відносин.

Виникнення адміністративно-правових відносин — це, по суті, юридичний рівень об'єктивізації загальної волі держави в реальній поведінці

конкретних суб'єктів. Процес виникнення (формування) правовідносин має три послідовно здійснюваних етапи:

- по-перше, визначається необхідність (доцільність) і можливість встановлення конкретного адміністративно-правового відношення;

- по-друге, створюється відповідна юридична конструкція, тобто своєрідна модель адміністративного правовідношення. Закріплюється ця модель в адміністративно-правових нормах;

- по-третє, відбувається реалізація відповідних правових норм і, як результат, виникають сталі юридичні зв'язки між адресатами норм у формі адміністративно-правових відносин. Водночас адміністративні правовідносини виникають (так само, як і змінюються та припиняються) лише з настанням конкретних обставин, які прийнято називати юридичними фактами.

Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 року, визначає правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю).

Державний нагляд (контроль) - діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування (далі - органи державного нагляду (контролю)) в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища.

Заходи державного нагляду (контролю) - планові та позапланові заходи, які здійснюються у формі перевірок, ревізій, оглядів, обстежень та в інших формах, визначених законом.

2.1.4 Поняття і структура адміністративно-правової норми.

Адміністративне право, як і будь-яка інша галузь права, становить комплекс юридичних норм і може бути представлене як їх організована сукупність. Юридична норма — це правило поведінки, встановлене державою і обов'язкове для всіх суб'єктів права, яким воно адресоване. За допомогою юридичних норм регулюються (встановлюються, змінюються, припиняються) правові відносини, тобто вони виступають регулюючим засобом щодо предмета тієї чи іншої галузі права. Норми концентрують у собі державно-владні веління, за невиконання яких передбачене вжиття заходів впливу. Отже, головне призначення юридичних норм — це забезпечення детального, точного та визначеного нормативного регулювання суспільних відносин.

На підставі цих теоретичних положень адміністративно-правовою наукою сформульовано визначення адміністративно-правової норми.

Адміністративно-правова норма — це обов'язкове правило поведінки, що встановлене й охороняється державою, метою якого є регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються і припиняються у сфері публічного управління.

Адміністративно-правова норма має свою специфіку.

Норми адміністративного права:

- встановлюють форми і методи державного управління, способи забезпечення законності в державному управлінні;
- регламентують порядок створення органів виконавчої влади, їхню компетенцію, повноваження посадових осіб цих органів; взаємовідносини органів виконавчої влади з іншими державними органами, суспільними об'єднаннями, підприємствами і громадянами;
- визначають правове положення громадян, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань та інших недержавних формувань у сфері управління;
- регулюють управлінські відносини в соціально-політичній, соціально-культурній і економічній сферах.

Таким чином, завдяки адміністративно-правовим нормам створюється правовий режим управлінської діяльності, який виражає волю народу.

Структура адміністративно-правової норми — це її внутрішня будова, визначений порядок взаємозв'язку, взаємозумовленості та взаємозалежності складових частин норми.

Структура адміністративно-правової норми, як правило, традиційна і складається з трьох компонентів: гіпотези, диспозиції і санкції.

Гіпотеза вказує на фактичні умови, за наявності яких слід керуватися цією нормою, тобто умови за яких приписання вступає в дію. Вона може бути абсолютно визначеною або відносно визначеною, тобто містити елементи адміністративного розсуду (вказівки на можливість її застосування за розсудом правозастосовника).

Диспозиція — це сформульоване у вигляді приписів, заборон, дозволів правило поведінки. Диспозиція є головною частиною адміністративно-правової норми, яка містить в собі правило поведінки.

Санкція вказує на зміст реагування держави у разі порушення тих чи інших правил, передбачених нормою.

Наприклад:

— порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки тягне за собою накладення штрафу.

2.1.5 Класифікація адміністративно-правових норм.

У зв'язку з тим, що адміністративно-правові норми різняться за своєю регулюючою спрямованістю, своїм юридичним змістом, їх класифікують за видами.

Найпоширенішими класифікаціями є такі.

За формою припису:

- зобов'язуючі (приписуючі) — ці норми зобов'язують вчинювати певні дії при виникненні передбачених ними умов.

Наприклад, під час прийому на роботу організація зобов'язана видати наказ; у разі одержання скарги громадянина орган управління має розглянути її у визначений термін; для здійснення певних видів діяльності підприємства мають одержати ліцензію; підприємства, заклади, організації мають надавати податковим органам звіти за встановленою формою тощо;

- заборонні — ці норми забороняють вчинення тих чи інших дій за умов, що ними визначені. Заборони можуть мати або загальний, або спеціальний характер.

Наприклад, заборона вчиняти дії, що підпадають під ознаки адміністративного правопорушення, є загальною, а заборона міліції застосовувати спеціальні засоби щодо неповнолітніх — спеціальною;

уповноважуючі (дозвільні, диспозитивні) — ці норми уповноважують адресата (чи дозволяють йому) діяти в межах вимог норми за своїм розсудом, проте, підкоряючись правовому режиму, що нею встановлений. Фактично ці норми дають адресатові вибір: або чинити певні дії, або не чинити їх. Конкретний юридичний зміст цих норм залежить від особливостей їх адресата.

Наприклад, громадянину дано можливість самостійно вирішувати питання реалізації свого права на скаргу. Він може, на свій розсуд, подати чи не подати скаргу на неправомірні дії посадових осіб.

Аналогічним чином такі норми регулюють компетенцію підприємств, даючи можливість обирати той чи інший вид діяльності. Однак, якщо вибір зроблено, то підприємство має функціонувати у певному правовому режимі.

стимулюючі (заохочувальні) — це норми, що забезпечують за допомогою засобів матеріального або морального впливу:

а) належну поведінку учасників управлінських відносин;

б) заохочують до діяльності, що задовольняє громадські чи державні інтереси. Такими засобами є встановлення пільг, зокрема у сфері оподаткування і т. д.

За спрямованістю змісту:

1. Такі, що закріплюють порядок утворення і правовий стан суб'єктів.

Наприклад:

— норми, що встановлюють порядок призначення на посади керівників міністерств, відомств і т.д.

2. Такі, що визначають форми і методи управлінської діяльності.

Наприклад:

— ДСНС України відповідно до покладених на нього завдань: встановлює форми і правила, бере участь у розробці стандартів щодо регулювання використання природних ресурсів, охорони довкілля від забруднення та іншого шкідливого впливу, забезпечення екологічної безпеки, визначає критерії, затверджує норми і правила з ядерної та радіаційної безпеки, транспортування і зберігання ядерних матеріалів і радіоактивних

речовин, поводження з відходами, фізичного захисту ядерних матеріалів, конструювання та експлуатації обладнання атомних станцій та джерел іонізуючих випромінювань.

3. Такі, що встановлюють порядок проходження державної служби, права та обов'язки державних службовців. Наприклад:

Конституція України встановлює, що члени Кабінету Міністрів України, керівники центральних і місцевих органів виконавчої влади не мають права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою, крім викладацької, наукової та творчої у позаробочий час, входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку.

4. Такі, що визначають способи і порядок забезпечення законності в державному управлінні. Наприклад:

— Рада національної безпеки і оборони України координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони.

5. Такі, що регулюють управління окремими галузями (соціально-культурною, адміністративно-політичною тощо), державними функціями і територіями.

Наприклад, Кабінет Міністрів України здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до закону.

За адресами або суб'єктами призначення:

- адресовані органам державно-виконавчої влади;
- іншим державним виконавчо-розпорядчим органам;
- державним службовцям;
- державним підприємствам, закладам, організаціям;
- недержавним об'єднанням, підприємствам, закладам;
- громадянам.

За галузевою належністю:

матеріальні — характеризуються тим, що юридично закріплюють комплекс прав та обов'язків, а також відповідальність учасників управлінських відносин, тобто фактично їх адміністративно-правовий статус. У них знаходить вияв той правовий режим, у рамках якого має функціонувати система державного управління. Такі норми нерідко називають статичними;

процесуальні — регламентують динаміку державного управління і пов'язані з ним управлінські відносини. Саме вони визначають порядок прийому, розгляду, вирішення скарг і заяв, порядок провадження у справах щодо адміністративних правопорушень тощо. їх призначення — визначити порядок реалізації юридичних прав та обов'язків, встановлених матеріальними нормами.

За межею дії:

- у просторі — дія норм у просторі передбачає територію, на яку поширюється їх юридична сила. У деяких випадках адміністративно-правові норми можуть бути міжтериторіальними, приміром, відомчі норми органів

управління транспортом; територією дії норм можуть бути окремі економічні зони;

- у часі — дія адміністративно-правових норм у часі може обмежуватися будь-якими строками (строкові норми) або не обмежуватися ними (безстрокові норми).

Згідно ст. 8 КУпАП, особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, підлягає відповідальності на підставі закону, що діє під час і за місцем вчинення правопорушення.

Закони, які пом'якшують або скасовують відповідальність за адміністративні правопорушення, мають зворотну силу, тобто поширюються і на правопорушення, вчинені до видання цих законів. Закони, які встановлюють або посилюють відповідальність за адміністративні правопорушення, зворотної сили не мають.

За ступенем загальності:

загальні — мають загальне значення.

Наприклад, документами, які підтверджують громадянство України, є паспорт громадянина України, а для осіб до 14 років — свідоцтво про народження;

міжгалузеві — регулюють будь-яку одну функцію в усіх галузях (норми міжгалузєвого управління).

Наприклад, контроль за додержанням антимонопольного законодавства у процесі приватизації здійснює Антимонопольний комітет України;

галузеві — регулюють відносини у межах однієї галузі. Здебільшого це норми галузєвих міністерств. Такий саме характер мають норми, що містяться у законах, відповідних документах Президента України, Кабінету Міністрів України, якщо їх вплив не виходить за межі конкретної галузі.

місцеві — норми місцевих органів виконавчої влади, а також місцевого самоврядування.

За юридичною силою:

— викладені в законах;

— викладені в указах;

— викладені в постановах;

— викладені в рішеннях;

— викладені в наказах тощо.

Встановлені адміністративно-правові норми виконують свої функції тільки у разі, якщо вони реалізуються. Реалізація норм — це практичне використання правил поведінки, що містяться в них, з метою регулювання управлінських відносин, тобто втілення у життя волевиявлення, що вони містять.

Відомо кілька підходів до питання щодо реально існуючої кількості способів реалізації адміністративно-правових норм. Найчастіше виділяють чотири способи: виконання, використання, додержання, застосування. Рідше виділяють тільки два способи: застосування і виконання, а використання і додержання розглядаються як форми виконання. Однак практика показує, що

перший варіант краще відображає її потреби, у теоретичному розумінні переконливіший.

Виконання — це активна поведінка суб'єкта адміністративних правовідносин щодо виконання юридичних обов'язків. До цього варіанта реалізації адміністративно-правових норм належать такі дії, як сплата податків, подання звітів, здійснення реєстрації, одержання паспорта тощо.

Використання — це активна поведінка суб'єкта адміністративних правовідносин щодо здійснення наданих йому юридичних прав (можливостей). Діями щодо використання адміністративно-правових норм є: подання скарги, заява про відпустку, використання наданих державою пільг тощо.

Додержання — це пасивна поведінка суб'єкта адміністративних правовідносин, який не допускає порушень адміністративно-правових заборон.

Застосування — це діяльність державних виконавчо-розпорядчих органів з вирішення управлінських справ і видання індивідуальних юридичних актів, що ґрунтуються на вимогах матеріальних або процесуальних норм.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.
2. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012р. №5403-VI.
3. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. / [Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.]; [Вид. 2-е, доп.] Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.
4. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. – Видання четверте. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 656 с.
5. Адміністративне право України (у схемах та коментарях): навч. посіб. / В. В. Середа, Ю. С. Назар, К. М. Костовська. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 300 с.
7. Загальне адміністративне право: підручник / І. С. Гриценко, Р. С. Мельник, А.А. Пухтецька та ін.; за заг. ред. І.С. Гриценка. К.: Юрінком Інтер, 2017. 568 с.
8. Остапенко О. І., Ковалів М.В., Єсімов С.С., Гулак Л.С., Отчак Н.Я., Остапенко Л.О. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник. Львів: СПОЛОМ. 2019. 504 с.
9. Офіційний сайт ДСНС України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>
10. Урядовий портал: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
11. Офіційний сайт президента України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>
12. Офіційний сайт Верховної Ради України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.

2.2. АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ.

2.2.1 Загальна характеристика Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Правопорушення, як впливає з терміна, є порушенням права, акт, що суперечить праву, його нормам, закону. Вчинити правопорушення - означає порушити право.

Кожне окреме правопорушення як явище реальної дійсності завжди конкретне і має риси, що дозволяють розмежувати кримінальні правопорушення (злочини), адміністративні правопорушення, порушення цивільного, трудового законодавства тощо.

Конкретність кожного правопорушення полягає в тому, що воно вчинюється конкретною особою, у певному місці, у певний час, порушує конкретну норму конкретної галузі права, характеризується точно визначеними ознаками.

Вивчення правопорушень та інших правових явищ, які з ними пов'язані, належить до найважливіших завдань будь-якої правової галузі. Не є, винятком щодо цього й адміністративне право.

Загальне поняття адміністративного правопорушення дає ст. 9 КУпАП, яка розкриває його матеріальний зміст, юридичну природу, соціальну сутність, а також визначає важливі ознаки.

Відповідно до цієї статті адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Аналіз ст. 9 КУпАП дає можливість виділити ознаки адміністративного проступку (правопорушення).

По-перше, це виключно діяння, тобто дія (наприклад, дрібне хуліганство, ст. 173) чи бездіяльність (наприклад, ухилення від реєстрації вогнепальної зброї, ст. 192). Звідси впливає, що думки, бажання чи інші вияви психічної діяльності юридичного значення не мають.

По-друге, до ознак адміністративного правопорушення належить його протиправність, тобто заборона адміністративно-правовими нормами відповідного діяння як такого, що завдає шкоди чи загрожує небезпекою. Сутність протиправності полягає в тому, що конкретне діяння визнається адміністративним правопорушенням (проступком), якщо воно передбачене як таке чинним адміністративним законодавством.

По-третє, важливою ознакою адміністративного правопорушення є винність. Винність передбачає наявність у особи відповідного власного психічного ставлення до свого діяння і його наслідків. Законодавець вважав за необхідне вказати на форми вини, що мають юридичне значення. Це умисел (вина у формі умислу) і необережність (вина у формі необережності).

Умисел може бути прямим чи непрямим (евентуальним). Необережна вина виявляється у формі самовпевненості чи недбалості.

По-четверте, обов'язковою ознакою адміністративного правопорушення є адміністративна караність. Караність означає, що за вчинення конкретного порушення адміністративним законодавством передбачається відповідне покарання. Це дозволяє відмежувати правопорушення від інших протиправних (заборонених адміністративно-правовими нормами) вчинків, які не спричинюють застосування адміністративних стягнень.

Так, правила користування засобами морського транспорту досить великі й містять значну кількість приписів, які зобов'язують особу вчинювати чи не вчинювати певні дії. Проте порушення тільки двох пунктів з цих правил (пошкодження внутрішнього обладнання і куріння у невстановлених місцях на судні) спричинює накладення адміністративних стягнень (ст. 115 КУпАП).

По-п'яте, юридичною ознакою адміністративного правопорушення є об'єкт посягання. Це діяння, що посягають на державний чи громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління. Конкретні об'єкти, посягання, які роблять діяння адміністративним правопорушенням, визначені статтями Особливої частини КУпАП.

Дослідження юридичної природи адміністративного правопорушення, з'ясування його сутності й змісту пов'язані з питанням його суспільної небезпеки.

З цього приводу існують дві позиції. Перша - адміністративні проступки не є суспільне небезпечними діяннями; друга - адміністративні проступки - суспільне небезпечні діяння.

Суспільна небезпека правопорушень (кримінальних правопорушень та адміністративних проступків) полягає саме в тому, що вони завдають шкоди правопорядку, громадським і особистим інтересам. Шкідливі наслідки мають як кримінальні, так і адміністративні правопорушення. Нешкідливих або байдужих для держави, суспільства, громадян правопорушень не існує. Не може бути правопорушень суспільне «корисних» або суспільне «безпечних». Усі вони тільки суспільне небезпечні, а відрізняються лише ступенем заподіяної шкоди й саме тому різні за ступенем суспільної небезпеки.

Розмежування злочинів, адміністративних дисциплінарних правопорушень має не лише теоретичне (навчальне, пізнавальне), а й велике практичне значення.

Правильне розв'язання цього питання у кожному конкретному випадку має принциповий характер, оскільки прямо пов'язане з визначенням засобів і форм державного впливу. Цілком очевидно, що якщо особу за вчинення адміністративного правопорушення буде притягнуто до кримінальної відповідальності чи навпаки, за вчинення злочину - до адміністративної, іміджу правової системи буде заподіяно шкоди.

Основними ознаками, за якими здійснюється розмежування адміністративних правопорушень і злочинів є такі:

Перша ознака. Включення складу правопорушення або в Кодекс України про адміністративні правопорушення, або в Кримінальний кодекс.

Підставою для включення складу в той чи інший кодекс є ступінь суспільної небезпеки. Принципові положення для вирішення питання про ступінь суспільної небезпеки містяться в ст. 9 КУпАП, а також у статтях 1 і 11 КК України.

Частина 2 ст. 9 КУпАП визначає, що адміністративна відповідальність за правопорушення настає тільки в тому разі, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за-собою кримінальної відповідальності.

Частина 2 ст. 1 КК встановлює, що виключно Кримінальний кодекс України прямо і чітко визначає, які суспільне небезпечні діяння є злочинними.

Таким чином, діяння може розглядатися як адміністративне правопорушення тільки в тому разі, якщо КК не визнає його злочином.

Частина 2 ст. 11 КК вказує на найбільш загальний критерій відмежування проступків від злочинів. Це - малозначність діянь. Зі змісту цієї статті випливає, що малозначним є діяння, що формально передбачені КК, однак не заподіяло істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству чи державі.

Слід зазначити, що малозначність (мала суспільна небезпека) діяння являє собою властивість не однієї, а всіх сторін складу правопорушення. Питання, чи є діяння малозначним, вирішується з урахуванням усіх його суб'єктивних і об'єктивних ознак (завданого збитку, місця, способу, характеру проступку, мотиву, мети, особливих якостей суб'єкта та ін.).

Таким чином, найважливішим критерієм розмежування адміністративних правопорушень і злочинів є ступінь суспільної небезпеки. Керуючись саме цим критерієм, законодавець відносить одні діяння до проступків, інші - до злочинів і включає їхні склади у відповідні кодекси.

Друга ознака. Склад будь-якого злочину може бути встановлений тільки законом. Склади адміністративних проступків - як законами, так і підзаконними актами.

Третя ознака. Джерело кримінальної відповідальності єдине. Це Кримінальний кодекс України (ст. 3). Джерел адміністративної відповідальності безліч. Це Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 2) та інші закони.

Четверта ознака. За вчинення злочинів передбачені покарання, їх вичерпний перелік міститься у КК (ст. 51). За здійснення адміністративних правопорушень передбачені стягнення. Перелік стягнень, що містить ст. 24 КУпАП не є вичерпним. Закони можуть встановлювати інші, крім перелічених у даній статті, стягнення.

П'ята ознака. Згідно зі ст. 23 КУпАП адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання правопорушника і запобігання правопорушенням. За ст. 50 КК покарання - насамперед кара за

вчинення злочину. Кара виступає як засіб для досягнення виправних і превентивних цілей покарання.

Шоста ознака. Кримінальні справи розглядаються тільки судами, і тільки суд визначає і призначає те чи інше покарання за злочин. Правом розглядати адміністративні справи КУпАП наділяє більш як 40 суб'єктів. Серед цих суб'єктів є як органи держави, так і органи місцевого самоврядування - виконавчі комітети рад (ст. 213 КУпАП).

Сьома ознака. Законодавством встановлено пріоритет кримінальної відповідальності перед адміністративною відповідальністю (ст. 9 КУпАП).

Одне й те саме діяння не може бути водночас і злочином, і адміністративним правопорушенням. Тому ч. 2 ст. 9 КУпАП визначає, що адміністративна відповідальність настає лише в тому разі, якщо діяння не тягне за собою кримінальної відповідальності.

Такий підхід зумовлений наявністю численних випадків, коли відмежування злочину від адміністративного проступку ускладнено.

Є правопорушення, що завжди кваліфікувалися і кваліфікуватимуться як адміністративні проступки. Наприклад, безквитковий проїзд в автобусі, знищення межових знаків, торгівля у невстановлених місцях, недбале зберігання паспорта, що спричинило його втрату. У таких ситуаціях перед правозастосувачем навіть не виникає питання про розмежування: проступку і злочину.

Разом з тим відомо чимало правопорушень, які залежно від низки обставин можуть розглядатися або як адміністративний проступок, або як злочин.

Значно схожі між собою адміністративні та дисциплінарні правопорушення. І ті й другі є незлочинними. Розслідування та застосування санкцій за їх вчинення здійснюються у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності. Ступінь суспільної небезпеки адміністративних і дисциплінарних правопорушень практично рівнозначний. Підтверджує цю обставину те, що особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за адміністративні правопорушення несуть дисциплінарну відповідальність.

Мають вони й інші схожі риси (винність, протиправність).

Однак це різні правові явища. Суть відмінностей між ними полягає у такому:

По-перше, дисциплінарний проступок - це порушення трудової дисципліни, яка діє у межах конкретної організаційної структури з метою забезпечення її ефективного функціонування.

Адміністративний проступок - це порушення загальнообов'язкових правил, які діють у межах всієї держави. Вони встановлюються з метою охорони прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил

співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством.

Слід зазначити, що у ряді випадків трудові обов'язки й обов'язки загальні (адміністративно-правові) можуть збігатися. Це стосується водіїв, працівників торгівлі й ін. У таких випадках, вчинені ними порушення є водночас дисциплінарними і адміністративними.

По-друге, адміністративні проступки зафіксовані в законодавстві про адміністративні правопорушення, яке на даний час кодифіковано. У ньому дається визначення адміністративного правопорушення, описуються конкретні склади, встановлюється підвідомчість щодо розгляду справ, докладно регламентуються процесуальні питання тощо.

Дисциплінарні ж проступки прямо чи побічно називаються в нормативному матеріалі адміністративного, трудового, виправно-трудоного й інших галузей права. Визначення дисциплінарного проступку міститься тільки в науковій літературі (під ним розуміється протиправне, винне порушення трудової чи службової дисципліни). Опису конкретних складів дисциплінарних проступків, за вкрай рідкісними винятками, наприклад, прогул (ч. 4 ст. 40 КЗпП), немає.

По-третє, головною ознакою суб'єкта дисциплінарного проступку є обов'язкова належність до конкретного трудового колективу. Відсутність цієї ознаки виключає визнання особи суб'єктом дисциплінарного проступку.

Головними ознаками суб'єкта адміністративного проступку є вік, осудність, винність.

По-четверте, суб'єктом розгляду дисциплінарних справ є керівник колективу, в якому працює правопорушник. Між ними (керівником і порушником дисципліни) обов'язково існують стійкі організаційні зв'язки типу «начальник-підлеглий».

Суб'єктом розгляду справ про адміністративні правопорушення є носій функціональної влади, повноваження якого чітко визначені і зафіксовані у законодавстві. Між ним і правопорушником немає стійких організаційних зв'язків.

2.2.2 Поняття і підстави адміністративної відповідальності.

За вчинення адміністративного правопорушення, тобто виконання складу проступку, законодавством передбачена адміністративна відповідальність. На жаль, КУпАП не містить визначення адміністративної відповідальності, обмежуючись вказівкою на те, що її мірою є адміністративне стягнення, що застосовується з метою перевиховання правопорушника і запобігання правопорушенням.

Адміністративна відповідальність - це примусове, з додержанням встановленої процедури, застосування правомочним суб'єктом передбачених законодавством за вчинення адміністративного проступку заходів впливу на правопорушника.

Адміністративна відповідальність — вид юридичної відповідальності. Підставою для неї є адміністративне правопорушення.

Як явище правової дійсності вона характеризується двома видами ознак. По-перше, це ознаки, властиві юридичній відповідальності в цілому (основні); по-друге, ознаки, що відмежовують адміністративну відповідальність від інших видів юридичної відповідальності (похідні).

Основні ознаки адміністративної відповідальності полягають у тому, що вона:

- 1) є засобом охорони встановленого державою правопорядку;
- 2) нормативно визначена і полягає в застосуванні (реалізації) санкцій правових норм;
- 3) є наслідком винного антигромадського діяння;
- 4) супроводжується державним і громадським осудом правопорушника і вчиненого ним діяння;
- 5) пов'язана з примусом, з негативними для правопорушника наслідками (морального або матеріального характеру), яких він має зазнати;
- 6) реалізується у відповідних процесуальних формах. Похідні ознаки адміністративної відповідальності визначаються її юридичною природою.

Адміністративна відповідальність характеризується особливим порядком її застосування, якому притаманна простота, оперативність та економічність на відміну від кримінального та цивільно-процесуального порядку.

Реальна юридична відповідальність настає за наявності трьох підстав: нормативної, фактичної і процесуальної.

Нормативна підстава – це система норм, що закріплюють склади адміністративних проступків; систему адміністративних стягнень; коло суб'єктів, наділених правом застосовувати адміністративні стягнення та процедуру притягнення до адміністративної відповідальності. Основним нормативним актом щодо адміністративної відповідальності є КУпАП.

Фактичною підставою адміністративної відповідальності є адміністративний проступок.

Процесуальною підставою адміністративної відповідальності виступає акт компетентного органу про накладення конкретного адміністративного стягнення за конкретний адміністративний проступок.

Слід мати на увазі, що за настання адміністративної відповідальності необхідно, щоб всі три підстави були в наявності і саме в такій послідовності.

Чинне адміністративне законодавство передбачає не тільки підстави настання адміністративної відповідальності, але й обставини, які її виключають. Згідно зі статтею 17 КУпАП такими обставинами є стан неосудності, необхідна оборона та крайня необхідність.

Необхідно зазначити, що адміністративні проступки здебільшого вчиняються в один час, а розглядаються в інший. Між днем учинення діяння і днем притягнення до відповідальності за це діяння проходить певний час, протягом якого може змінитися законодавство. Якщо стара норма скасована, виникає питання, якою нормою слід керуватися: тією, що діяла на момент учинення, чи тією, яка діє на момент розгляду справи.

За загальним правилом, особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, підлягає відповідальності на підставі законодавства, що діє під час і за місцем вчинення правопорушення (ч. 1 ст. 8 КУпАП).

Тому акти, що встановлюють або посилюють відповідальність, зворотної сили не мають і можуть застосовуватись лише щодо діянь, вчинених після вступу цих актів у законну силу. Гуманізм адміністративного права виявляється у встановленому законом винятку із загального правила, відповідно до якого норми, що пом'якшують або скасовують відповідальність, мають зворотну силу, тобто поширюються і на правопорушення, вчинені до вступу таких норм у силу (ч. 2 ст. 8 КУпАП).

Назване правило і виняток з нього (щодо дії актів у часі) поширюються тільки на матеріальні норми адміністративного права. Щодо процесуальних норм питання вирішується інакше: провадження у справах про адміністративні правопорушення ведеться на підставі законодавства, що діє не під час учинення, а під час і за місцем розгляду справи. І ніяких винятків тут немає (ч. 3 ст. 8 КУпАП).

Отже, якщо громадянин вчинив проступок, коли діяли одні процесуальні норми, а справа розглядається пізніше, коли вже набрали чинності нові процесуальні правила, провадження має бути проведене відповідно до нових норм.

2.2.3 Адміністративні стягнення.

Сутність і мета адміністративного стягнення зафіксовані в ст. 23 КУпАП. У ній підкреслюється, що адміністративне стягнення є мірою відповідальності та застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів, а також запобігання вчиненню нових правопорушень.

Стаття 24 КУпАП встановлює такі види адміністративних стягнень:

1) попередження; 2) штраф; 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; 4) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; 5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 6) громадські роботи; 7) виправні роботи; 8) суспільно корисні роботи; 9) адміністративний арешт; 10) арешт з утриманням на гауптвахті.

До іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, може бути застосовано (крім передбачених у ст. 24 КУпАП) адміністративне видворення за межі України.

Усі зазначені стягнення тісно пов'язані між собою й утворюють єдину систему, їх насамперед об'єднує загальна мета: захист правопорядку, виховання осіб, які вчинили адміністративні проступки, у дусі додержання

законів, а також запобігання вчиненню нових проступків як самими правопорушниками, так і іншими особами.

Кожне стягнення є мірою відповідальності, призначеної за проступки, а застосування і виконання будь-якого стягнення означає настання адміністративної відповідальності і тягне за собою для винного несприятливі юридичні наслідки.

Адміністративні стягнення, як правило, полягають у позбавленні або обмеженні прав чи благ. За вчинений проступок громадянин або позбавляється якогось суб'єктивного права (права керування транспортним засобом), тобто звужується його правоздатність, або на нього покладаються спеціальні обов'язки (сплата штрафу).

Адміністративне стягнення заподіює винному певні обмеження. Проте покарання не є самоціллю, воно є необхідним засобом виховання і запобігання правопорушенням. Стягнення - це запобіжний захід на шляху вчинення нових правопорушень з боку винного (індивідуальна превенція) і правопорушень з боку інших осіб (загальна превенція). Завдання запобігання правопорушенням деякі покарання розв'язують не тільки своїм виховним впливом, а й позбавленням правопорушника можливості знову порушити закон.

Тому слід розрізняти заходи, що мають тільки виправно-виховний вплив (штраф, виправні роботи), і заходи, які нарівні з виправно-виховним впливом створюють умови, що виключають можливість учинення нових правопорушень (конфіскація, позбавлення прав).

Адміністративні стягнення накладаються компетентними органами і посадовими особами шляхом видання спеціальних індивідуальних актів, що мають примусовий характер. Примусовий вплив має бути справедливим, відповідати характерові проступку й особи правопорушника. Його тяжкість залежить від тяжкості проступку.

Перелік стягнень подано у ст. 24 КУпАП у суворо визначеному порядку: від менш суворих до суворіших. Іншими словами, закон містить «щаблі» заходів впливу. Ці «щаблі» потрібні й для тих, хто видає норми права, і для тих, хто їх застосовує. Зокрема, вони мають велике значення, коли видаються норми з альтернативними санкціями.

За характером впливу стягнення поділяються на особисті, майнові, особисто-майнові. Так, попередження й адміністративний арешт спрямовані безпосередньо на особу правопорушника. До майнового стягнення належать штраф, виправні роботи, вилучення і конфіскація предмета. Особисто-майновим стягненням є позбавлення спеціального права. Воно впливає на особистість правопорушника через його майнові інтереси.

Стягнення також можуть бути разовими, одномоментними (конфіскація, попередження, штраф) і тривалими, розтягнутими в часі (арешт, позбавлення прав, виправні роботи).

Законодавець поділяє стягнення на основні й додаткові. Це положення закріплене у ст. 25 КУпАП, де йдеться про те, що сплатне вилучення та конфіскація предметів можуть застосовуватись як у вигляді основних, так і

додаткових стягнень, а інші стягнення можуть бути тільки основними. За правопорушення накладається одне основне або основне і додаткове стягнення. Додаткові стягнення не накладаються окремо, а приєднуються до основного.

Кожне адміністративне стягнення містить правовідновний потенціал. Його застосуванням припиняється протиправне становище і відновлюються порушені проступком юридичні відносини.

Система адміністративних стягнень суворо формалізована: ними є тільки ті засоби примусового впливу, які визначив законодавець. Будь-які інші, навіть якщо вони схожі зі стягненням за метою, змістом, назвою, до таких не належать. Так, слід розрізняти такі стягнення, як адміністративний арешт (ст. 32), сплатне вилучення предмета (ст. 28), конфіскація предмета (ст. 29), позбавлення спеціального права (ст. 30) від таких заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як адміністративне затримання (ст. 261), вилучення речей і документів (ст. 265), відсторонення водіїв від керування транспортними засобами (ст. 266).

Перелік стягнень, які містяться у ст. 24 КУпАП, не є вичерпним. Частина 3 цієї статті передбачає, що законодавчими актами можуть встановлюватися й інші види адміністративних стягнень.

Окрема стаття КУпАП, а саме стаття 24-1 встановлює заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.

За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років можуть бути застосовані такі заходи впливу:

- 1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;
- 2) попередження;
- 3) догана або сувора догана;
- 4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

2.2.4 Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення.

Підвідомчість - певне коло питань, розгляд і вирішення яких віднесені до повноважень тих або інших органів державної влади, органів управління підприємством, організацією, установою. Юридичне значення підвідомчості полягає у тому, що вона дозволяє розмежувати повноваження різних суб'єктів права, а щодо органів державної та публічної влади — є гарантією дотримання принципу законності у їх діяльності. Зокрема, ч. 2 ст. 19 Конституції України встановлює, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. В юридичній практиці це поняття застосовується насамперед щодо діяльності суду, органів виконавчої влади, прокуратури.

Підвідомчість встановлюється законодавчими актами — кодексами України та багатьма законами.

В теорії права розрізняють різні види підвідомчості:

виключна — розгляд і вирішення певної категорії справ є виключною компетенцією якогось одного органу (наприклад, офіційне тлумачення Конституції України та законів України віднесено до виключної компетенції КСУ, кримінальні справи вирішуються виключно судом, адміністративні справи, пов'язані із застосуванням до правопорушника адміністративного арешту, також виключно судом);

альтернативна — розгляд спору віднесено до компетенції кількох органів. Право вибору органу, до якого можна звернутися за розглядом справи, надано особі, яка потребує захисту своїх прав та законних інтересів (наприклад, незаконні дії державної податкової адміністрації можуть бути оскаржені до вищестоящего органу в порядку підлеглості або до суду);

договірна — яка визначається угодою сторін (наприклад, сторони можуть зазначити в договорі, що у разі виникнення між ними спору, останній буде вирішуватися третейським судом, або міжнародним судом);

імперативна — якщо справа розглядається кількома органами у відповідній послідовності, встановленій в законодавстві (наприклад, при розгляді індивідуальних трудових спорів, спорів, пов'язаних з відхиленням заявки на винахід, поданої на державну реєстрацію).

Підвідомчість визначається нормами матеріального права, а порядок розгляду справ регулюється процесуальними нормами.

Щодо підвідомчості справ про адміністративні правопорушення, то вона визначена главою 17 КпАП України відповідно до компетенції органів та посадових осіб, уповноважених розглядати такі справи. Відповідно до ст. 217 КпАП, посадові особи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, можуть накладати адміністративні стягнення в межах наданих їм повноважень і лише під час виконання ними службових обов'язків.

Щодо таких колегіальних органів як адміністративні комісії, то вони мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення за наявності не менш як половини членів їх складу, а виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад — за наявності не менш як двох третин від загального складу виконавчого комітету.

Стаття 213 КУпАП визначає, що справи про адміністративні правопорушення розглядаються:

1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад;

2) виконавчими комітетами (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, - виконавчими органами, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад та їх посадовими особами, уповноваженими на те КУпАП;

3) районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених КУпАП, місцевими

адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами, Верховним Судом;

4) органами Національної поліції, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими на те КУпАП.

2.2.5 Поняття юридичного складу адміністративного правопорушення.

Вчення про склад правопорушення посідає одне з центральних місць в адміністративно-правовій науці та має велике практичне значення. По-перше, воно сприяє виявленню найістотніших ознак антигромадських діянь, їх розмежуванню і встановленню справедливих санкцій; по-друге, допомагає правовим органам правильно кваліфікувати правопорушення та вживати адекватних їм заходів впливу; по-третє, дає можливість зрозуміти закон, допомагає навчанню юристів і правовому вихованню громадян.

Так що ж таке склад проступку? Як він співвідноситься із самим правопорушенням?

Адміністративне правопорушення - це конкретне діяння (факт, явище, подія), що відбулося (мало місце) у реальній дійсності.

Склад адміністративного правопорушення - це абстрактний опис діяння (події, факту, явища), що являє собою фіксацію в законі найтипівіших, що частіше трапляються, характерних ознак проступку. Це опис ще не зробленого, а тільки передбачуваного чи можливого діяння.

Таким чином, під складом адміністративного правопорушення розуміється встановлена адміністративним законодавством сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, за наявності яких діяння вважається адміністративним правопорушенням.

КУпАП визнає відсутність у діянні складу (сукупності суб'єктивних і об'єктивних ознак) адміністративного правопорушення як обставини, що виключає провадження у справах про адміністративні правопорушення. Це рівнозначно визнанню того, що діяння без таких ознак не є проступком.

Так, п. 1 ст. 247 «обставини, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення» КУпАП визначає, що провадження у справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю в разі відсутності події і складу адміністративного правопорушення.

Структура складу адміністративного правопорушення. Правопорушення як подія, що сталася реально, є ніщо інше, як специфічна поведінка людини чи групи людей.

Будь-яка поведінка, зокрема й протиправна, це результат взаємодії людської свідомості (уявлення щодо навколишнього світу та внутрішнього ставлення до подій, що відбуваються) і людських діянь (вчинків), що спрямовані на зовнішні об'єкти (довкілля і суспільство). Отже, поведінка - це взаємозв'язок і взаємозалежність суб'єктивного (свідомості) і об'єктивного (вчинку, діяння). Виходячи з цього у будь-якій поведінці, у тому числі й протиправній (правопорушенні), виділяють чотири чинники, які її

утворюють: об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт, суб'єктивну сторону. У зв'язку з цим і склад проступку конструюють як сукупність чотирьох аналогічних елементів.

Таким чином, об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт і суб'єктивна сторона становлять структуру складу адміністративного правопорушення. Зупинимося на характеристиці кожного з зазначених елементів.

1. Об'єкт - це те, на що спрямоване посягання. Об'єктом адміністративного проступку, як і будь-якого правопорушення, є суспільні відносини. Визначені діяння тому і називаються антигромадськими і забороняються, що заподіюють шкоду існуючим суспільним відносинам. Визнання останніх об'єктом правопорушення допомагає розкрити соціальну сутність адміністративного проступку, моральний характер адміністративної відповідальності.

Законодавець забороняє курити у невстановлених місцях (статті 110, 115), управляти транспортом у нетверезому стані (ст. 130), організовувати азартні ігри (ст. 181), їздити в громадському транспорті без квитка (ст. 135), знищувати корисну для лісу фауну (ст. 76), мешкати без паспорта (ст. 197), ламати телефони-автомати (ст. 148) тощо, тому що такі дії заважають нормальному розвитку схвалюваних державою суспільних зв'язків.

Не всі соціальне корисні відносини врегульовано за допомогою права, і не всі врегульовані правом відносини охороняються юридичними санкціями. Об'єктом адміністративного проступку можуть бути лише такі суспільні відносини, які охороняються адміністративною санкцією.

2. Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення. Об'єктивна сторона складу проступку - це зовнішній прояв суспільне небезпечного посягання на об'єкт, що перебуває під охороною адміністративно-правових санкцій. Відповідно до цього об'єктивну сторону складу адміністративного правопорушення утворюють ознаки, що характеризують зовнішні прояви проступку. Тобто це система передбачених нормою адміністративного права ознак, які характеризують зовнішній бік правопорушення.

Обов'язковою з об'єктивної сторони адміністративного правопорушення є ознака, що характеризує саме діяння (розкрадання, торгівля, пияцтво, придбання, збереження, використання, ухилення, управління, допуск тощо).

Ознака діяння - провідна, головна ознака об'єктивної сторони, це стрижень, навколо якого групуються інші її ознаки (спосіб, час, місце тощо). Основу кожного діяння становить свідомий рух тіла, а найчастіше - система елементарних дій чи навіть певна діяльність.

3. Суб'єкт адміністративного правопорушення. Чинне адміністративне законодавство не дає узагальненого визначення суб'єкта адміністративного правопорушення і такого терміну не вживає. Аналіз відповідних статей КУПАП дозволяє зробити висновок, що ним є осудна особа, яка досягла певного віку і вчинила описаний у законі склад адміністративного проступку. Таким чином, суб'єктом адміністративного правопорушення є той, хто його

вчинив. Сам суб'єкт, як реально існуюча особа, до складу не входить. Склад містить лише окремі ознаки, якими ця особа характеризується.

Усі ознаки складу, що характеризують індивідуального суб'єкта, можна поділити на дві групи: загальні та спеціальні (аналогічно і суб'єктів прийнято поділяти на загальні та спеціальні).

Загальними визнаються такі, які повинна мати будь-яка особа, що піддається адміністративному стягненню. У першу чергу до них належать вік і осудність. Вони закріплені статтями 12 і 20 Загальної частини КУпАП. У деяких випадках законодавець указує на загальну ознаку, щоб підкреслити відсутність якоїсь певної особливості, що впливає на оцінку проступку. Так, ст. 126 КУпАП вказує на таку загальну ознаку, як відсутність у особи прав на керування транспортними засобами. Наводиться вона тут тільки для того, щоб легко можна було відмежувати названий склад від складів проступків, що встановлюють відповідальність водіїв транспортних засобів.

Спеціальними визнаються такі, що вказують на особливості правового становища суб'єктів і дозволяють диференціювати відповідальність різних категорій осіб, забезпечуючи тим самим справедливу правову оцінку вчиненого діяння. Вони містяться в Особливій частині Кодексу і впливають на кваліфікацію правопорушення.

Загальні та спеціальні ознаки суб'єкта входять до складу адміністративного правопорушення.

4. Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення.

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення полягає у психічному ставленні суб'єкта до вчиненого антигромадського діяння.

Основною ознакою, ядром суб'єктивної сторони складу є вина. Встановлення вини - головне завдання аналізу суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення.

У ст. 9 КУпАП прямо зафіксовано, що адміністративний проступок - діяння винне. Таким чином, відсутність у діянні вини означає відсутність у ньому суб'єктивної сторони і складу правопорушення взагалі.

Під виною правопорушника розуміють його негативне психічне ставлення до інтересів суспільства і конкретних громадян.

Такий стан свідомості осуджується державою і суспільством.

Вина - поняття родове, вона охоплює дві можливі форми стану психіки, що осуджується: умисел і необережність. Тільки умисне або необережне відношення до свого протиправного поведіння може осуджуватися, тільки в цих двох формах може існувати вина.

Умисел. Згідно зі ст. 10 КУпАП, проступок визнається умисним, якщо особа, яка його вчинила:

а) усвідомлювала протиправний характер свого діяння; передбачала його шкідливі наслідки; бажала настання цих наслідків.

б) усвідомлювала протиправний характер свого діяння; передбачала його шкідливі наслідки; свідомо допускала настання цих наслідків.

Таким чином, закон називає два елементи умислу:

по-перше, прямий, коли особа усвідомлює протиправність свого діяння, передбачає і бажає настання шкідливих наслідків;

по-друге, непрямий, коли особа усвідомлює протиправність свого діяння, передбачає шкідливі наслідки і при цьому прямо не бажає, але свідомо допускає їх настання.

Необережність. У ст. 11 КУпАП дано визначення необережності. У ній говориться, що проступок визнається необережним, якщо особа, яка його вчинила:

а) передбачала настання шкідливих наслідків свого діяння, але легковажно розраховувала на їх відвернення;

б) не передбачала настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачити.

Необережність може виступати як необачність, самовпевненість, легкодумство, недбалість, неощадливість, необдуманість і т. ін.

Опис психічної діяльності за необережної форми вини, сформульований у КУпАП, запозичено з кримінального законодавства (ст. 25 КК).

У кримінальному праві розрізняють два види необережної вини: злочинну самовпевненість і злочинну недбалість.

За аналогією можна розрізнити два види необережної вини і в адміністративному праві - легковажну самовпевненість і недбалість.

Самовпевненість характеризується законодавцем як передбачення можливості настання шкідливих наслідків свого діяння і легковажний розрахунок на їх запобігання.

Недбалість полягає в тому, що винний не передбачав шкідливих наслідків, але був зобов'язаний і міг їх передбачити.

2.2.6 Юридичний склад адміністративних правопорушень у сфері пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту.

Стаття 188-16. Невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру.

Невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, щодо розроблення та реалізації заходів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Те саме діяння, вчинене повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Відповідно до ст. 2 КЦЗУ надзвичайною ситуацією (НС) вважають обстановку на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею виражається в бездіяльності – невиконанні законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, щодо розроблення та реалізації заходів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Такі вимоги є похідними від повноважень спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, серед яких: забезпечення реалізації політики держави у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, запобігання цим ситуаціям та реагування на них, ліквідації їх наслідків та наслідків Чорнобильської катастрофи; керівництво діяльністю підпорядкованих йому органів управління з питань надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, спеціальних і спеціалізованих формувань; здійснення контролю за проведенням аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; координація діяльності центральних органів виконавчої влади у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; здійснення оповіщення населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру; забезпечення належного функціонування галузевих територіальних і локальних систем оповіщення; здійснення державного нагляду і контролю за розробленням та реалізацією заходів у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; затвердження планів локалізації і ліквідації аварій (катастроф); проведення науково-дослідних робіт у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру; здійснення інших повноважень, визначених законами України, актами Президента України.

Невиконання законних вимог посадових осіб спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, які реалізуються під час виконання їх повноважень утворює об'єктивну сторону цього правопорушення.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності.

Суб'єктами правопорушення можуть бути посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності.

Справи про дані правопорушення підлягають розгляду суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП).

Стаття 183. Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб.

Завідомо неправдивий виклик пожежно-рятувального підрозділу (частини), поліції, бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги або інших аварійно-рятувальних формувань - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері громадського порядку. Громадський порядок – це обумовлена потребами суспільства система врегульованих правовими та іншими соціальними нормами відносин, що складаються у громадських місцях в процесі спілкування людей, і яка має на меті забезпечення спокійної обстановки суспільного життя, нормальних умов для праці і відпочинку людей, для діяльності державних органів, а також підприємств, установ та організацій. Відмінною особливістю дрібного хуліганства від хуліганства, що наказується в кримінальному порядку, є те, що воно не має характеру грубого порушення громадського порядку, яке причиняє суттєву шкоду суспільним відносинам, правовим та законним інтересам громадян.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого коментованою статтею, полягає у завідомо неправдивому виклику пожежно-рятувального підрозділу (частини), поліції, бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги або інших аварійно-рятувальних формувань. Дії правопорушника спрямовані на зрив нормальної роботи таких необхідних для суспільства служб, що обслуговують газу, водопровідну, опалювальну, електричну та інші системи житлово-комунального господарства. Правопорушник викликає представника хоча б однієї з перерахованих у статті спеціальних служб нібито для надання допомоги, знаючи наперед про те, що в цьому немає ніякої необхідності. Виклик, як правило, робиться по телефону, який знаходиться на вулиці. Однак слід зазначити, що спосіб виклику значення немає.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу. Правопорушник, повідомляючи певну інформацію спеціальній службі, усвідомлює, що вона є неправдивою, і бажає даремного виїзду на місце виклику працівників цієї служби. Суб'єктом правопорушення може бути осудна особа, якій виповнилося 16 років.

Справи про дані правопорушення підлягають розгляду адміністративними комісіями при виконавчих органах міських рад (ст. 218 КУпАП) або виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад (ст. 219 КУпАП).

Стаття 164. Порухення порядку провадження господарської діяльності.

Провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання або без подання повідомлення про початок здійснення господарської діяльності, якщо обов'язковість подання такого повідомлення передбачена законом, або без отримання ліцензії на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, або у період зупинення дії ліцензії, у разі якщо законодавством не передбачені умови провадження ліцензійної діяльності у період зупинення дії ліцензії, або без одержання документа дозвільного характеру, якщо його одержання передбачене законом (крім випадків застосування принципу мовчазної згоди), - тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення, чи без такої.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, або пов'язані з отриманням доходу у великих розмірах, - тягнуть за собою накладення штрафу від двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією виготовленої продукції, знарядь виробництва, сировини і грошей, одержаних внаслідок вчинення цього адміністративного правопорушення.

Надання суб'єктом господарювання органу ліцензування, дозвільному органу або адміністратору недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства - тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Надання суб'єктом господарювання органу ліцензування, дозвільному органу або адміністратору недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства - тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення ліцензіатом установленого законом строку повідомлення органу ліцензування про зміну відомостей, зазначених у заяві та документах, що додавалися до заяви про отримання ліцензії, - тягне за собою накладення штрафу від двохсот п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання ліцензіатом розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов - тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Надання суб'єктом господарювання недостовірної або не в повному обсязі інформації у повідомленні про початок провадження господарської діяльності, необхідність подання якої встановлена законом для певного виду господарської діяльності, - тягнуть за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення суб'єктом господарювання встановленого законом строку для подання повідомлення про зміну відомостей, зазначених у повідомленні про початок здійснення господарської діяльності, - тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері регулювання господарської діяльності.

Відповідно до п. 14.1.36 ст. 14 Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI: господарська діяльність – діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами;

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у здійсненні діяльності, що містить ознаки підприємницької, без державної реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності, або здійсненні без одержання ліцензії видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону. Порядок державної реєстрації та перереєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, за винятком окремих видів суб'єктів підприємницької діяльності, для яких законами України встановлено спеціальні правила державної реєстрації, а також порядок скасування державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, регулюється Законом України від 15.05.2003 р. № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

Відповідно вищезазначеного Закону:

Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців проводиться державним реєстратором за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи - підприємця.

Відповідно до ст 25 «Порядок проведення державної реєстрації та інших реєстраційних дій» вищезазначеного Закону:

За наявності всіх необхідних документів, зазначених у Законі, державний реєстратор повинен внести до реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичної особи ідентифікаційний код відповідно до вимог Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України та внести до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації юридичної особи на підставі відомостей цієї реєстраційної картки. Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення

державної реєстрації юридичної особи є датою державної реєстрації юридичної особи.

Строк державної реєстрації юридичної особи не повинен перевищувати три робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи.

Не пізніше наступного робочого дня після отримання державним реєстратором від органів статистики, доходів і зборів, Пенсійного фонду України даних про взяття на облік юридичної особи державним реєстратором видається (надсилається поштовим відправленням з описом вкладення) засновнику або уповноваженій ним особі один примірник оригіналу установчих документів з відміткою державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи та виписка з Єдиного державного реєстру.

За наявності всіх необхідних документів, зазначених у Законі, державний реєстратор повинен внести до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця на підставі відомостей реєстраційної картки на проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця.

Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця є датою державної реєстрації фізичної особи – підприємця.

Строк державної реєстрації фізичної особи - підприємця не повинен перевищувати два робочих дні з дати надходження документів для проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця.

Не пізніше наступного робочого дня після отримання державним реєстратором від органів статистики, доходів і зборів, Пенсійного фонду України даних про взяття на облік фізичної особи - підприємця державним реєстратором видається (надсилається поштовим відправленням з описом вкладення) заявнику виписка з Єдиного державного реєстру.

Зайняття підприємницькою діяльністю юридичною особою, яка не отримала у встановленому порядку примірник оригіналу установчих документів з відміткою державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи та виписку з Єдиного державного реєстру (для фізичних осіб – підприємців – виписку з Єдиного державного реєстру) або особою, виписку з Єдиного державного реєстру, якої було скасовано у визначеному законодавством порядку, і є об'єктивною стороною першого правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Відповідно до положень Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. № 222-VIII, ліцензія – це документ, що надається органом ліцензування, на право провадження суб'єктом господарювання визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, в електронному вигляді (запис про наявність ліцензії у такого суб'єкта господарювання в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців) або на паперовому носії.

Ліцензіат – це суб'єкт господарювання, який має ліцензію на провадження встановленого законом виду господарської діяльності.

Відповідно до ст. 7 зазначеного Закону ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності: 1) банківська діяльність, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність»; 2) надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів); 3) професійна діяльність на ринку цінних паперів, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»; 4) діяльність у галузі телебачення і радіомовлення, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про телебачення і радіомовлення»; 5) діяльність у сфері електроенергетики, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про електроенергетику», крім діяльності з постачання електричної енергії за нерегульованим тарифом (постачання незалежним електропостачальником), і у сфері використання ядерної енергії, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про дозвілну діяльність у сфері використання ядерної енергії»; 6) освітня діяльність закладів освіти; 7) виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів»; 8) діяльність у сфері телекомунікацій з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про телекомунікації», надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису) та технічного захисту інформації, за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України; 9) будівництво об'єктів IV і V категорій складності – з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про архітектурну діяльність»; 10) виробництво лікарських засобів, оптова та роздрібна торгівля лікарськими засобами, імпорт лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) – з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про лікарські засоби»; 11) виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівля вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продаж; 12) виробництво вибухових матеріалів промислового призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України; 13) надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України; 14) виробництво особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, поводження з небезпечними відходами. Не

підлягає ліцензуванню зберігання (накопичення) суб'єктом господарювання утворених ним небезпечних відходів, якщо протягом року з дня утворення небезпечні відходи передаються суб'єктам господарювання, що мають ліцензію на поводження з небезпечними відходами; 15) медична практика; 16) діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України; 17) ветеринарна практика; 18) випуск та проведення лотерей; 19) туроператорська діяльність; 20) посередництво у працевлаштуванні за кордоном; 21) промисловий вилов водних біоресурсів за межами юрисдикції України; 22) культивування рослин, включених до таблиці I «Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів», затвердженого Кабінетом Міністрів України, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізація (відпуск), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного Переліку, – з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»; 23) діяльність, пов'язана з розробленням, виготовленням, постачанням спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації (критерії належності та перелік технічних засобів негласного отримання інформації визначаються Кабінетом Міністрів України за поданням Служби безпеки України); 24) перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів річковим, морським, автомобільним, залізничним та повітряним транспортом, міжнародні перевезення пасажирів та вантажів автомобільним транспортом; 25) зовнішньоекономічна діяльність відповідно до статті 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»; 26) транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом; 27) транспортування та розподіл природного газу, газу (метану) вугільних родовищ, його зберігання в обсягах, що перевищують рівень, встановлений ліцензійними умовами, та постачання, крім постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за нерегульованим тарифом; 28) централізоване водопостачання та водовідведення, крім централізованого водопостачання та водовідведення за нерегульованим тарифом; 29) виробництво теплової енергії, транспортування теплової енергії магістральними і місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії, крім виробництва, транспортування та постачання теплової енергії за нерегульованим тарифом; 30) охоронна діяльність.

Здійснення визначених у цьому переліку видів господарської діяльності за відсутності оформленої відповідно до чинного законодавства ліцензії (для органів державного нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки – на провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення) або подання суб'єктом господарювання до ДСНС України недостовірної інформації про відповідність матеріально - технічної бази вимогам законодавства і складає

об'єктивною стороною другого правопорушення, передбаченого коментованою статтею.

Суб'єктивна сторона правопорушень, передбачених коментованою статтею, полягає у наявності умислу.

3 лютого 2021 року Верховна Рада України ухвалила в другому читанні законопроект № 3755 про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту природних екосистем від пожеж, який передбачає підвищення штрафів за порушення вимог пожежної безпеки у 30-50 разів - до 1700-3400 грн для громадян та 3400-5100 грн для посадових осіб.

Законом посилено адміністративну відповідальність за порушення правил пожежної безпеки та збільшено розмір санкцій, які передбачаються за вчинення адміністративних правопорушень у сфері дотримання норм та вимог пожежної безпеки.

Згідно із пояснювальною запискою, прийняття проекту Закону забезпечить можливість здійснювати ефективні та системні заходи щодо захисту природних екосистем від пожеж, підвищить ефективність державного контролю, посилить відповідальність у цій сфері, що сприятиме мінімізації кількості і масштабів пожеж. Наголошується також, що на сьогодні розмір санкцій, - а це 17 грн., залишається надзвичайно низьким у порівнянні з завданою шкодою.

Тож, відповідні зміни внесено до ст. ст. 95-1, 120, 175, 175-2, 188-16, 188-20 Кодексу України про адміністративні правопорушення та законів України.

Законом також внесено зміни до ст. ст. 223, 224, 240, 255 КУпАП, спрямовані на удосконалення порядку розгляду справ про адміністративні правопорушення у зазначеній вище сфері.

Згідно зі ст. 175 КУпАП «Порушення встановлених законодавством вимог пожежної та техногенної безпеки», за порушення вказаних в назві статті вимог, в тому числі і за а також використання протипожежної, аварійно-рятувальної або іншої спеціальної техніки або засобів протипожежного захисту не за призначенням - тягне за собою накладення штрафу на громадян від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб та фізичних осіб-підприємців - від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (передбачена адміністративна відповідальність у вигляді накладення штрафу 1700 - 3400 гривень для громадян та 3400-5100 гривень для посадових осіб).

Об'єктом передбачених в даній нормі правопорушень є суспільна безпека. Характер та особливості таких правопорушень безпосередньо пов'язані із забезпеченням пожежної та техногенної безпеки. Які саме правопорушення в даному випадку тягнуть адміністративну відповідальність розкривають нормативні акти, що містять у собі встановлені правила пожежної та техногенної безпеки.

Об'єктивну сторону правопорушень, що стосуються пожежної та техногенної безпеки, може являти собою діяльність чи бездіяльність, тобто відповідальність за дане правопорушення настає як при порушенні встановлених правил пожежної та техногенної безпеки, тобто скоєні діянь які заборонені правилами, так і їх невиконання, тобто бездіяльність, ігнорування існуючих вимог у цій сфері.

Необхідно мати на увазі, що за дане правопорушення настає адміністративна відповідальність при умові, що воно не призвело до виникнення пожежі, якою заподіяно шкоду здоров'ю людей або майнову шкоду у великому розмірі. В цьому випадку, винна особа буде притягнута до кримінальної відповідальності (ст. 270 КК України). Кримінальна відповідальність настає також в тому випадку, коли порушення правил пожежної та техногенної безпеки спричинило загибель людей, майнову шкоду в особливо великому розмірі або інші тяжкі наслідки.

Суб'єктами даного правопорушення можуть бути посадові особи - керівники підприємств, установ і організацій, начальники цехів, дільниць та інші особи, відповідальні за пожежну безпеку. До відповідальності можуть бути притягнуті також громадяни, наприклад, власники будинків, орендарі квартир тощо.

Суб'єктивна сторона даного правопорушення може виражатися як у формі умислу, так і з необережності. Особа є винною у скоєні правопорушення, якщо вона передбачала можливість небезпечних наслідків свого діяння або бездіяльності та свідомо допускала настання цих наслідків або легковажно розраховувала на їх відвернення. При необережності особа не передбачала можливості таких наслідків, проте повинна була і могла їх передбачити.

Стаття 175-2 КУпАП передбачає адміністративну відповідальність за здійснення суб'єктом господарювання господарської діяльності без декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки. Дана правова норма встановлює, що початок роботи новоутворених підприємств або початок використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості без зареєстрованої декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки, для яких подання такої декларації є обов'язковим, - тягне за собою накладення штрафу на громадян - суб'єктів підприємницької діяльності і посадових осіб - від ста п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Згідно зі ст. 188-8 КУпАП «Невиконання приписів, розпоряджень та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки» невиконання приписів, розпоряджень чи постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, - тягне за собою накладення штрафу на

посадових осіб та фізичних осіб - підприємців від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Те саме діяння, вчинене повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб та фізичних осіб - підприємців від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом даного правопорушення є встановлений порядок у сфері контролю за дотриманням пожежної та техногенної безпеки з боку посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку.

Об'єктивна сторона даного правопорушення передбачає здійснення адміністративно-караних діянь:

- 1) невиконання приписів і постанов уповноважених посадових осіб;
- 2) вчинення перешкод для діяльності уповноважених органів.

При скоєнні даного правопорушення суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом, при цьому винна особа навмисно вчиняє діяння, яке перешкоджає діяльності відповідних суб'єктів.

Суб'єкти даного правопорушення – посадові особи державних та громадських підприємств, установ, організацій та громадяни, до чийх обов'язків згідно діючого законодавства відноситься забезпечення пожежної та техногенної безпеки.

Статтею 120 КУпАП передбачена адміністративна відповідальність за порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті.

Порушення встановлених на залізничному, морському і внутрішньому водному транспорті правил пожежної безпеки - тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - у розмірі шестисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення встановлених на повітряному транспорті правил пожежної безпеки - тягне за собою накладення штрафу на громадян від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від двохсот п'ятдесяти до трьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 77 КУпАП «Порушення вимог пожежної безпеки в лісах» встановлює, що порушення вимог пожежної безпеки в лісах - тягне за собою накладення штрафу на громадян від дев'яноста до двохсот сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від двохсот сімдесяти до дев'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Знищення або пошкодження лісу внаслідок необережного поводження з вогнем, а також порушення вимог пожежної безпеки в лісах, що призвело до виникнення лісової пожежі або поширення її на значній площі, - тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двохсот сімдесяти до

дев'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від шістсот тридцяти до однієї тисячі восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідно до статті 77-1 КУпАП «Самовільне випалювання рослинності або її залишків», випалювання стерні, луків, пасовищ, ділянок із степовою, водно-болотною та іншою природною рослинністю, рослинності або її залишків та опалого листя на землях сільськогосподарського призначення, у смугах відводу автомобільних доріг і залізниць, у парках, інших зелених насадженнях та газонів у населених пунктах без дотримання порядку, встановленого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, - тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від ста вісімдесяти до трьохсот шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від дев'ятисот до однієї тисячі двохсот шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, - тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьохсот шістдесяти до семисот двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від однієї тисячі двохсот шістдесяти до однієї тисячі восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 185-14 КУпАП «Створення перешкод у діяльності уповноважених посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, пов'язаній з проведенням перевірок» встановлює, що створення перешкод у діяльності уповноважених посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, пов'язаній з проведенням перевірок, - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Те саме діяння, вчинене повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, - тягне за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідно до статті 188-37 КУпАП «Невиконання законних вимог посадових осіб органів ринкового нагляду та їх територіальних органів», невиконання законних вимог посадових осіб органів ринкового нагляду та їх територіальних органів щодо проведення перевірки, ненадання їм передбаченої законодавством інформації чи надання недостовірної інформації, створення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків - тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30,

- ст. 141. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
2. Кодекс цивільного захисту України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст. 458. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР), 1984, додаток до № 51, ст.1122. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
4. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. / [Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.]; [Вид. 2-е, доп.] Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.
5. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. – Видання четверте. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 656 с.
6. Офіційний сайт ДСНС України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>
7. Урядовий портал: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
8. Офіційний сайт президента України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>
9. Офіційний сайт Верховної Ради України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>

РОЗДІЛ III

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ. ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ. ПОРУШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ СПРАВИ ТА ПРОТОКОЛ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.

3.1.1 Здійснення адміністративно-правової діяльності як один із основних напрямків роботи органів ДСНС. Порядок встановлення розмірів штрафів.

Під юрисдикцією (від латинського «юрис» – право, «дико» – кажу) розуміють встановлену законом (чи іншим нормативним актом) сукупність правових повноважень відповідних державних органів вирішувати правові спори, в тому числі вирішувати справи про правопорушення, тобто оцінювати дії особи чи іншого суб'єкта права з точки зору їх правомірності, застосовувати юридичні санкції до правопорушників. Стосовно державного органу «юрисдикція» визначалась як правова сфера, на яку поширюються повноваження даного державного органу.

Розв'язання правових конфліктів традиційно пов'язують із діяльністю судів, правосуддям. Суд та інші юрисдикційні органи не створюють у процесі своєї діяльності правових норм, а застосовують їх до конкретних фактів. Чинне законодавство покладає на суди здійснення юрисдикції щодо кримінальних та цивільних справ. Суди виконують функцію здійснення правосуддя. Однак цим їх компетенція не вичерпується, вони розглядають не тільки кримінальні та цивільні справи, але й інші види правових конфліктів - адміністративні, трудові, сімейні тощо. «Суди - не єдині органи, які вирішують правові спори». Розгляд останніх входить в компетенцію численних органів держави та недержавних організацій.

Отже, юрисдикцію не можна ототожнювати із судовою діяльністю, із правосуддям в цілому.

Відповідно до КЦЗ України (ст. 55) забезпечення пожежної безпеки на території України, регулювання відносин у цій сфері органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання і громадян здійснюються відповідно до цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів.

Згідно діючого законодавства посадові особи наглядових органів ДСНС України мають право притягати до адміністративної відповідальності керівників, посадових осіб, інших працівників підприємств, установ, організацій, юридичних осіб та громадян, винних у порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанні приписів, постанов органів державного пожежного нагляду, використанні пожежної техніки та засобів пожежогасіння не за призначенням.

Правовою основою такої діяльності є:

1. Конституція України;
2. КЦЗ України;
3. КУпАП;
4. Наказ МВС України від 17.01.2019 р. № 22 «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, та інших форм розпорядчих документів»;
5. Наказ МВС України від 27.07.2016 № 725 «Про затвердження Інструкції з оформлення посадовими особами ДСНС матеріалів про адміністративні правопорушення».
6. Наказ МВС України від 20.01.2022 № 36 «Про внесення змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 27 липня 2016 року № 725».

Відповідно до п. 14 ст. 67 КЦЗ України, до повноважень центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки відноситься складання протоколів про притягнення до адміністративної відповідальності та притягнення до адміністративної відповідальності посадових осіб і громадян, винних у порушенні законів та інших нормативно-правових актів у сфері пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту. П.19 тієї ж правової норми визначає право розглядати відповідно до закону справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням установлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанням приписів та постанов центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, і накладення адміністративних стягнень.

П. 1, 2 статті 68 КЦЗ України «Санкції за порушення вимог законодавства з питань техногенної та пожежної безпеки» визначає:

1. Посадові особи центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, у разі порушення вимог законодавства з питань техногенної та пожежної безпеки, у тому числі невиконання їх законних вимог, зобов'язані застосовувати санкції, визначені законом.

2. У разі встановлення порушення вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, що створює загрозу життю та здоров'ю людей, посадові особи центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки, звертаються до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих ділянок, агрегатів, експлуатації будівель, споруд, окремих приміщень, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту у порядку, встановленому законом.

Усі адміністративно-юрисдикційні органи (суб'єкти провадження у справах про адміністративні проступки) можна поділити на такі групи.

До першої групи варто віднести так звані лідируючі суб'єкти. До цієї групи відносяться, насамперед, органи, уповноважені розглядати справу про адміністративне правопорушення. Перелік цих органів дано у ст. 213 КУпАП, а також ст.ст. 218 - 244-8 (біля 40 суб'єктів). Згідно ст. 213 КУпАП, органи державних інспекцій уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Крім того, до цієї групи відносяться органи, уповноважені на складання протоколу про адміністративні правопорушення (ст. 255 КУпАП), а також державні органи і посадові особи, що виконують постанови про накладення адміністративних стягнень (наприклад, ст. 313 КУпАП закріплює участь у провадженні таких суб'єктів як державні виконавці).

Другу групу складають особи, особисто зацікавлені у справі: особи, що притягуються до адміністративної відповідальності, потерпілі та їхні законні представники – адвокати, батьки, опікуни і попечителі.

Найбільш повно в законі представлені права особи, яка притягується до адміністративної відповідальності.

До третьої групи зараховуються особи, які сприяють здійсненню провадження: свідки, експерти, перекладачі, фахівці, поняті.

Іноді виділяють ще четверту категорію суб'єктів – громадські організації, трудові колективи та ін., що можуть заявляти клопотання, або їм можуть бути передані матеріали справи для розгляду при звільненні особи від адміністративної відповідальності.

Також необхідно згадати, що для діяльності будь-якого органу, в тому числі і органу ДСНС, важливо розуміти поняття підвідомчості. Підвідомчість - це відношення конкретної справи про адміністративне правопорушення до ведення визначеного суб'єкта адміністративної юрисдикції відповідно до виконуваної їм функції і коло покладених задач у сфері правоохоронної діяльності. Виходячи з того, що термін «підвідомчість» походить від слова «відомство» тобто система, сукупність установ, що обслуговують яку-небудь галузь державного управління, можна думати, що категорія підвідомчості в більшій мірі притаманна адміністративному, чим іншим галузям права. Підвідомчість органів ДСНС регламентує ст. 223 КУпАП.

Відповідно до статті 223 КУпАП «Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки», центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, розглядає справи про адміністративні правопорушення, пов'язані із самовільним випалюванням рослинності або її залишків, порушенням встановлених законодавством вимог пожежної та техногенної безпеки, здійсненням суб'єктом господарювання господарської діяльності без декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки, невиконанням приписів, розпоряджень та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду

(контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки (статті 77, 77-1, 120, 175, 175-2, 188-8).

Від імені центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право Головний державний інспектор України з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки і його заступники, головні державні інспектори з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, районах у містах, містах обласного, республіканського (Автономної Республіки Крим) значення та їх заступники, старші державні інспектори України з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, державні інспектори з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, районах у містах, містах обласного, республіканського (Автономної Республіки Крим) значення.

Відповідно до Наказу МВС України від 27.07.2016 № 725, при вчиненні посадовими особами підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, громадянами - суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами адміністративного правопорушення уповноваженими на те посадовими особами ДСНС складається протокол про адміністративне правопорушення.

Складати протокол у разі порушення посадовими особами підприємств, громадянами - суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (стаття 175 КУпАП), здійснення суб'єктом господарювання господарської діяльності без декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки (стаття 175-2 КУпАП) чи невиконання приписів та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку (стаття 188-8 КУпАП), згідно зі статтею 255 КУпАП мають право уповноважені на те посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку. Працівники відомчої, місцевої пожежної охорони та члени добровільних пожежних дружин (команд), протипожежних об'єднань громадян мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 120, 175, 188-8 КУпАП.

Посадові особи органів державного нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки складають протокол про адміністративне правопорушення, передбачене статтями 164, 188-16 КУпАП, і направляють його для розгляду в районні, районні в місті, міські, міськрайонні суди в разі:

- провадження господарської діяльності без одержання ліцензії на провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, а також надання суб'єктом господарювання до ДСНС або адміністратору недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань пожежної безпеки (стаття 164 КУпАП);

- невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру (стаття 188-16 КУпАП).

3.1.2 Основні положення адміністративного процесу. Стадії адміністративного процесу та його основні завдання.

Виконавчо-розпорядча діяльність адміністративних органів відіграє досить велику роль у житті суспільства, опосередковує порядок вирішення широкого кола індивідуально-конкретних справ органами державного управління, адміністрацією підприємств, установ, організацій. Значною мірою ці справи зачіпають інтереси громадян, нерідко незалежно від їх бажання. Оформлюючи куплений автомобіль, одержуючи необхідну довідку, вчинивши адміністративне правопорушення, громадяни вступають в адміністративно-процесуальні відносини, врегульовані нормами адміністративно-процесуального права, які спрямовані на правильне та оптимальне вирішення конкретної адміністративної справи. Слово «процес» визначається як просунення, послідовну зміну явищ, становища в розвитку будь-чого. Процес — це і сукупність послідовних дій для досягнення певного результату.

В ході процесу компетентним органом (посадовою особою) видається адміністративний (індивідуальний) нормативний акт, досягається визначений правовий ефект.

Адміністративний процес являє собою правову форму управління, різновид управлінської діяльності і регламентується адміністративно-процесуальними нормами.

Під адміністративним процесом слід розуміти діяльність державних і громадських органів по розв'язанню конкретних адміністративних справ в сфері державного управління за допомогою наданих їм владних повноважень, тобто урегульований законом порядок розгляду певних індивідуальних справ у сфері державного управління з метою забезпечення законності і правопорядку.

Адміністративний процес є видом юридичного процесу і має всі притаманні останньому ознаки, а саме:

- це владно-розпорядча діяльність державних органів і громадських організацій;

- урегульованість цієї діяльності правовими нормами, що називаються процесуальними;

- спрямованість на досягнення визначеного юридичного результату;

- прийняття владного акта (закону, постанови тощо).

Зазначена діяльність державних органів однак не вичерпує змісту адміністративного процесу, так як в ньому окрім державних органів (уповноважених державою осіб) приймають участь і особи, залучені в процес: правопорушник, свідок, потерпілий, експерт, адвокат, яким законом представлені певні права і накладені відповідні обов'язки. Тому в поняття адміністративного процесу включають права і обов'язки осіб, які приймають участь в адміністративних справах.

З'ясуванню сутності адміністративного процесу значною мірою сприяє аналіз його принципів, вихідних, засадничих ідей, згідно з якими здійснюється адміністративно-процесуальна діяльність.

Принцип законності становить собою найважливіший принцип адміністративного процесу і характеризується як режим відповідності суспільних відносин, що виникають у цій сфері, законам та підзаконним актам держави, як режим, атмосфера взаємодії та взаємостосунків держави і громадян.

Реалізація принципу законності в адміністративно-процесуальній сфері спирається на низку умов, до яких слід віднести єдність законності, верховенство права, гарантованість прав і свобод громадян, недопустимість протиставлення законності та доцільності, невідворотність стягнення за порушення закону.

Принцип правової рівності ґрунтується на конституційних положеннях про рівність громадян перед законом. Відповідно до ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Наведене повною мірою стосується й інших суб'єктів адміністративного процесу, тобто вимоги закону однаково поширюються на всі, без винятку державні органи та їх посадових осіб, що здійснюють адміністративно-процесуальну діяльність. Своє конкретне втілення принцип правової рівності знаходить у формуванні правового статусу суб'єктів адміністративного процесу.

Принцип охорони інтересів особи та держави. Найважливішим завданням діяльності державних органів є охорона конституційного ладу нашої держави, встановленого порядку управління, державного та суспільного порядку. Це завдання реалізується з метою охорони інтересів держави, однак при цьому в демократичному, правовому суспільстві забезпечення охорони інтересів держави слугує підставою додержання інтересів усіх законослухняних членів цього суспільства. Ось чому забезпечення охорони інтересів держави тісно пов'язане із забезпеченням

охорони інтересів особи взагалі та громадян держави зокрема. Тут наявний зворотний зв'язок. Охорона інтересів особи, громадянина — найважливіший чинник стабільності цивільного суспільства і, отже, належного функціонування державного апарату та держави в цілому.

Принцип офіційності адміністративного процесу виражається у закріпленні обов'язку державних органів, їх посадових осіб здійснювати розгляд та вирішення індивідуально-конкретних справ і пов'язані з цим дії (збирання необхідних матеріалів та доказів) від імені держави і, як правило, за державний рахунок.

Принцип об'єктивної істини спрямований на повне виключення із процесу проявів суб'єктивізму, однобічності в аналізі дій суб'єктів процесу, покликаний забезпечити встановлення та оцінку реальних фактів, які мають значення для прийняття обґрунтованого рішення по конкретній адміністративній справі. Не випадково, наприклад, законодавець як важливіше завдання в справі про адміністративне порушення закріпив необхідність своєчасного, всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин кожної справи, вирішення її у точній відповідності з законодавством. З такого роду необхідністю законодавець пов'язує оцінку досліджуваних у ході розгляду справи доказів.

Принцип гласності. Втілення в життя цього принципу обумовлене необхідністю широкої поінформованості суспільства про діяльність державних органів, їх посадових осіб по здійсненню адміністративно-процесуальних функцій. Поряд з правом громадян на одержання інформації про діяльність органів держави, закріпленим у ст. 43 Закону України від 2 жовтня 1992 р. «Про інформацію», законодавець прямо зобов'язує відповідні органи повідомляти громадян про прийняті ними рішення.

Принцип здійснення процесу державною мовою і забезпечені права користуватися рідною мовою відображує найважливіший аспект діяльності всіх державних органів, їх посадових осіб — повагу національної гідності всіх громадян України. Розгляд конкретних справ ведеться державною мовою України, проте громадянин, який не володіє українською мовою, може брати участь у процесі, користуючись своєю рідною мовою. При цьому йому повною мірою забезпечуються одержання всієї необхідної інформації та можливість донести власну інформацію до відомого органу або посадової особи, що розглядає конкретну адміністративну справу. На це спрямована участь у процесі такої процесуальної фігури, як перекладач.

Принцип презумпції невинності та правомірності дій громадян. Додержання цього принципу має слугувати основною передумовою для ходу і результатів юрисдикційного адміністративного процесу. Найважливіші риси презумпції невинності громадян полягають у тому, що вони відображують об'єктивне правове становище, що виражає думку держави стосовно винності особи або правомірності її дій, а не думку конкретних суб'єктів процесу. Доказування невинності або правомірності дій особи є їх правом, а не обов'язком. Особа вважається невинною у вчиненні адміністративного правопорушення або її дії вважаються правомірними, доки

винність особи або неправомірність її дій не буде доведено у встановленому законом порядку, а сама постанова або рішення в конкретній справі не повинні ґрунтуватися на припущеннях.

Принцип швидкості та економічності процесу обумовлений оперативністю виконавчо-розпорядчої діяльності державних органів. Визначення конкретних, порівняно невеликих строків розгляду та вирішення адміністративної справи слугує чинником, який, з одного боку, виключає зволікання, а з іншого — дозволяє впорядкувати рух справ, увести процес у визначені часові рамки. В порівнянні з кримінальним та цивільним процесами ведення більшості адміністративних справ з матеріальної точки зору є менш обтяжливим для держави. Однак це не означає, що певні фінансові витрати і організаційні труднощі повинні стати на заваді належному веденню процесу, забезпеченню захисту прав і законних інтересів громадян.

Принцип самостійності в прийнятті рішення перш за все виключає будь-яке втручання інших органів та посадових осіб в адміністративно-процесуальну діяльність суб'єктів, уповноважених вести процес. З іншого боку, це дає змогу підвищити відповідальність за прийняття рішень, сприяє їх законності та обґрунтованості. Неухильне проведення в життя цього принципу не дозволяє органу або посадовій особі перекладати обов'язки по вирішенню справи, що входять до їх компетенції, на нижчі інстанції.

Слід відзначити, що втілення в життя названих принципів адміністративного процесу стає можливим за допомогою спеціально встановлених для цього процесуальних способів і засобів. Вони складають активну характеристику адміністративно-процесуальної діяльності, утворюють її організаційну основу та виступають своєрідним процесуальним інструментарієм.

Стадії адміністративного процесу та його основні завдання.

Отже, як ми з'ясували, діяльність виконавчо-розпорядчих органів з вирішення адміністративних справ на підставі адміністративно-процесуальних норм прийнято називати адміністративно-процесуальною діяльністю.

Треба зазначити, що адміністративно-процесуальна діяльність не рівнозначна адміністративному процесу. Адміністративний процес – це система дій. Адміністративно-процесуальне право – система норм по впровадженню цих дій.

Адміністративно-процесуальну діяльність, здійснену у рамках конкретно адміністративної справи прийнято називати провадженням у адміністративній справі або адміністративним провадженням. Отже, адміністративно-процесуальна діяльність конкретизується і об'єктивується у рамках конкретних адміністративних проваджень.

Провадження - це особливий вид процесуальної діяльності, урегульована законом процедура вирішення визначеної групи справ. Така діяльність (провадження) у справах про адміністративні правопорушення

передбачає певний порядок, послідовність, етапи. Ці етапи називаються стадіями адміністративного процесу.

Розрізняють наступні стадії:

1. порушення адміністративної справи;
2. розгляд адміністративної справи (прийняття по ній рішення);
3. оскарження і опротестування рішення (постанови);
4. виконання постанови (рішення).

Всі стадії адміністративного процесу відносно самостійні, відмежовані одна від одної, але і пов'язані між собою. Вони чередуються, змінюючи одна одну в суворій послідовності. Розглянемо ці стадії.

1. Адміністративне провадження починається з виявлення факту вчинення адміністративного проступку, його фіксації у відповідному процесуальному документі. Таким документом виступає протокол про адміністративне правопорушення.

Протокол є первинним процесуальним документом, в якому мають бути відображені всі обставини справи. Законодавство України містить перелік реквізитів, які мають бути обов'язково зазначені в протоколі (ст. 256 КУпАП).

2. Центральною стадією провадження є розгляд справи про адміністративне правопорушення. Це зумовлено тим, що саме на цій стадії фактично вирішується справа.

Розглянувши протокол про адміністративне правопорушення, наглядовий орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов:

- А) про накладення адміністративного стягнення;
- Б) про закриття справи.

Законодавець чітко і повно перераховує в ст. 247 КУпАП обставини, які виключають провадження по адміністративній справі, тобто обставини, при наявності яких провадження по адміністративній справі не може бути розпочато, а почате підлягає закриттю (вноситься постанова про закриття справи). Нагляд за виконанням і правильним застосуванням законів при провадженні в справах про адміністративні правопорушення здійснюється прокурором.

3. Наступною стадією провадження є оскарження і опротестування постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Відповідно до ст. 288 КУпАП, при незгоді з прийнятим рішенням за справою особа, щодо якої його винесено, може подати скаргу до вищого наглядового органу ДСНС України або до суду.

4. Винесене по справі рішення, якщо воно не оскаржене або залишено без змін, підлягає виконанню, що є заключною і обов'язковою стадією розгляду справи про адміністративне правопорушення.

3.1.3 Порушення адміністративної справи. Протокол про адміністративне правопорушення.

Головне призначення стадії порушення справи полягає в тому, що уповноважена на це посадова особа у передбаченій законом формі

встановлює факт вчинення адміністративного проступку. Аналіз практики свідчить про те, що отримавши повідомлення про вчинене адміністративне правопорушення, посадова особа організовує його перевірку, під час якої встановлюється не лише сам факт вчинення адміністративного проступку, але й обставини, що відносяться до даного проступку, здійснюється їхня юридична оцінка, встановлюється особа правопорушника, виявляються докази, що підтверджують його винність у вчиненні даного проступку.

Отже, відповідно до пункту 14 ст. 67 КЦЗУ, до повноважень центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки відноситься складання протоколів про притягнення до адміністративної відповідальності та притягнення до адміністративної відповідальності посадових осіб і громадян, винних у порушенні законів та інших нормативно-правових актів у сфері пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту. Пункт 19 тієї ж правової норми визначає право розглядати відповідно до закону справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням установлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанням приписів та постанов центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, і накладення адміністративних стягнень.

Провадження у справах про адміністративні проступки являє собою нормативно врегульований комплекс взаємозалежних і взаємообумовлених процесуальних дій уповноважених суб'єктів по застосуванню адміністративної відповідальності за допущений чи передбачуваний адміністративний проступок.

Законодавець чітко і повно перераховує в ст. 247 КУпАП обставини, які виключають провадження по адміністративній справі, тобто обставини, при наявності яких провадження по адміністративній справі не може бути розпочато, а почате підлягає закриттю (виноситься постанова про закриття справи), а саме:

1. відсутність події і складу адміністративного правопорушення;
2. недосягнення особою на момент вчинення 16-річного віку;
3. неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездію;
4. вчинення дії особою в стані крайньої необхідності, необхідної оборони;
5. видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;
6. скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;
7. закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених ст. 38 КУпАП;
8. наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення або нескасованого рішення товариського суду, якщо матеріали було передано до товариського суду органом (посадовою особою), який має право накладати

адміністративне стягнення, або нескасовані постанови про закриття справи або адміністративне правопорушення, а також порушення по даному факту кримінальної справи;

9. смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі. Нагляд за виконанням і правильним застосуванням законів при провадженні в справах про адміністративні правопорушення здійснюється прокурором.

Як ми вже визначили раніше, виділяють наступні стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення (адміністративно-юрисдикційного провадження):

- 1) порушення справи про адміністративне правопорушення;
- 2) розгляд справи про адміністративне правопорушення та прийняття рішення;
- 3) оскарження і опротестування постанови по справі про адміністративне правопорушення;
- 4) виконання рішення, застосування адміністративного стягнення.

Розглянемо більш детально першу стадію адміністративного провадження, яка має назву «порушення адміністративної справи».

Варто розрізнити приводи і підстави до порушення справи про адміністративне правопорушення.

Приводами є заяви громадян, матеріали, що надходять від правоохоронних органів, повідомлення підприємств, установ і організацій, засобів масової інформації, а також такий специфічний привід як безпосереднє виявлення уповноваженою особою факту здійснення адміністративного правопорушення.

Підставою для порушення справи є наявність достатніх даних, які вказують на ознаки адміністративного правопорушення.

На стадії порушення адміністративної справи встановлюються фактичні обставини в справі. Встановлення фактичних обставин проводиться різними способами: опитування осіб, які володіють інформацією, що має відношення до справи, проведенням експертизи, вилученням документів, оглядом, тощо.

Фактичні обставини фіксуються у відповідному процесуальному документі – протоколі.

Протокол є первинним процесуальним документом, в якому мають бути відображені всі обставини справи. Законодавство України містить перелік реквізитів, які мають бути обов'язково зазначені в протоколі (ст. 256 КУпАП).

Особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права та обов'язки, передбачені статтею 268 КУпАП (особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право: ознайомлюватись з матеріалами справи; давати пояснення; подавати докази; заявляти прохання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця в галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги, особисто чи за дорученням юридичної особи; виступати рідною мовою, на якій ведеться справа, і користуватися

послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржувати постанову по справі), та зміст статті 63 Конституції України (особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом), а також повідомляється про час та місце розгляду адміністративної справи. На знак обізнаності з вищевказаним особа ставить у протоколі свій підпис, а в разі її відмови ставити підпис про це робиться відповідна відмітка.

Якщо правопорушення вчинено кількома особами, то протокол про адміністративне правопорушення складається на кожну особу окремо.

При порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки, які становлять загрозу виникнення пожежі чи загибелі людей або перешкоджають її гасінню та евакуації людей (куріння у невстановленому місці, користування електронагрівальними приладами, захаращення шляхів евакуації тощо) кожна особа, яка їх порушила, притягається до адміністративної відповідальності згідно зі статтею 175 КУпАП.

Якщо особа вчинила кілька адміністративних правопорушень, справи про які одночасно розглядаються одним і тим самим органом державного пожежного нагляду (посадовою особою), стягнення накладається в межах санкції, установлені за більш серйозне правопорушення з-поміж учинених. До основного стягнення в цьому разі згідно зі статтею 36 КУпАП може бути приєднано одне з додаткових стягнень, передбачених статтями про відповідальність за будь-яке з учинених правопорушень..

Протокол про адміністративне правопорушення

Отже, провадження в справі про адміністративне правопорушення починається з виявлення факту вчинення адміністративного проступку, його фіксації у відповідному процесуальному документі. Щодо фізичних осіб таким документом виступає протокол про адміністративне правопорушення.

Протокол є первинним процесуальним документом, в якому мають бути відображені всі обставини справи. Законодавство України містить перелік реквізитів, які мають бути обов'язково зазначені в протоколі (ст. 256 КУпАП), а саме, при складанні протоколу вказується стаття КУпАП, згідно з якою передбачена адміністративна відповідальність за вчинені порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки чи невиконання приписів і постанов органів державного пожежного нагляду, зазначаються: число, місяць і рік складання протоколу, а також найменування населеного пункту, де він складений, посада, повне найменування органу державного пожежного нагляду, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, яка склала протокол.

Відповідно до розділу 2 Наказу МВС України від 27.07.2016 № 725 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення», при вчиненні посадовими особами підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності (далі - підприємства), громадянами - суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами

адміністративного правопорушення уповноваженими на те посадовими особами ДСНС складається протокол про адміністративне правопорушення.

Протокол складається не пізніше двадцяти чотирьох годин із моменту виявлення особи, яка вчинила правопорушення, у двох примірниках, один з яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Складати протокол у разі порушення вимог пожежної безпеки в лісах (стаття 77 КУпАП), самовільного випалювання рослинності або її залишків (стаття 77-1 КУпАП), встановлених законодавством вимог пожежної та техногенної безпеки (стаття 175 КУпАП), здійснення суб'єктом господарювання господарської діяльності без декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки (стаття 175-2 КУпАП) чи невиконання приписів, розпоряджень та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки (стаття 188-8 КУпАП), згідно зі статтею 255 КУпАП мають право уповноважені на те посадові особи ДСНС. Працівники відомчої, місцевої та члени добровільної пожежної охорони мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 120, 175, 188-8 КУпАП.

Уповноважені посадові особи ДСНС мають право складати протокол у разі порушення законодавства про ринковий нагляд і загальну безпечність продукції (стаття 188-37 КУпАП).

Посадові особи ДСНС складають протокол про адміністративне правопорушення, передбачене статтями 164, 185-14, 188-16 КУпАП, і направляють його для розгляду в районні, районні в місті, міські, міськрайонні суди в разі:

- порушення порядку провадження господарської діяльності (стаття 164 КУпАП);

- створення перешкод у діяльності посадових осіб ДСНС, пов'язаній з проведенням перевірок (стаття 185-14 КУпАП);

- невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру (стаття 188-16 КУпАП).

Виключно судами розглядаються справи про адміністративні правопорушення, учинені особами віком від 16 до 18 років.

Посадові особи ДСНС можуть складати протокол і в разі завідомо неправдивого виклику пожежно-рятувального підрозділу (частини) (стаття 183 КУпАП) при встановленні особи, яка її викликала, та направляти його на розгляд адміністративних комісій при виконавчих органах міських, сільських і селищних рад або виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад.

Усі реквізити протоколу заповнюються розбірливим почерком, державною мовою, ураховуючи вимоги чинного законодавства щодо державної мовної політики. Не допускаються закреслення чи виправлення

відомостей, що заносяться до протоколу. У разі допущення порушень при оформленні протоколу його заповнений бланк вважається зіпсованим.

При складанні протоколу зазначається стаття КУпАП, згідно з якою передбачена адміністративна відповідальність, а також зазначаються дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи (за наявності), яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення (повинна точно відповідати ознакам складу адміністративного правопорушення, зазначеним у статті КУпАП, за якою складено протокол); нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

З метою належного виконання вимог КУпАП посадові особи ДСНС під час складення відповідного протоколу мають право ознайомитися та зафіксувати дані, що містяться в документах, що посвідчують особу, щодо якої складається протокол.

При викладенні обставин правопорушення, передбаченого статтею 77 КУпАП зазначається, які саме вимоги пожежної безпеки в лісах порушено, які порушення призвели до знищення або пошкодження лісу внаслідок необережного поводження з вогнем чи виникнення лісової пожежі або поширення її на значній площі.

У разі складання протоколу за статтею 77-1 КУпАП зазначається ким, де та коли здійснено самовільне випалювання стерні, луків, пасовищ, ділянок із степовою, водно-болотною та іншою природною рослинністю, рослинності або її залишків та опалого листя на землях сільськогосподарського призначення, у смугах відводу автомобільних доріг і залізниць, у парках, інших зелених насадженнях та газонів у населених пунктах без дотримання Порядку випалювання сухої рослинності або її залишків, затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 12 серпня 2021 року № 541, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 07 жовтня 2021 року за № 1311/36933.

Під час складання протоколу відповідно до статті 164 КУпАП зазначається конкретна суть такого адміністративного правопорушення, а саме:

- відповідність матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам чинного законодавства, заявленої в декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки, перевіряється під час планових (позапланових) перевірок суб'єктів господарювання;

- щодо провадження господарської діяльності без отримання ліцензії на провадження виду господарської діяльності або в період зупинення ліцензії, надання суб'єктом господарювання органу ліцензування недостовірної

інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства, порушення ліцензіатом встановленого строку повідомлення органу ліцензування про зміну відомостей, зазначених у заяві про отримання ліцензії та документах, що додавалися до неї, невиконання ліцензіатом розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов - під час планових (позапланових) перевірок ліцензіатів.

Під час складання протоколу відповідно до статті 175 КУпАП зазначається, які порушення встановлених законодавством вимог пожежної та техногенної безпеки, а також використання протипожежної, аварійно-рятувальної або іншої спеціальної техніки або засобів протипожежного захисту не за призначенням вчинила особа, яка притягається до адміністративної відповідальності.

У разі якщо порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки призвели до виникнення пожежі, сприяли її розвитку або перешкоджали гасінню, про це обов'язково зазначається в протоколі при викладенні суті правопорушення.

При складанні протоколу відповідно до статті 175-2 КУпАП зазначається суть правопорушення, а саме початок роботи новоутворених підприємств або початок використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості без зареєстрованої декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства у сфері пожежної безпеки, для яких подання такої декларації є обов'язковим.

При викладенні обставин правопорушення, передбаченого статтею 183 КУпАП, зазначається хто та коли здійснив завідомо неправдивий виклик пожежно-рятувального підрозділу (частини).

Під час складання протоколу відповідно до статті 185-14 КУпАП зазначаються де, коли, ким та які саме створено перешкоди в діяльності посадових осіб ДСНС, пов'язаній з проведенням перевірок.

При викладенні обставин правопорушення, передбаченого статтею 188-8 КУпАП, зазначаються дати складання та вручення приписів, розпоряджень та постанов посадових осіб ДСНС, номери невиконаних пунктів або запропонованих заходів, встановлений строк виконання яких на момент перевірки минув. Зазначаються також дата, до якої захід мав бути виконаний, та дата виявлення такого порушення (невиконання) із зазначенням чи є це порушення (невиконання) триваючим.

Якщо строки виконання запропонованих заходів, зазначених у приписі, розпорядженні чи постанові не минули, протокол не складається.

Під час складання протоколу відповідно до статті 188-16 КУпАП зазначається, які саме законні вимоги посадових осіб ДСНС за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру невиконано, з обґрунтуванням відповідно до чинного законодавства. Якщо порушення призвели до виникнення аварії, небезпечної події або надзвичайної ситуації техногенного характеру, сприяли її розвитку або перешкоджали ліквідації, це обов'язково зазначається в протоколі при викладенні суті порушення.

При складанні протоколу відповідно до статті 188-37 КУпАП зазначається про невиконання законних вимог посадових осіб ДСНС щодо проведення перевірки, ненадання їм передбаченої законодавством інформації чи надання недостовірної інформації, створення інших перешкод для виконання покладених на них обов'язків.

Особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені статтею 268 КУпАП, та зміст статті 63 Конституції України, а також повідомляється про час та місце розгляду адміністративної справи, про що робиться відмітка в протоколі. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу та пояснення по суті адміністративного правопорушення, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

Складений протокол відповідно до статей 164, 185-14 та 188-16 КУпАП, а також відносно осіб віком від 16 до 18 років разом з повідомленням (додаток 2) та матеріалами, що підтверджують вчинення адміністративного правопорушення, у триденний строк з моменту його складання надсилається до районного, районного в місті, міського, міськрайонного судів. У таких протоколах дата та час розгляду адміністративної справи не зазначаються (ставиться прочерк), а зазначаються тільки найменування районного, районного в місті, міського, міськрайонного суду та його місцезнаходження.

У разі виконання постанови районного, районного в місті, міського, міськрайонного суду щодо належного дооформлення (доопрацювання) протоколу складеного за статтями 77, 77-1, 120, 164, 175, 175-2, 183, 185-14, 188-8, 188-16 та 188-37 КУпАП, посадові особи ДСНС мають право користуватися в установленому порядку інформацією, яка міститься в Єдиній інформаційній системі Міністерства внутрішніх справ, зокрема для встановлення відомостей, які особа, що вчинила адміністративне правопорушення, відмовилася надати (надала недостовірні відомості), про що письмово повідомляють цю особу протягом десяти робочих днів з моменту отримання відповідної інформації.

Якщо особа, стосовно якої складається протокол, не володіє українською мовою, протокол складається за участю перекладача.

Протокол підписується особою, яка його склала, й особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і потерпілих протокол підписується також і цими особами. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, у ньому робиться запис про це.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, згідно зі статтею 63 Конституції України не несе відповідальності за відмову давати пояснення щодо себе, членів своєї сім'ї чи близьких родичів.

До протоколу долучаються інші матеріали про адміністративне правопорушення (пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, речові докази, рапорти посадових осіб

ДСНС, а також інші документи та матеріали, що містять інформацію про правопорушення).

Якщо правопорушення вчинено кількома особами, протокол про адміністративне правопорушення складається на кожну особу окремо.

За невиконання одного й того самого пункту припису або постанови посадових осіб ДСНС до адміністративної відповідальності може бути притягнуто декілька посадових осіб підприємств, на яких покладено відповідальність за їх виконання.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
2. Кодекс цивільного захисту України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст. 458. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР), 1984, додаток до № 51, ст.1122. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
4. Наказ МВС України від 17.01.2019 р. № 22 «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, та інших форм розпорядчих документів».
5. Наказ МВС України від 27.07.2016 № 725 «Про затвердження Інструкції з оформлення посадовими особами ДСНС матеріалів про адміністративні правопорушення».
6. Наказ МВС України від 20.01.2022 № 36 «Про внесення змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 27 липня 2016 року № 725».
7. Офіційний сайт ДСНС України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>
8. Урядовий портал: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
9. Офіційний сайт президента України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>
10. Офіційний сайт Верховної Ради України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>
11. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. / [Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.]; [Вид. 2-е, доп.] Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.

3.2. РОЗГЛЯД АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ. ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ.

3.2.1 Розгляд адміністративних справ. Постанова по справі про адміністративні правопорушення у сфері пожежної та техногенної безпеки. Оскарження та опротестування постанов по справам про адміністративні правопорушення.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення здійснюють уповноважені посадові особи ДСНС, відповідно до статей 223 та 244-19 КУпАП.

Провадження у справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за обставин, визначених статтею 247 КУпАП.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення відповідно до статті 276 КУпАП у строки, визначені статтею 277 КУпАП.

Під час розгляду справи про адміністративне правопорушення особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені частиною першою статті 268 КУпАП та статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України.

Справа про адміністративне правопорушення відповідно до частини першої статті 268 КУпАП розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. За відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи, а також якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

Уповноважені посадові особи ДСНС, при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення відповідно до статті 278 КУпАП вирішують такі питання:

- чи належить до їх компетенції розгляд цієї справи;
- чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду;
- чи витребувано необхідні додаткові матеріали;
- чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Уповноважена посадова особа, яка розглядає справу про адміністративне правопорушення, відповідно до статті 280 КУпАП зобов'язана з'ясувати, чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна ця особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської

організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, у тому числі оформлену працівниками відомчої, місцевої пожежної охорони, членами добровільної пожежної охорони, уповноважена посадова особа ДСНС виносить одну з таких постанов:

- про накладення адміністративного стягнення;
- про закриття справи.

При вирішенні питання про притягнення особи до адміністративної відповідальності у вигляді попередження або штрафу уповноважена посадова особа ДСНС, виносить постанову про накладення адміністративного стягнення (далі - постанова).

Бланк постанови заповнюється розбірливим почерком. Не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до постанови, а також внесення додаткових записів після того, як постанову підписано особою, щодо якої її винесено. У разі допущення порушень при оформленні постанови її заповнений бланк вважається зіпсованим.

У постанові обов'язково зазначаються дата розгляду справи та населений пункт, в якому її винесено. Зазначається посада, найменування органу, від імені якого посадова особа уповноважена розглядати справу про адміністративне правопорушення, прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) посадової особи, яка винесла постанову, серія, номер та дата складання протоколу про адміністративне правопорушення, відповідно до якого розглядається справа.

У розділі «відомості про особу», щодо якої розглядається справа, зазначаються її прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), дата, рік та місце народження, адреса місця проживання або перебування, найменування і місцезнаходження установи, організації, підприємства чи суб'єкта господарювання, ким працює або де навчається.

У розділі «установив» зазначаються прізвище та ініціали особи, щодо якої розглядається справа, місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення (повинна точно відповідати ознакам складу адміністративного правопорушення, зазначеним у статті КУпАП, за якою складено протокол).

У розділі «постановив» посадова особа ДСНС, яка розглядала матеріали справи, зазначає прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) особи, щодо якої виносить постанову, та після встановлення обставин, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за вчинене правопорушення, і причетності цієї особи до виконання службових обов'язків визначає вид адміністративного стягнення.

При накладенні адміністративного стягнення у вигляді штрафу зазначається цифрами та словами його сума, найменування установи банку, куди він сплачується, відповідний рахунок банку, а також подвійний розмір суми штрафу у випадку примусового стягнення штрафу органами державної виконавчої служби.

Постанова містить інформацію про порядок і строк її оскарження, дату набрання нею законної сили та строк пред'явлення її до виконання, а також відомості про її виконання та підписується посадовою особою, яка її винесла.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи і долучається до справи про адміністративне правопорушення.

Копія постанови протягом трьох днів вручається або надсилається особі, щодо якої її винесено. Копія постанови вручається під підпис. У разі якщо копія постанови надсилається, про це робиться відповідна відмітка у справі.

Копія постанови в той самий строк вручається або надсилається потерпілому на його прохання.

Якщо особа вчинила кілька адміністративних правопорушень, справи про які одночасно розглядаються одним і тим самим органом (посадовою особою), стягнення накладається в межах санкції, встановленої за більш серйозне правопорушення з числа вчинених. До основного стягнення в цьому разі може бути приєднано одне з додаткових стягнень, передбачених статтями про відповідальність за будь-яке з учинених правопорушень.

Особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, крім посадової особи, звільняється від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу, якщо з урахуванням характеру вчиненого правопорушення і особи правопорушника до неї доцільно застосувати захід громадського впливу.

Крім того, можливе звільнення порушника від адміністративної відповідальності з оголошенням усного зауваження. Такі заходи впливу можуть бути застосовані до громадян та посадових осіб у разі вчинення ними малозначного адміністративного правопорушення.

Не можуть бути звільнені від адміністративної відповідальності посадові особи, які не виконали припису або постанови посадових осіб ДСНС, без поважних причин (при цьому до матеріалів справи обов'язково долучаються підтвердні матеріали) або порушили встановлені законодавством вимоги пожежної безпеки, що спричинило реальну загрозу життю та здоров'ю людей або призвело до виникнення пожежі.

У разі оголошення усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадській організації чи трудовому колективу, а також за наявності обставин, передбачених статтею 247 КУпАП, вноситься постанова про закриття справи про адміністративне правопорушення.

У постанові про закриття справи про адміністративне правопорушення обов'язково зазначаються число, місяць і рік розгляду справи та населений пункт, у якому її винесено. Указуються посада, найменування територіального органу ДСНС, спеціальне звання, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, яка винесла постанову.

У розділі відомостей про особу, щодо якої розглядається справа, зазначаються прізвище, ім'я та по батькові, адреса місця проживання, точна юридична назва і адреса установи, організації, підприємства чи суб'єкта господарювання, ким працює або де навчається. Указуються обставини, що

виключають провадження у справі відповідно до статті 247 КУпАП, або інші обставини, що підтверджують малозначність вчиненого адміністративного правопорушення.

У розділі «ПОСТАНОВИВ» посадова особа, яка розглядала матеріали справи, зазначає прізвище, ім'я та по батькові особи, щодо якої виноситься постанова, та після установлення обставин, що виключають провадження у справі, закриває її. У постанові про закриття справи про адміністративне правопорушення також може бути вказано одне з рішень, визначених статтями 21, 22 КУпАП.

Постанова про закриття справи про адміністративне правопорушення підписується посадовою особою, яка її винесла. Копія такої постанови протягом трьох днів вручається або надсилається особі, щодо якої її винесено (за винятком випадків смерті, недієздатності або неосудності особи).

При винесенні постанови щодо закриття справи про адміністративне правопорушення у зв'язку зі смертю особи, стосовно якої винесено постанову, до справи про адміністративне правопорушення долучається інформація про це з відповідного відділу державної реєстрації актів цивільного стану.

При винесенні постанови стосовно закриття справи про адміністративне правопорушення у зв'язку з неосудністю особи, щодо якої складено протокол, до справи про адміністративне правопорушення долучається довідка з лікувального закладу про її хворобу.

Строки накладення адміністративного стягнення наведені в статті 38 КУпАП.

При розгляді справи про адміністративне правопорушення до протоколу долучаються матеріали, що підтверджують факт учинення адміністративного правопорушення та причетність до нього особи, яка притягається до адміністративної відповідальності (копії приписів, постанов, рапортів посадових осіб ДСНС; заяви, пояснення правопорушників та свідків правопорушення; посадові інструкції, накази про призначення відповідальних за пожежну безпеку, плани усунення порушень пожежної безпеки тощо). Кожен з таких документів має обов'язкові реквізити (дата, адреса, назва, підпис, штамп, печатка тощо), містить достовірну інформацію та відповідає вимогам законодавства. У разі розгляду справи за статтею 188-37 КУпАП у частині надання посадовим особам органу ринкового нагляду та його територіальних органів недостовірної інформації до протоколу долучаються копії документів, які містять недостовірну інформацію.

Уповноважена посадова особа ДСНС та здійснює державний ринковий нагляд у сфері своєї відповідальності, яка розглядає справу про адміністративне правопорушення, установивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить відповідному державному органу чи органу місцевого самоврядування, громадській організації або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом місяця з дня

надходження пропозиції повинно бути повідомлено орган (посадову особу), який (яка) вніс (внесла) пропозицію.

У разі незгоди з прийнятим рішенням у справі про адміністративне правопорушення особа, щодо якої її винесено, може подати скаргу до вищої посадової особи ДСНС або суду. Скарга подається протягом десяти днів від дня винесення постанови.

При оскарженні постанови вона підлягає виконанню після залишення скарги без задоволення.

Скарга на постанову розглядається в десятиденний строк від дня її надходження.

Скарга, що надійшла до органу (посадової особи), який виніс постанову у справі про адміністративне правопорушення, у триденний строк надсилається разом із справою до органу (посадовій особі), правомочного (правомочній) її розглядати.

Постанову уповноваженого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення може бути скасовано або змінено керівником вищого органу відповідно до вимог чинного законодавства України.

Посадова особа ДСНС при розгляді скарги на постанову перевіряє дотримання вимог законодавства про адміністративні правопорушення і обґрунтованість її винесення та приймає одне з таких рішень:

залишає постанову без зміни, а скаргу без задоволення;

скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;

скасовує постанову і закриває справу;

змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, але так, щоб стягнення не було посилено (додаток 6).

Копія рішення за скаргою протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої його винесено.

Згідно зі статтею 296 КУпАП скасування постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення тягне за собою повернення стягнених грошових сум, що проводиться в порядку, встановленому законом.

3.2.2 Порядок виконання постанов по справам про адміністративні правопорушення. Діловодство у справах про адміністративні правопорушення.

Штраф має бути сплачений порушником у строки відповідно до статті 307 КУпАП.

У разі несплати правопорушником штрафу у строк, установлений частиною першою статті 307 КУпАП, постановою про накладення адміністративного стягнення надсилається листом для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, установленому законом.

Постанова, яка надсилається для примусового виконання відповідно до Закону України «Про виконавче провадження», скріплюється печаткою відповідного територіального органу (підрозділу) ДСНС.

Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється посадовою особою, що винесла цю постанову.

Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня її винесення. У разі оскарження постанови перебіг строку давності зупиняється до розгляду скарги.

Постанова у справі про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку оскарження цієї постанови, встановленого статтею 289 КУпАП, за винятком постанов про застосування стягнення, передбаченого статтею 26 КУпАП.

Виконання постанови про накладення штрафу може бути припинено посадовою особою, яка її винесла, у випадках, наведених у статті 302 КУпАП.

Документи, що засвідчують виконання постанови про накладення адміністративного стягнення (копія квитанції про сплату штрафу, постанова про закінчення виконавчого провадження тощо), або інші матеріали, що зупиняють провадження в адміністративній справі, підшиваються до адміністративної справи.

Діловодство у справах про адміністративні правопорушення.

Бланки протоколів та постанов друкуються із зазначенням відповідних серії та номера.

Серія протоколу та постанови складається з літеросполук, номер зазначається шестизначним цифровим показником та виконується високим способом друку фарбою синього (зеленого, червоного) кольору.

Організація забезпечення територіальних органів ДСНС бланками та журналами, передбаченими цією Інструкцією, покладається на керівників відповідних територіальних органів ДСНС.

Кількісний облік видачі бланків протоколів та постанов ведеться в територіальних органах ДСНС у журналі видачі бланків протоколів про адміністративні правопорушення та постанов про накладення адміністративного стягнення.

Складені протягом доби протоколи повинні бути зареєстровані в журналі обліку матеріалів про адміністративні правопорушення.

У територіальних органах ДСНС заповнення журналів видачі бланків протоколів про адміністративні правопорушення та постанов про накладення адміністративного стягнення і журналів обліку матеріалів про адміністративні правопорушення здійснюється посадовою особою, яка за своїми функціональними обов'язками є відповідальною за стан діловодства у справах про адміністративні правопорушення. Журнали мають бути прошнуровані, пронумеровані та скріплені печаткою відповідного підрозділу.

За кожним випадком складання протоколу заводиться окрема справа про адміністративне правопорушення, вчинене посадовими особами підприємств, громадянами - суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами, до якої долучаються матеріали, що підтверджують факт учинення адміністративного правопорушення та причетність особи до його вчинення (копії приписів, постанов, рапортів посадових осіб ДСНС; заяви, пояснення осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, та свідків правопорушення; посадові інструкції, накази про призначення відповідальних за пожежну та техногенну безпеку, плани усунення порушень тощо).

На титульному аркуші справи вказуються найменування територіального органу ДСНС, порядковий номер відповідно до журналу обліку матеріалів про адміністративні правопорушення, дати початку та закінчення у ній провадження.

Справи про адміністративні правопорушення відповідно до журналу обліку матеріалів про адміністративні правопорушення підшиваються до загальної справи за порядковими номерами і зберігаються в металевих сховищах відповідних підрозділів за місцем прийняття рішення у справі про адміністративне правопорушення протягом трьох років з дня накладення адміністративного стягнення. Підшиті до справи сторінки нумеруються.

Контроль за станом дотримання вимог закону при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення.

Відповідно до частини четвертої статті 7 КУпАП додержання вимог закону при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення забезпечується систематичним контролем вищих органів та посадових осіб.

Організація контролю за порядком здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення в ДСНС та її територіальних органах здійснюється їх безпосередніми керівниками або заступниками керівників, до повноважень яких віднесено питання державного нагляду у сфері пожежної і техногенної безпеки.

Безпосередній контроль за дотриманням уповноваженими посадовими особами ДСНС законодавства під час здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення покладається на керівників відповідних структурних підрозділів ДСНС та її територіальних органів.

Необхідно також зазначити, що органи, які здійснюють державне управління, - це насамперед виконавчі структури. Здійснення цієї функції (виконання) неможливе без прийняття конкретних управлінських рішень і контролю за їх виконанням. Тому органи державного управління наділяються повноваженнями владного характеру, тобто дістають від держави право здійснювати розпорядчу (владну) діяльність. При цьому вони діють від імені держави і з метою реалізації державної політики у тій чи іншій управлінській сфері, в тому числі у сфері забезпечення дотримання вимог правил пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту.

Виконавчо - розпорядча діяльність наглядових органів ДСНС, перш за все пов'язана з адміністративно – правовою діяльністю цих органів, яка, по-перше, полягає у прийнятті загальнообов'язкових приписів; по-друге, в

організації виконання зазначених приписів та у здійсненні контролю над цим процесом. У ході здійснення цієї діяльності органи державного пожежного нагляду застосовують як заходи переконання, так і державного примусу, до осіб, які порушують вимоги пожежної безпеки, що втілюється в прийнятті наглядовими органами ДСНС управлінських рішень. Головною вимогою щодо прийняття управлінського рішення інспекторами наглядових органів ДСНС є законність, без дотримання якої не можливо прийняти вірне управлінське рішення (винести постанову) та розглянути адміністративну справу.

Чинне адміністративне законодавство передбачає ряд гарантій дотримання принципу законності, зокрема:

а. стаття 24 КУпАП передбачає вичерпний перелік адміністративних стягнень, за межі якого компетентний орган чи посадова особа виходити не може;

б. за кожний адміністративний проступок може бути накладено тільки одне основне чи основне і додаткове адміністративне стягнення, передбачене санкцією відповідної правової норми. При цьому до порушника, одночасно, можуть застосовуватися заходи дисциплінарної чи цивільно-правової відповідальності;

с. компетентний орган чи посадова особа не може виходити за межі передбаченого правовою нормою розміру адміністративного стягнення як в сторону зменшення, так і в сторону його збільшення.

З метою запобігання пожежам, посилення пожежної безпеки в населених пунктах та на об'єктах незалежно від форм власності органами державного пожежного нагляду вживалися відповідні заходи реагування.

Рекомендовані джерела

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
2. Кодекс цивільного захисту України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст. 458. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР), 1984, додаток до № 51, ст.1122. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.
4. Наказ МВС України від 17.01.2019 р. № 22 «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, та інших форм розпорядчих документів».
5. Наказ МВС України від 27.07.2016 № 725 «Про затвердження Інструкції з оформлення посадовими особами ДСНС матеріалів про адміністративні правопорушення».

6. Наказ МВС України від 20.01.2022 № 36 «Про внесення змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 27 липня 2016 року № 725».
7. Офіційний сайт ДСНС України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>
8. Урядовий портал: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
9. Офіційний сайт президента України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>
10. Офіційний сайт Верховної Ради України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>
11. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. / [Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.]; [Вид. 2-е, доп.] Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.

РОЗДІЛ IV
ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЛІЦЕНЗІЙНОЇ ТА ДОЗВІЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НАГЛЯДОВИХ ОРГАНІВ СИСТЕМИ ДСНС
УКРАЇНИ

4.1. ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЛІЦЕНЗІЙНОЇ ТА ДОЗВІЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НАГЛЯДОВИХ ОРГАНІВ СИСТЕМИ ДСНС УКРАЇНИ.

4.1.1 Загальні положення ліцензування наглядовими органами системи ДСНС умов господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення.

Відповідно до п. 43 ст. 17-1 КЦЗ України, до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту відноситься «здійснення відповідно до закону ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення».

Стаття 42-1 КЦЗ України «Державне регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту», визначила що одним із шляхів такого регулювання є ліцензування послуг і виконання робіт протипожежного призначення.

Відповідно до статті 46-2 КЦЗ України «Ліцензування господарської діяльності у сфері цивільного захисту», надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення підлягають ліцензуванню згідно із законодавством. Перелік послуг і робіт протипожежного призначення визначається Кабінетом Міністрів України.

Також, правовою підставою вказаної вище діяльності є Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII, відповідно до норм якого, ліцензія - це право суб'єкта господарювання на провадження виду господарської діяльності або частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню (пункт 5 частини першої статті 1).

Цей Закон регулює суспільні відносини у сфері ліцензування видів господарської діяльності, визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлює уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності.

Видача ліцензії - надання суб'єкту господарювання права на провадження виду господарської діяльності або частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, шляхом прийняття органом ліцензування рішення про видачу ліцензії, про що робиться запис у ліцензійному реєстрі (пункт 1-1 частини першої статті 1).

Здобувач ліцензії - суб'єкт господарювання, який звернувся в установленому законодавством порядку до органу ліцензування із заявою про отримання ліцензії на провадження виду господарської діяльності або частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню (пункт 2 частини першої статті 1).

Ліцензіат - суб'єкт господарювання, який має ліцензію (п. 3 ч. першої статті 1).

Ліцензійні умови - нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України, іншого уповноваженого законом органу державної влади, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог до провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії (п. 4 ч. першої статті 1).

Ліцензування - засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, спрямований на забезпечення безпеки та захисту економічних і соціальних інтересів держави, суспільства, прав та законних інтересів, життя і здоров'я людини, екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища (п. 6 ч. першої статті 1).

Місце провадження виду господарської діяльності - місце (об'єкт, приміщення, будівля, земельна ділянка та/або територія), на якому (у межах якого) суб'єкт господарювання провадить господарську діяльність або яке використовується в його провадженні (може збігатися з місцезнаходженням суб'єкта господарювання) (п. 9 ч. першої статті 1).

Ліцензійна справа - єдиний набір документів в електронній формі на електронних носіях інформації (або в електронній формі на електронних носіях інформації та на паперових носіях у разі, якщо заявник подав заяву та документи на паперових носіях) стосовно відповідного здобувача ліцензії чи ліцензіата, які подані ним, що надходять до органу ліцензування від органів державної влади, юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців або фізичних осіб чи прийняті органом ліцензування в результаті реалізації своїх повноважень відповідно до цього Закону (п. 10 ч. першої статті 1).

Ліцензійний реєстр - автоматизована система збору, накопичення та обробки даних про суб'єктів господарювання, які в установленому законом порядку звернулися до органу ліцензування із заявою про отримання ліцензії, провадять діяльність на підставі ліцензії, дія ліцензії яких зупинена, ліцензія яких анульована (п. 11 ч. першої статті 1).

Суб'єкт господарювання може здійснювати види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, з дня внесення відомостей до ліцензійного реєстру щодо рішення органу ліцензування про видачу йому ліцензії. (ч. 4 статті 2).

Стаття 3 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02. 03. 2015 року, визначає принципи державної політики у сфері ліцензування. Відповідно, державна політика у сфері ліцензування ґрунтується на:

1) принципі єдиної державної системи ліцензування, що реалізується шляхом:

- встановлення єдиного переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, виключно цим Законом;

- визначення вичерпного переліку документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, виходячи з мінімальної кількості таких документів,

достатніх лише для підтвердження виконання вимог відповідних ліцензійних умов;

- визначення Кабінетом Міністрів України органів ліцензування, крім державних органів, які визначені органами ліцензування законом, видів господарської діяльності, визначених статтею 7 цього Закону;

2) принципі територіальності, згідно з яким дія ліцензії поширюється на адміністративну територію органу ліцензування, що її видав;

3) принципі дотримання законності шляхом того, що:

- запровадження ліцензування виду господарської діяльності здійснюється виключно законом шляхом внесення змін до статті 7 цього Закону;

- види господарської діяльності, не зазначені у статті 7 цього Закону, ліцензуванню не підлягають;

- виключно законами визначаються підстави для видачі ліцензії, залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду, відмови у видачі ліцензії, переоформлення ліцензії, розширення та звуження провадження виду господарської діяльності ліцензіатом, зупинення, відновлення дії ліцензії повністю або частково, анулювання ліцензії повністю або частково і строки прийняття та набрання чинності рішеннями органів ліцензування;

- встановлюються конкретні строки здійснення кожної дії органу ліцензування, спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування;

- вимоги ліцензійних умов мають бути однозначними, прозорими та виключати можливість їх суб'єктивного застосування органами ліцензування чи ліцензіатами;

- повноваження спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування поширюються на сферу ліцензування всіх видів господарської діяльності, визначаються виключно цим Законом і не можуть бути обмежені іншими законами;

- запроваджується відповідальність посадових осіб органів ліцензування і спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування та суб'єктів господарювання за порушення вимог нормативно-правових актів, що регулюють сферу ліцензування;

- забороняється вимагання органами ліцензування надання документів з державних паперових або електронних інформаційних ресурсів;

4) принципі пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища, захисту обмежених ресурсів держави та забезпечення безпеки держави, що передбачає:

- ліцензування застосовується лише до такого виду господарської діяльності, провадження якого становить загрозу порушення прав, законних інтересів громадян, життю чи здоров'ю людини, навколишньому природному середовищу та/або безпеці держави, і лише у разі недостатності інших засобів державного регулювання;

- запобігання проявам корупції;

- у разі внесення змін до нормативно-правових актів у сфері ліцензування, передбачається достатній для реалізації цих змін строк, але не менш як два місяці;

5) принципі рівності прав суб'єктів господарювання, що передбачає:

- вільний вибір суб'єктом господарювання провадження встановленого законом виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, і території своєї діяльності;

- забезпечення при отриманні ліцензії рівності прав суб'єктів господарювання незалежно від організаційно-правової форми чи форми власності, якщо інше не встановлено законом;

- встановлення єдиних вимог ліцензійних умов шляхом визначення їх відповідності рівням ризику від провадження відповідного виду господарської діяльності;

- уникнення необґрунтованих обтяжень чи зайвих адміністративних процедур;

- заборону використання ліцензування видів господарської діяльності для обмеження конкуренції;

6) принципі відкритості процесу ліцензування, що забезпечується шляхом:

- внесення відомостей про ліцензування видів господарської діяльності суб'єктів господарювання до ліцензійних реєстрів;

- своєчасного оприлюднення результатів ліцензійної діяльності органами ліцензування на своїх офіційних веб-сайтах та проектів нормативно-правових актів - у порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації»;

- забезпечення доступності інформації у сфері ліцензування відповідно до закону;

- залучення на паритетних засадах представників профільних громадських організацій, суб'єктів господарювання та/або їх об'єднань до процесу прийняття рішень Експертно-апеляційною радою з питань ліцензування.

Принципи державної політики у сфері ліцензування поширюються на порядок ліцензування всіх видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Ліцензування видів господарської діяльності, що не відповідає наведеним у цій статті принципам державної політики, забороняється.

Ліцензійний реєстр електронних ліцензій, оформлених відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» міститься на офіційному сайті ДСНС України - (відомості з грудня 2016 року по сьогоднішній день помісячно).

Відомості про орган ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення, яким відповідно до пункту 13 Переліку органів ліцензування затвердженому постановою КМУ від 5 серпня 2015 р. № 609, визначено ДСНС (всього 27 суб'єктів).

Відповідно до Постанови КМУ від 23 листопада 2016 р. № 852 «Деякі питання ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення» (із змінами від 2 грудня 2020 р. - Постанова КМУ № 1190), ліцензійні умови визначають:

- організаційні;
- кадрові (кваліфікаційні);
- технологічні;

- спеціальні вимоги, обов'язкові для виконання при провадженні господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення на відповідність встановленим вимогам.

Ліцензійні умови визначають вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік підтвердних документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення (далі - ліцензія).

Ліцензіат зобов'язаний забезпечити наявність адміністративного приміщення на правах власності (оренди), матеріально-технічної бази згідно з видом робіт (послуг), на який отримано ліцензію, разом з даними, що дають можливість її ідентифікувати, мінімальної кількості працівників (керівників та виконавців робіт (послуг) відповідного рівня підготовки, що підтверджується відповідним ступенем вищої освіти, визначеним цими Ліцензійними умовами.

Для надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення ліцензіат забезпечує наявність мінімальної кількості працівників. Допускається залучення керівників та виконавців робіт (послуг) одночасно для кількох видів робіт (послуг) за умови відповідності їх ступеня вищої освіти, визначеного цими Ліцензійними умовами для певного виду робіт (послуг).

Мінімальна кількість працівників (керівників та виконавців робіт (послуг), яка встановлена для певних видів робіт (послуг) цими Ліцензійними умовами, визначається штатним розписом ліцензіата або трудовим договором (контрактом).

У разі коли для провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення ліцензіат набирає працівників (керівників та виконавців робіт (послуг) понад установлену цими Ліцензійними умовами для певних видів робіт (послуг) мінімальну кількість, ступінь вищої освіти та напрям підготовки таких працівників повинні відповідати вимогам, установленим цими Ліцензійними умовами.

Під час провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення ліцензіат зобов'язаний:

- використовувати системи та засоби протипожежного призначення, а також вироби та продукцію, яка має сертифікат відповідності, якщо вони підлягають обов'язковій сертифікації;

- вести журнали обліку виконаних робіт (наданих послуг) протипожежного призначення за формою згідно з додатками 5-10 (Пост. № 852).

З метою ведення обліку виконаних робіт (наданих послуг) протипожежного призначення ліцензіатом ведеться відповідний журнал (у паперовому або електронному вигляді), який заповнюється після виконання (надання) таких робіт (послуг) протягом трьох робочих днів з дня підписання актів їх виконання (надання). Строк зберігання журналу становить п'ять років після закінчення його ведення.

Роботи та послуги, які виконуються в межах діяльності протипожежного призначення:

1. Монтаж, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних).

2. Монтаж, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень.

3. Монтаж, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) систем протидимного захисту.

4. Спостереження за системами протипожежного захисту.

5. Технічне обслуговування первинних засобів пожежогасіння (водяні, водопінні, порошкові, газові вогнегасники).

6. Вогнезахист (вогнезахисне просочування глибоке чи поверхневе, вогнезахисне оброблення (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання), вогнезахисне заповнення).

7. Оцінка (експертиза) протипожежного стану новоутворених підприємств та об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин).

Вимоги щодо виконання кожного з видів робіт (послуг) містяться в Постанові КМУ № 852.

Отже:

- послуги протипожежного призначення - проведення оцінки (експертизи) протипожежного стану новоутворених підприємств та об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин);

- роботи протипожежного призначення - монтаж систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень, систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних), систем протидимного захисту, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) таких систем, спостереження за системами протипожежного захисту, технічне обслуговування первинних засобів пожежогасіння (водяні, водопінні, порошкові, газові вогнегасники), вогнезахист (вогнезахисне просочування глибоке чи поверхневе, вогнезахисне оброблення (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання), вогнезахисне заповнення);

- адміністративне приміщення - приміщення (офіс) та/або будівля (споруда), що належать суб'єкту господарювання на правах власності або оренди, в яких розташовується у разі утворення його орган управління, та мають поштову адресу;

- монтаж - комплекс операцій із встановлення, з'єднання окремих складових частин, вузлів та агрегатів, налагодження та проведення перевірки щодо працездатності.

Внесення плати за видачу ліцензії.

Внесення плати за видачу ліцензії визначено статтею 14 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності».

За видачу ліцензії справляється разова плата в розмірі одного прожиткового мінімуму, виходячи з розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що діє на день прийняття органом ліцензування рішення про видачу ліцензії, якщо інший розмір плати не встановлений законом.

Плата за видачу ліцензії, що видана Радою міністрів Автономної Республіки Крим або місцевим органом виконавчої влади, становить 10 відсотків від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, що діє на день прийняття рішення про видачу ліцензії.

Переоформлення ліцензії є безоплатним.

Плата за звуження провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, не справляється.

Плата за видачу ліцензії вноситься ліцензіатом у строк не пізніше десяти робочих днів з дня внесення запису щодо рішення про видачу ліцензії до ліцензійного реєстру.

Документом, що підтверджує внесення плати за видачу ліцензії, є копія квитанції, виданої банком, копія платіжного доручення з відміткою банку, квитанція з платіжного терміналу, квитанція (чек) з поштового відділення зв'язку.

Органу ліцензування забороняється вимагати від суб'єктів господарювання внесення плати за видачу ліцензії до прийняття рішення про її видачу.

Плата за видачу ліцензії зараховується до відповідних бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України.

Орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів, забезпечує органам ліцензування доступ до інформації щодо внесення ліцензіатами плати, визначеної цим Законом, у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

4.1.2 Порядок здійснення ліцензування посадовими особами органів нагляду. Контроль за дотриманням ліцензійних умов у сфері пожежної (техногенної) безпеки.

Відповідно до пункту 13 частини першої статті 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» ліцензуванню підлягає такий вид господарської діяльності, як надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2016 № 852 «Деякі питання ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення» затверджено перелік послуг і робіт протипожежного призначення, що підлягають ліцензуванню та Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення.

Структурний підрозділ, що здійснює відповідно до законодавства ліцензування діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення – Департамент запобігання надзвичайним ситуаціям ДСНС України (01024, м. Київ, вул. Круглоуніверситетська, 20/1, тел. 585-68-43, електронна адреса: licenz.ddpb@dsns.gov.ua).

Відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» ліцензія, це запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (далі – ЄДР) про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Набуття здобувачем ліцензії права на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, відбувається з моменту внесення рішення органу ліцензування про видачу ліцензії до ЄДР.

Ліцензія оформлюється органом ліцензування в електронному вигляді (запис про рішення органу ліцензування щодо видачі ліцензії суб'єкту господарювання в ЄДР) та відображається у виписці з ЄДР, яка видається ліцензіату безоплатно, та підлягає обов'язковому оприлюдненню на порталі електронних сервісів у порядку, визначеному Міністерством юстиції України в Порядку надання відомостей з ЄДР.

Перелік документів необхідних для отримання ліцензії на провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення:

Відповідно до статті 11 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» здобувач ліцензії подає до органу ліцензування заяву про отримання ліцензії за формою встановленою Ліцензійними умовами.

Перелік підтвердних документів встановлюється ліцензійними умовами і є виключним.

Фізичними особами — підприємцями, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової

картки платника податків та повідомили про це відповідному контролюючому органу, також подається копія паспорта з відповідною відміткою такого органу.

До заяви про отримання ліцензії додаються документи відповідно до ліцензійних вимог:

1) відомості про дотримання технологічних вимог щодо наявності матеріально-технічної бази, необхідної для провадження заявленого виду господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення, підписані здобувачем ліцензії, за формою згідно з додатком 2;

2) відомості про наявність мінімальної кількості працівників (керівників та виконавців робіт (послуг) за окремими посадами, підписані здобувачем ліцензії, за формою згідно з додатком 3;

3) копії документів, що підтверджують право власності (оренди) здобувача ліцензії на обладнання та виробничі приміщення, необхідні для провадження відповідного виду господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;

4) копії документів, що підтверджують відповідний ступінь вищої освіти і стаж роботи, кваліфікацію працівників, наявність трудових договорів з усіма найманими працівниками, які залучаються до провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення згідно з цими Ліцензійними умовами;

5) опис документів, що подаються для одержання ліцензії, у двох примірниках за формою згідно з додатком 4.

Органу ліцензування забороняється вимагати від здобувача ліцензії інші документи.

Ліцензія видається на необмежений строк.

Заява разом з документами, подання яких до органу ліцензування передбачено Законом, можуть бути подані до органу ліцензування за вибором здобувач ліцензії:

- наручно відповідно до пункту 3 частини другої статті 6 та у порядку, встановленому статтею 9 Закону України «Про адміністративні послуги»;

- поштовим відправленням з описом вкладення;

- в електронному вигляді за допомогою порталу електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (далі - портал електронних сервісів).

Для забезпечення подання документів у електронному вигляді на офіційному веб-сайті ДСНС (<https://e-services.dsns.gov.ua/>) створено та сформовано портал адміністративних послуг у електронному вигляді (інформаційна системи надання адміністративних послуг ДСНС), який інтегровано до Єдиного державного порталу адміністративних послуг в електронній формі.

За допомогою інформаційної Системи також є можливість в електронній формі подати на реєстрацію декларацію відповідності

матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки.

Порядок надання адміністративних послуг Державною службою України з надзвичайних ситуацій затверджено наказом МВС України від 26 грудня 2018 року № 1060, який зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30 січня 2019 року за № 115/33086.

4.1.3 Основні положення щодо видачі дозволів на початок роботи підприємств та оренди приміщень. Права посадових осіб органів нагляду системи ДСНС щодо видачі дозволів.

КД: Постанова КМУ «Про затвердження Порядку внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей про документи дозвільного характеру» від 30 січня 2019 р. № 47.

Дану Постанову було прийнято відповідно до статті 4-1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності».

Порядок визначає механізм внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (далі - Єдиний державний реєстр) відомостей про документи дозвільного характеру (далі - відомості).

У цьому Порядку терміни вживаються у значенні, наведеному в Законах України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актах.

Інші терміни, що вживаються у цьому Порядку, мають таке значення:

користувач - посадова особа дозвільного органу, до посадових обов'язків якої належить забезпечення виконання повноважень у сфері дозвільної системи та яка отримала ідентифікатор доступу;

технічний адміністратор - визначене Мін'юстом державне унітарне підприємство, віднесене до сфери його управління, що здійснює заходи із створення, доопрацювання та супроводження програмного забезпечення Єдиного державного реєстру, порталу електронних сервісів та відповідає за їх технічне і технологічне забезпечення, збереження та захист даних, що містяться в Єдиному державному реєстрі, надає, блокує та анулює доступ до Єдиного державного реєстру.

Доступ користувача до Єдиного державного реєстру для внесення відомостей надається технічним адміністратором у порядку, встановленому Мін'юстом.

Відомості до Єдиного державного реєстру вносяться державною мовою.

Користувач є відповідальним за достовірність відомостей, що вносяться до Єдиного державного реєстру.

До Єдиного державного реєстру вносяться такі відомості про документи дозвільного характеру:

1) дата прийняття заяви про видачу документа дозвільного характеру;

2) об'єкт, на який видано документ дозвільного характеру;

3) назва виданого документа дозвільного характеру;

4) дата і номер рішення про:

- видачу документів дозвільного характеру або повідомлення про відмову у видачі документа дозвільного характеру із зазначенням підстави для відмови;

- переоформлення документа дозвільного характеру;

- анулювання документа дозвільного характеру із зазначенням підстави для такого анулювання;

- поновлення дії документа дозвільного характеру, у тому числі безпідставно анульованого;

- продовження строку дії документа дозвільного характеру;

строк дії документа дозвільного характеру (необмеженість строку дії документа);

дата видачі документа дозвільного характеру;

дата і номер судового рішення про визнання анулювання документа дозвільного характеру безпідставним;

відомості про дозвільний орган (найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код) та ім'я посадової особи, яка внесла запис до Єдиного державного реєстру;

дані про оприлюднення результатів розгляду документів, поданих для видачі документів дозвільного характеру;

5) такі відомості про декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства:

дата реєстрації декларації;

місце провадження певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, що можуть провадитися на підставі декларації;

перелік певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, що можуть провадитися на підставі декларації;

відомості про дозвільний орган (найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код) та ім'я посадової особи, яка внесла запис до Єдиного державного реєстру.

Внесення до Єдиного державного реєстру відомостей про документи дозвільного характеру

Користувач вносить до Єдиного державного реєстру:

1) у день їх отримання:

заяви, подані до дозвільних органів, та іншу інформацію про документи дозвільного характеру;

2) у день їх прийняття:

рішення, прийняті дозвільними органами відповідно до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»;

3) протягом п'яти робочих днів з дня отримання - відомості про декларації;

4) протягом трьох днів з дня закінчення строку дії документів дозвільного характеру - відомості щодо продовження строку дії документів дозвільного характеру, виданих суб'єктам господарювання, що провадять діяльність на території проведення антитерористичної операції.

Відомості до Єдиного державного реєстру вносяться користувачем безоплатно.

Рекомендовані джерела

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
2. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності».
3. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
4. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців».
5. Закон України «Про доступ до публічної інформації».
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 5.08. 2015 № 609 «Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України».
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2016 року № 852 «Деякі питання ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення».
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 № 716 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, у сфері надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, і встановлюється періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою з надзвичайних ситуацій».
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 363 «Про затвердження Порядку подання органу ліцензування документів в електронній формі».
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01. 2019 № 47 «Про затвердження Порядку внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відомостей про ліцензування виду господарської діяльності, документи дозвільного характеру».
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 755 «Про затвердження Порядку формування і ведення ліцензійного реєстру».
12. Наказ МВС України від 12.12.2018 № 1007 «Про затвердження уніфікованої форми акта, що складається за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) за додержанням ліцензіатом вимог законодавства у сфері провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт

протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, та інших форм розпорядчих документів».

12. Наказ МВС України від 26.12.2018 № 1060 «Про затвердження Порядку функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг Державною службою України з надзвичайних ситуацій».

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Відповідно до статті 4 Кодексу цивільного захисту України цивільний захист – це:

а) комплекс заходів, які реалізуються на території України в мирний час та в особливий період і спрямовані на захист населення, територій, навколишнього природного середовища, майна, матеріальних і культурних цінностей від надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій, запобігання виникненню таких ситуацій та подій, ліквідацію їх наслідків, надання допомоги постраждалим, здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки;

б) вид діяльності, який полягає у запобіганні виникненню пожеж і захисті життя та здоров'я населення, матеріальних цінностей, навколишнього природного середовища від впливу небезпечних чинників пожежі;

в) сукупність організаційно об'єднаних органів управління, сил та засобів, призначених для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;

г) комплекс робіт, пов'язаних з відновленням будівель, споруд, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, які були зруйновані або пошкоджені внаслідок надзвичайної ситуації, та відповідних територій.

2. Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється:

а) Державною комісією з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

б) Єдиною державною системою цивільного захисту;

в) комітетами Верховної Ради України;

г) Апаратом Ради національної безпеки і оборони України.

3. Хто приймає рішення про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях відповідно до п. 31 ст. 85 Конституції України?

а) Верховна Рада України протягом двох днів з моменту звернення Президента України;

б) Верховна Рада України протягом двох днів з моменту звернення Голови уряду України;

в) Президент України одноособово.

4. Видами підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту є:

а) місцева та об'єктова;

б) мирного та воєнного часу;

в) державна та регіональна;

г) функціональна та територіальна.

5. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту:

а) мирного, передвоєнного часу та особливого періоду;

б) повсякденного функціонування, підвищеної готовності, надзвичайної ситуації, надзвичайного стану;

в) постійного та тимчасового режиму функціонування під час проведення мобілізаційних, евакуаційних, інформаційних заходів та надання всебічної допомоги постраждалому населенню.

6. Хто здійснює загальне керівництво єдиною державною системою цивільного захисту в Україні?

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Державна служба України з надзвичайних ситуацій;
- г) Президент України.

7. До сил цивільного захисту не належать:

- а) Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту;
- б) аварійно-рятувальні служби;
- в) формування цивільного захисту;
- г) спеціалізовані служби цивільного захисту;
- д) оперативно-розшукова служба МВС України;
- е) пожежно-рятувальні підрозділи (частини);
- є) добровільні формування цивільного захисту.
- ж) усі.

8. Аварійно-рятувальні служби поділяються на (виключіть зайве):

- а) державні, регіональні, комунальні, об'єктові та громадських організацій;
- б) спеціалізовані та неспеціалізовані;
- в) професійні та непрофесійні;
- г) навчальні та спеціальні.

9. Регіональні аварійно-рятувальні служби утворюються:

а) Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями в Автономній Республіці Крим, області, містах Києві та Севастополі відповідно;

б) центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, іншими центральними органами виконавчої влади;

в) сільськими, селищними, міськими радами (в адміністративному центрі відповідної територіальної громади);

г) керівником суб'єкта господарювання, що експлуатує об'єкти підвищеної небезпеки.

10. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 1052 від:

- а) 14 січня 2014 року;
- б) 16 грудня 2015 року;
- в) 12 січня 2013 року.

11. Залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, визначаються такі види надзвичайних ситуацій:

- а) державного, регіонального, місцевого та об'єктового рівня;
- б) катастрофи, небезпечні події, аварії, епідемії;
- в) техногенного характеру, природного характеру, соціальні та воєнні;
- г) в будівництві, у виробництві, на транспорті, в сільському господарстві, в лісному господарстві.

12. Залежно від обсягів заподіяних надзвичайною ситуацією наслідків, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, визначаються такі рівні надзвичайних ситуацій:

- а) катастрофи, небезпечні події, аварії, епідемії;
- б) державного, регіонального, місцевого та об'єктового рівня;
- в) техногенного характеру, природного характеру, соціальні та воєнні;
- г) в будівництві, у виробництві, на транспорті, в сільському господарстві, в лісному господарстві.

13. Широке поширення заразної хвороби тварин за короткий проміжок часу, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території, – це:

- а) епіфітотія;
- б) епідемія;
- в) пандемія;
- г) епізоотія.

14. Широке поширення на території однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць заразної хвороби рослин, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території, – це:

- а) епіфітотія;
- б) епідемія;
- в) пандемія;
- г) епізоотія.

15. Потік суміші води, каміння, щебеню, піску і глини – це:

- а) повінь;
- б) селевий потік;
- в) зсув;
- г) буря.

16. Транспортні аварії (катастрофи), пожежі, неспровоковані вибухи чи їх загроза, аварії з викидом (загрозою викиду) небезпечних хімічних, радіоактивних, біологічних речовин, раптове руйнування споруд і будівель, аварії на інженерних мережах і спорудах життєзабезпечення, гідродинамічні аварії на греблях, дамбах тощо – це надзвичайні ситуації:

- а) природного характеру;
- б) техногенного характеру;
- в) соціального характеру;
- г) воєнного характеру.

17. Небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні, морські та прісноводні явища, деградація ґрунтів чи надр, природні пожежі, зміна стану повітряного басейну, інфекційна захворюваність людей, сільськогосподарських тварин, масове ураження сільськогосподарських рослин хворобами чи шкідниками, зміна стану водних ресурсів і біосфери тощо – це надзвичайні ситуації:

- а) природного характеру;
- б) техногенного характеру;
- в) соціального характеру;
- г) воєнного характеру.

18. Надзвичайна ситуація, яка поширилась на територію двох чи більше регіонів України (Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя), а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в

обсягах, що перевищують можливості цих регіонів, але не менш як 1 відсоток від обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів, – це надзвичайна ситуація:

- а) державного рівня;
- б) регіонального рівня;
- в) місцевого рівня;
- г) об'єктового рівня.

19. Надзвичайна ситуація, яка призвела до загибелі від 3 до 5 осіб або внаслідок якої постраждало від 50 до 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 1 тис. до 10 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки перевищили 5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати, – це надзвичайна ситуація:

- а) державного рівня;
- б) регіонального рівня;
- в) місцевого рівня;
- г) об'єктового рівня.

20. Надзвичайна ситуація, внаслідок якої загинуло понад 5 осіб або постраждало понад 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 10 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки (оцінені в установленому законодавством порядку), спричинені надзвичайною ситуацією, перевищили 25 тис. мінімальних розмірів (на час виникнення надзвичайної ситуації) заробітної плати, – це надзвичайна ситуація:

- а) державного рівня;
- б) регіонального рівня;
- в) місцевого рівня;
- г) об'єктового рівня.

21. Підберіть найбільш правильне визначення «адміністративного права»:

а) адміністративне право є однією з провідних, базових галузей українського права, нормами якого регулюються суспільні відносини, що складаються здебільшого у сфері державного управління в процесі здійснення виконавчої влади;

б) адміністративне право є однією з провідних, базових галузей українського права, нормами якого регулюються суспільні відносини, що складаються здебільшого у сфері забезпечення конституційних прав громадян;

в) адміністративне право є однією з провідних, базових галузей українського права, нормами якого регулюються суспільні відносини, що складаються у сфері захисту права власності.

22. В перекладі з латинської мови термін «адміністрація» означає:

- а) самоврядування;
- б) керівництво;
- в) судочинство;
- г) управління.

23. Кодекс України про адміністративні правопорушення складається

з:

- а) 3 розділів;
- б) 5 розділів;
- в) 7 розділів.

24. *Кодекс України про адміністративні правопорушення був введений в дію:*

- а) 7 грудня 1984 року;
- б) 7 листопада 1979 року;
- в) 1 червня 1985 року.

25. *Розділ 2 Кодексу України про адміністративні правопорушення складається з:*

- а) загальної та особливої частин;
- б) спеціальної та особливої частин;
- в) загальної та спеціальної частин.

26. *Адміністративно-правові відносини – це:*

а) врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, в яких їх сторони (суб'єкти) взаємозв'язані й взаємодіють шляхом здійснення суб'єктивних прав і обов'язків, встановлених і гарантованих відповідними адміністративно-правовими нормами;

б) вихідні, об'єктивно зумовлені, основоположні заходи, що формують і характеризують зміст адміністративного права, відображають закономірності його розвитку і визначають напрями та механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин;

в) встановлені, санкціоновані або ратифіковані державою, формально визначені, охоронювані засобами державного примусу правила поведінки учасників суспільних відносин у сфері державного управління, адміністративного примусу та адміністративної відповідальності;

г) сукупність прийомів і засобів, за допомогою яких упорядковуються суспільні відносини, що встановлюються предметом адміністративного права.

27. *В структуру адміністративно-правової норми входять такі структурні елементи:*

- а) диспозиція та санкція;
- б) гіпотеза, диспозиція, санкція;
- в) назва статті та її зміст.

28. *Як називається елемент юридичної норми, що фіксує заходи несприятливого впливу на порушника правової норми?*

- а) гіпотеза;
- б) диспозиція;
- в) санкція.

29. *Діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища – це:*

- а) громадський контроль;
- б) господарська діяльність;
- в) державний нагляд (контроль);
- г) державне спостереження.

30. *Ознака заборонних адміністративно-правових норм (критерій класифікації – за формою припису):*

- а) зобов'язують вчинювати певні дії при виникненні передбачених ними умов;
- б) уповноважують адресата (чи дозволяють йому) діяти в межах вимог норми на свій розсуд, проте, підкоряючись правовому режиму, що нею встановлений;
- в) забороняють вчинення тих чи інших дій за умов, що ними визначені;
- г) забезпечують за допомогою засобів матеріального або морального впливу належну поведінку учасників управлінських відносин.

31. *До якого поняття відноситься наступне визначення: «це міра відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами»?*

- а) адміністративно-попереджувальні заходи;
- б) адміністративне стягнення;
- в) заходи виховного впливу.

32. *Серед зазначених заходів визначте адміністративні стягнення:*

- а) сувора догана;
- б) зауваження;
- в) штраф;
- г) догана;
- д) позбавлення волі.

33. *Яке з наведених адміністративних стягнень є винятковим?*

- а) попередження;
- б) штраф;
- в) оплатне вилучення предмета;
- г) виправні роботи;
- д) адміністративний арешт.

34. *До заходів впливу, що застосовуються до неповнолітніх (за вчинення адміністративних правопорушень у віці від 16 до 18 років) відносяться:*

- а) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; штраф; догана або сувора догана;
- б) догана; передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, що їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання;
- в) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; попередження; догана або сувора догана; передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, що їх замінюють, чи під

нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

35. На яку мінімальну суму може бути накладений штраф на громадянина за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки:

- а) 50 НМДГ;
- б) 100 НМДГ;
- в) 150 НМДГ;
- г) 200 НМДГ;
- д) 250 НМДГ.

36. На яку мінімальну суму може бути накладений штраф на посадових осіб та фізичних осіб – підприємців за невиконання приписів та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки:

- а) 100 НМДГ;
- б) 150 НМДГ;
- в) 200 НМДГ;
- г) 250 НМДГ;
- д) 300 НМДГ.

37. Назвіть статтю КУпАП, яка встановлює пом'якшуючі обставини адміністративної відповідальності особи:

- а) ст. 77 КУпАП;
- б) ст. 120 КУпАП;
- в) ст. 12 КУпАП;
- г) ст. 34 КУпАП;
- д) ст. 35 КУпАП.

38. Яка стаття КУпАП передбачає відповідальність за використання протипожежної, аварійно-рятувальної або іншої спеціальної техніки або засобів протипожежного захисту не за призначенням?

- а) ст. 77 КУпАП;
- б) ст. 120 КУпАП;
- в) ст. 175 КУпАП;
- г) ст. 183 КУпАП;
- д) ст. 188⁸ КУпАП.

39. Яка стаття КУпАП передбачає відповідальність за самовільне випалювання рослинності або її залишків?

- а) ст. 77 КУпАП;
- б) ст. 77¹ КУпАП;
- в) ст. 175 КУпАП;
- г) ст. 183 КУпАП;
- д) ст. 188⁸ КУпАП.

40. Яка стаття КУпАП передбачає відповідальність за завідомо неправдивий виклик пожежно-рятувального підрозділу (частини) або інших аварійно-рятувальних формувань?

- а) ст. 77 КУпАП;
- б) ст. 77¹ КУпАП;
- в) ст. 175 КУпАП;
- г) ст. 183 КУпАП;
- д) ст. 188⁸ КУпАП.

41. Центральною стадією адміністративного провадження є:

- а) винесення рішення в справі про адміністративне правопорушення;
- б) фіксація проступку;
- в) виконання рішення.

42. При складанні протоколу про адміністративне правопорушення особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені:

- а) статтями 55, 56 Конституції України;
- б) статтею 268 КУпАП;
- в) статтями 59, 63 Конституції України.

43. У разі якщо правопорушення вчинено кількома особами, протокол про адміністративне правопорушення:

- а) складається стосовно кожної особи окремо;
- б) складається на одну особу;
- в) не складається.

44. Постанова про закриття адміністративного провадження виноситься на підставі:

- а) ст. 247 КУпАП;
- б) ст. 296 КУпАП;
- в) ст. 201 КУпАП.

45. З моменту виявлення особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, протокол складається не пізніше:

- а) двадцяти чотирьох годин;
- б) трьох календарних днів;
- в) трьох робочих днів;
- г) п'яти робочих днів.

46. Після закінчення розгляду адміністративної справи постанова оголошується:

- а) негайно;
- б) протягом трьох днів;
- в) протягом десяти днів;
- г) протягом п'яти днів.

47. Копія постанови про накладення адміністративного стягнення вручається або надсилається особі, щодо якої її винесено, протягом:

- а) трьох днів;
- б) п'яти днів;
- в) десяти днів;
- г) місяця.

48. Який максимальний термін передбачений діючим законодавством для розгляду адміністративної справи (винесення постанови)?

- а) 10 днів;
- б) 15 днів;
- в) 30 днів.

49. Адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше ніж через:

- а) два тижні з дня вчинення правопорушення;
- б) два місяці з дня вчинення правопорушення;
- в) один місяць з дня вчинення правопорушення.

50. У разі незгоди з прийнятим рішенням у справі про адміністративне правопорушення особа, щодо якої її винесено, може подати скаргу від дня винесення постанови до вищої посадової особи ДСНС або суду протягом:

- а) трьох днів;
- б) п'яти днів;
- в) десяти днів;
- г) місяця.

51. Право суб'єкта господарювання на провадження виду господарської діяльності або частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, – це:

- а) декларація;
- б) сертифікат;
- в) ліцензія;
- г) посвідчення.

52. Питання ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення затверджені постановою Кабінету Міністрів України:

- а) від 23.11.2016 р. № 852;
- б) від 05.08.2015 р. № 609;
- в) від 24.05.2017 р. № 363;
- г) від 26.08.2020 р. № 755.

53. Основним документом, який подається суб'єктом господарювання з метою отримання ліцензії, є:

- а) свідоцтво про державну реєстрацію;
- б) постанова;
- в) заява;
- г) звернення.

54. Коли відбувається набуття здобувачем ліцензії права на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню?

- а) з моменту подачі заяви про одержання ліцензії;
- б) через 15 днів з дня подачі заяви про одержання ліцензії;
- в) з дня внесення відомостей до ліцензійного реєстру щодо рішення органу ліцензування про видачу йому ліцензії.

55. На який строк видається ліцензія?

- а) на три роки;
- б) на п'ять років;
- в) на десять років;
- г) на необмежений строк.

56. Стаття 166¹² КУпАП передбачає адміністративну відповідальність за:

- а) несвоєчасне внесення плати за видачу ліцензії;
- б) порушення строків прийняття рішення про видачу ліцензії;
- в) порушення строків розгляду скарги суб'єкта господарювання щодо видачі ліцензії;
- г) всі вищеперераховані порушення.

57. Який мінімальний розмір штрафу може бути накладено на посадових осіб за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності?

- а) 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громад;
- б) 80 неоподатковуваних мінімумів доходів громад;
- в) 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громад;
- г) 150 неоподатковуваних мінімумів доходів громад.

58. Орган ліцензування приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову в її видачі:

- а) не пізніше 3 робочих днів з дня одержання заяви про отримання ліцензії;
- б) не пізніше 10 робочих днів з дня одержання заяви про отримання ліцензії;
- в) не пізніше 15 робочих днів з дня одержання заяви про отримання ліцензії;
- г) не пізніше 1 місяця з дня одержання заяви про отримання ліцензії.

59. Яка вартість отримання ліцензії:

- а) безоплатно;
- б) один неоподатковуваний мінімум доходів громадян;
- в) один прожитковий мінімум для працездатних осіб;
- г) десять неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

60. Хто має право здійснювати контроль за дотриманням ліцензіатами вимог ліцензійних умов:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Офіс Президента України;
- в) орган ліцензування;
- г) профільний комітет Верховної Ради України.

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ»

1. Загальні положення щодо організації самостійної роботи здобувача вищої освіти

Організація самостійної роботи здобувача вищої освіти ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України здійснюється відповідно до положень законів України «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», наказу НУЦЗ України від 07.07.2023 р. № 143 «Про затвердження Положення про організацію освітнього процесу у Національному університеті цивільного захисту України, Кодексу академічної доброчесності Національного університету цивільного захисту України.

Самостійна робота є важливою складовою частиною і основою підготовки майбутнього фахівця, оскільки мета самонавчання – опанування, поглиблення та засвоєння навчального матеріалу.

Самостійна робота – це самостійна навчально-пізнавальна діяльність проблемного, творчого та практичного характеру.

Самостійна робота є однією з основних форм організації освітнього процесу, яка здійснюється здобувачем з метою опанування навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача, регламентується робочим навчальним планом із відповідної освітньої програми.

Позааудиторна самостійна робота здобувачів вищої освіти – це форма організації освітнього процесу – самостійні освітні роботи, які виконуються у позааудиторний (вільний від обов'язкових навчальних занять) час за завданням і під методичним керівництвом науково-педагогічного працівника, але без його безпосередньої участі.

Зміст самостійної роботи здобувача щодо вивчення навчальної дисципліни визначається науково-педагогічним працівником у робочій програмі навчальної дисципліни, методичних матеріалах, завданнях, вказівках та ін.

Самостійна робота здобувача забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручники, навчальні посібники, методичні матеріали, курси лекцій, практикуми, електронно-обчислювальна техніка, список наукової та фахової монографічної й періодичної літератури, ознайомлення з положеннями нормативно-правових актів тощо.

Самостійна робота передбачає вивчення навчального матеріалу, який викладається під час аудиторних занять та міститься у рекомендованих джерелах для самостійного опрацювання.

Навчальний матеріал навчальної дисципліни, засвоєний здобувачем у процесі самостійної роботи, вноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом цієї дисципліни.

Самостійна робота здобувача вищої освіти формує низку необхідних компетентностей, серед яких здатність працювати автономно, визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення, а також набуття навичок використання інформаційних і комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел.

Самостійна робота включає підготовку здобувача вищої освіти до усіх видів поточного і підсумкового контролю, у тому числі практичних занять, контрольних заходів, самостійного опрацювання окремих питань, що не розглядалися у лекційному курсі, а також виконання творчо-аналітичних завдань до кожної з тем навчальної дисципліни та індивідуальних завдань.

Для самостійної роботи пропонуються завдання, покликані розширювати, поглиблювати, закріплювати базові знання, отримані під час лекційних та семінарських занять.

Самостійна робота є однією із складових комплексної підготовки здобувачів. Ця робота базується на високій самосвідомості та почутті обов'язку студентів за систематичне і змістовне вивчення курсу.

Однією з форм самостійної роботи студента є підготовка доповіді та презентації по окремому питанню, яке винесено на самостійне опрацювання.

Формулювання тез. Тези – це коротко сформульовані основні положення тексту, стисле викладення головних його ідей, які увібрали в себе сутність переробленого самостійно матеріалу. Їх записують у вигляді цитат із тексту або своїми словами. У тезах внаслідок їх лаконічності відсутні приклади, що доводять певні факти. Однак тези втратять свій сенс якщо студент не в змозі буди навести ці приклади по пам'яті. Вміння складати тези є свідомством високого рівня підготовки студента та його самостійної роботи.

Сприйняття нового матеріалу повинне супроводжуватися його розумінням, яке забезпечує повноту та глибину засвоєної студентом інформації. Зрозуміти – це повністю осягати зміст та форму самостійно вивченого явища чи предмета дійсності, його історичний розвиток та новизну, спрямованість, теоретичну та практичну значущість опрацьованого матеріалу у співвідношенні зі знаннями, отриманими раніше. Головним показником розуміння матеріалу, вивченого самостійно, є вміння правильно використовувати його у нових умовах.

Здобувач повинен показати вміння пошуку, оброблення, аналізу та використання інформації з різних джерел, аналізу та синтезу результатів дослідження, лаконічно логічно правильно розкрити зміст питання, сформулювати власні висновки, оформити презентацію, представити матеріал аудиторії під час семінарського заняття.

Тематика питань для самостійного опрацювання додається до кожної окремої теми навчальної дисципліни. Основні види самостійної роботи з

навчальної дисципліни «Нормативно-правове регулювання у сфері цивільного захисту» («НПР у сфері ЦЗ»):

1) опрацювання навчального матеріалу (за конспектом лекцій, навчально-методичною і науковою літературою, нормативно-правовими актами), пошук інформації в бібліотеках, мережі Інтернет, використання баз даних інформаційно-пошукових та довідникових систем;

2) підготовка до виконання практичних занять, опрацювання інструкцій і методичних рекомендацій;

3) підготовка доповідей, рефератів, презентацій, документів тощо;

4) виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань;

5) виконання завдань під час роботи у науковому гуртку;

6) самооцінювання знань і умінь із навчальної дисципліни;

7) творча робота студентів (під час написання реферату, тез доповідей, статті тощо).

Самостійна робота здобувачів з навчальної дисципліни повинна забезпечити:

1. Системність знань та засобів навчання;

2. Володіння розумовими процесами;

3. Мобільність і критичність мислення;

4. Володіння засобами обробки інформації;

5. Креативне мислення.

Контроль за виконанням самостійної роботи здійснюють згідно з вимогами і критеріями, описаними у силабусі дисципліни.

Формами контролю за самостійною роботою можуть бути усне опитування на семінарі, перевірка письмових робіт (індивідуальних, творчих завдань, рефератів, презентацій доповідей), опитування на іспиті.

Виконання завдань самостійної роботи є обов'язковим для всіх здобувачів.

2. Перелік питань для самостійного опрацювання з навчальної дисципліни «НПР у сфері ЦЗ»

Завдання для самостійного поглибленого вивчення по темі **1.1. «Загальне поняття навчальної дисципліни. Поняття системи права у сфері цивільного захисту. Нормативно-правова база»**

1. Центральні органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права.

2. Поняття «цивільний захист» як складової системи національної безпеки України.

3. Законодавче забезпечення цивільного захисту на сучасному етапі.

4. Організаційно-правові засади проходження служби в органах і підрозділах цивільного захисту.

5. Законність і дисципліна та способи їх забезпечення в системі ДСНС.

6. Державна, регіональна, місцева та об'єктова комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій: їх склад, завдання та права.

7. Функціонування комісій ТЕБ та НС за різних режимів.

8. Подання інформації у режимі підвищеної готовності та у режимі надзвичайної ситуації.

9. Координування та управління діяльністю аварійно-рятувальних служб.

10. Загальні засади діяльності аварійно-рятувальних служб під час ліквідації надзвичайних ситуацій.

11. Організація оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях.

12. Організація реагування на надзвичайні ситуації.

13. Планування реагування на надзвичайні ситуації.

14. Організація роботи штабу з ліквідації надзвичайні ситуації.

Завдання для самостійного поглибленого вивчення по темі

1.2. «Правове регулювання забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях»

1. Порядок обліку надзвичайних ситуацій.

2. Правове регулювання процесів реалізації заходів цивільного захисту.

3. Порядок створення, утримання фонду захисних споруд цивільного захисту, виключення таких споруд із фонду та ведення його обліку.

4. Правове регулювання забезпечення інженерного захисту територій, радіаційного і хімічного захисту.

5. Правове регулювання забезпечення медичного, біологічного і психологічного захисту, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

6. Правове регулювання забезпечення безпеки під час ліквідації наслідків аварійних ситуацій з небезпечними вантажами при перевезенні їх залізничним транспортом.

7. Дії органів управління, сил та засобів, які залучаються до реагування на надзвичайних ситуацій.

8. Організація управління реагуванням надзвичайні ситуації.

9. Утворення угруповання сил та засобів реагування на надзвичайні ситуації.

10. Організація управління роботами по локалізації та ліквідації надзвичайних ситуацій природнього характеру.

11. Організація управління роботами по локалізації та ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного характеру.

Завдання для самостійного поглибленого вивчення по темі

2.1. «Поняття адміністративного права. Адміністративно-правові відносини. Адміністративно-правові норми»

1. Історія розвитку адміністративного права в Україні.
2. Публічне адміністрування – основа правового регулювання адміністративного права.
3. Система адміністративного права.
4. Способи захисту прав суб'єктів адміністративних правовідносин у сфері публічного управління.
5. Поняття джерела адміністративного права. Види джерел адміністративного права.
6. Учасники адміністративно-правових відносин, їх правоздатність та дієздатність.
7. Систематизація адміністративно-правових актів адміністративного права.
8. Реалізація норм адміністративного права. Види реалізації (виконання, використання, додержання, застосування).

Завдання для самостійного поглибленого вивчення по темі
2.2. «Адміністративно-деліктні відносини у сфері цивільного захисту»

1. Адміністративно-правові методи реалізації виконавчої влади.
2. Адміністративний примус у діяльності органів виконавчої влади.
3. Поняття та основні ознаки адміністративної відповідальності.
4. Адміністративне правопорушення та злочин: спільні та відмінні риси.
5. Система адміністративних стягнень. Накладення адміністративних стягнень.
6. Особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб.
7. Що таке вина і які форми вини закріплені у КУпАП?
8. Спільні та відмінні риси адміністративного та кримінального правопорушення.

Завдання для самостійного поглибленого вивчення по темі
3.1. «Основні положення адміністративного процесу. Порушення адміністративної справи та протокол про адміністративне правопорушення»

1. Поняття адміністративного процесуального права. Процесуальні строки.
2. Проведення у справі про адміністративні правопорушення.
3. Суб'єкти й учасники адміністративного процесу.
4. Сутність адміністративного процесу та його зміст.
5. Докази й доказування в адміністративному процесі.
6. Рішення Конституційного Суду України в системі джерел адміністративного права.
7. Організація адміністративного судочинства в Україні.
8. Поняття та принципи профілактики адміністративних правопорушень.

Завдання для самостійного поглибленого вивчення по темі
3.2. «Розгляд адміністративних справ. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень»

1. Право на оскарження в суді постанови у справі про адміністративне правопорушення, його сутність та гарантії реалізації.
2. Особливості провадження з розгляду позовних заяв про визнання протиправними постанов у справах про адміністративні правопорушення.
3. Особливості оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення.
4. Перегляд судових рішень: апеляційне й касаційне провадження.

Завдання для самостійного поглибленого вивчення по темі
4.1. «Правова регламентація ліцензійної та дозвільної діяльності наглядових органів системи ДСНС України»

1. Правове регулювання ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення.
2. Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, у сфері надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення.
3. Порядок подання органу ліцензування документів в електронній формі.
4. Перелік необхідних документів для отримання ліцензії надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення.
5. Внесення плати за видачу ліцензії з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення.
6. Перелік послуг і робіт протипожежного призначення, що підлягають ліцензуванню.
7. Заява про одержання ліцензії з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення.
8. Відомості про дотримання технологічних вимог щодо наявності матеріально-технічної бази, необхідної для провадження заявленого виду господарської діяльності.
9. Відомості про наявність мінімальної кількості працівників (керівників та виконавців) за окремими посадами.

3. Дотримання вимог академічної доброчесності

Згідно статті 42 Закону України «Про освіту» та Кодексу академічної доброчесності Національного університету цивільного захисту України кожний здобувач повинен дотримуватися академічної доброчесності.

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів і визначених законами України «Про освіту», «Про вищу освіту» правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою

забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Академічна культура – система цінностей, норм, правил, зразків поведінки, принципів спілкування, які регулюють діяльність учасників освітнього процесу та визначають принципи взаємовідносин між ними та із зовнішнім середовищем в освіті й науці.

Принципами академічної доброчесності є:

- чесність – недопущення будь-яких форм обману, брехні, шахрайства, крадіжки або інших форм нечесної поведінки в навчальній і науковій діяльності;

- справедливість – неупереджене ставлення учасників освітнього процесу один до одного, об'єктивне, прозоре та незалежне оцінювання результатів навчальної та дослідницької діяльності;

- довіра – існування в освітньому середовищі атмосфери взаємної довіри, що заохочує вільний обмін ідеями та інформацією, сприяє співпраці й творчості, вільному продукуванню нових ідей, створенню середовища неприпустимості привласнення результатів діяльності інших чи підірвання репутації учасника освітнього процесу;

- повага – виявлення поваги як до себе, так і до інших, незалежно від віку, статі та статусу, а також розуміння нових, різносторонніх, іноді протилежних думок та ідей, уникнення зловживань посадовим становищем виборними чи призначеними представниками інститутської громади;

- партнерство – зорієнтованість на співпрацю та партнерську взаємодію з метою підвищення якості навчальних та дослідницьких результатів, протистояння будь-яким формам дискримінації, ганебним учинкам, негативному впливу інших осіб;

- відповідальність – сумлінне виконання взятих на себе зобов'язань, протистояння будь-яким формам дискримінації, ганебним учинкам, негативному впливу інших осіб, здатність брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності;

- прозорість та інформаційна відкритість – надання будь-якої інформації, що стосується освітньої, науково-дослідницької, господарської та фінансової діяльності Інституту, учасникам освітнього процесу, крім тієї, доступ до якої обмежено законодавством;

- законність – дотримання у своїй діяльності учасниками освітнього процесу норм чинних нормативно-правових актів України, в тому числі нормативно-правових актів, чинних в Інституті, а також стимулювання до цього інших.

Дотримання академічної доброчесності при виконанні завдань самостійної роботи передбачає:

- самостійне виконання всіх етапів підготовки та написання навчальної роботи;

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

–надання достовірної інформації про результати власної навчальної (творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації;

–відповідальність за наслідки своєї наукової діяльності, протидія отриманню результатів, що суперечать принципам академічної доброчесності й можуть завдати шкоди;

–визнання творчого внеску кожного з авторів завдання, що проводилося колективно, не включати до списку авторів осіб, які не мали відношення до отримання результатів.

Якщо робота у більшості складається з перефразованих ідей інших авторів без оригінального аналізу чи думок здобувача вищої освіти, вона все одно буде вважатися плагіатом, навіть якщо усі запозичені думки будуть правильно процитовані.

За порушення академічної доброчесності до здобувачів вищої освіти можуть застосовуватися такі заходи впливу:

- академічні (отримання незадовільної оцінки за результатами виконання завдання, повторне проходження оцінювання, повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми, зниження семестрового академічного рейтингу, позбавлення права на навчання за індивідуальним графіком на певний термін, дострокове складання сесії);

- дисциплінарні (відрахування із Університету).

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Методичні рекомендації до виконання індивідуальних завдань розроблено на підставі положень законів України «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», наказу НУЦЗ України від 07.07.2023 р. № 143 «Про затвердження Положення про організацію освітнього процесу у Національному університеті цивільного захисту України, Кодексу академічної доброчесності Національного університету цивільного захисту України.

Індивідуальне завдання є однією з форм самостійної роботи здобувача, що передбачає виконання завдання з навчальної дисципліни (підготовка реферату, тез, доповіді, вирішення ситуаційних завдань тощо).

Індивідуальне завдання виконується здобувачем самостійно під керівництвом науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання комплексної тематики кількома здобувачами за рішенням науково-педагогічного працівника, який викладає цю навчальну дисципліну.

Зміст індивідуального завдання – це завершена теоретична або практична робота в межах робочої програми навчальної дисципліни, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Форми індивідуальних завдань: реферати, мультимедійні презентації, тези тощо.

Індивідуальне (науково-дослідне) завдання (ІЗ) передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із навчальної дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних ситуаційних завдань; розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами та нормативно-правовими актами.

Індивідуальні завдання виконуються в терміни, передбачені робочим навчальним планом або робочою програмою навчальної дисципліни. Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни є складовою структурною частиною даної дисципліни.

Метою індивідуального завдання є систематизація закріплення і поглиблення теоретичних та практичних знань, які отримані в процесі вивчення навчальної дисципліни; формування навичок застосування цих знань під час практичної діяльності, розвиток навичок самостійної науково-дослідної роботи; набуття вміння аналізувати отримані результати досліджень, формулювати висновки.

При виконанні ІЗ здобувач повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати.

ІЗ повинно відповідати встановленим вимогам і виконуватися автором самостійно на основі опрацьованого найсучаснішого теоретичного, нормативно-правового, статистичного і практичного матеріалу, містити

власні розробки, висновки та пропозиції, бути належно структурованим та технічно оформленим.

Мінімально необхідна частина унікальності тексту ІЗ – 50 %.

ІЗ повинно бути виконано із дотриманням етичних норм та принципів академічної доброчесності у науковій діяльності. Текст ІЗ механічно переписаний з літературних джерел, нормативних документів, неопрацьовані й не належним чином оформлені, а також виконані шляхом дослівного використання тексту, ідей інших авторів без посилання на використані джерела (плагіат), не зараховуються.

Зміст і структура індивідуального завдання

Індивідуальне завдання – це самостійно виконана робота, яка демонструє авторське бачення проблеми, можливості її розв’язання, свідчить про вміння здобувача використовувати теоретичні знання і практичні навички, набуті під час вивчення навчальної дисципліни, працювати з інформаційними джерелами, систематизувати, опрацьовувати, узагальнювати та досліджувати фактологічний матеріал, обґрунтовувати отримані результати, формулювати аргументовані висновки.

Тематика індивідуальних завдань визначається науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну, з урахуванням актуальних наукових та практичних питань у відповідній галузі.

З переліком тем, формою та критеріями оцінювання ІЗ здобувач може ознайомитися у силабусі навчальної дисципліни.

Індивідуальне завдання видається здобувачу викладачем на початку вивчення навчальної дисципліни. ІЗ виконується студентом самостійно. Здобувач має надати ІЗ для перевірки до проведення підсумкового модульного контролю з навчальної дисципліни. Оцінка за виконання ІЗ враховується при виставленні загальної оцінки за дисципліною.

У ІЗ необхідно стисло, логічно і аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

У процесі підготовки і захисту ІЗ здобувач повинен продемонструвати: самостійність, ініціативність, здатність творчо мислити; володіння методами і методиками досліджень, які використовувались у виконання ІЗ і формулювання висновків, уміння аргументовано їх захищати; уміння оцінити можливості використання отриманих результатів у практичній діяльності; володіння сучасними інформаційними технологіями для здійснення досліджень та оформлення ІЗ.

Структура ІЗ у формі реферату (мультимедійної презентації): титульна сторінка; зміст; вступ; основна частина; висновки; список використаних джерел; додатків до ІЗ (при необхідності).

Зміст подають на початку роботи після титульної сторінки. Він містить найменування усіх розділів, підрозділів, зокрема вступу, висновків, додатків, списку використаних джерел і номери сторінок, на яких починається матеріал відповідних структурних частин роботи.

Вступ має розкривати актуальність теми, її проблематику, мету написання роботи. Орієнтовний обсяг вступу – 1-2 сторінки друкованого тексту.

Основна частина роботи може включати декілька підрозділів. Зміст підрозділів повинен точно відповідати темі ІЗ і його меті; включати характеристику сучасного стану проблеми, опис нормативної бази, погляд різних авторів на цю проблему, позитивні та негативні наслідки проблеми. Орієнтовний обсяг основної частини ІЗ – 12-15 сторінок друкованого тексту.

Висновки повинні включати обґрунтування результатів досягнення мети роботи, можливо рекомендації щодо розв'язання проблеми. Розміщують безпосередньо після основної частини, починаючи з нової сторінки. Орієнтовний обсяг висновків – 1-2 сторінки друкованого тексту.

Список використаних джерел містить перелік джерел, які використано під час виконання ІЗ та на які обов'язково мають бути посилання у тексті. Цей перелік починають із нової сторінки.

Список використаних джерел слід розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті; в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків; у хронологічному порядку. Бібліографічні описи джерел у переліку наводять відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Кількість використаних джерел у ІЗ – 5-10 найменувань.

Додатки включають матеріали, що є копією документів, звітів, або розрахункові таблиці, узагальнюючі схеми чи діаграми. У додатках доцільно розміщувати допоміжні ілюстрації або таблиці, а також матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення чи форму подання не можуть бути включені до основної частини роботи (оригінали фотографій, розрахунки, інструкції, методики, первинні документи або їхні копії тощо).

При наявності кількох додатків оформлюється окрема сторінка «ДОДАТКИ», номер якої є останнім, що відноситься до обсягу ІЗ.

Обсяг ІЗ повинен становити 15-20 друкованих сторінок (слайдів).

Виконувати ІЗ рекомендовано в такій послідовності:

1. Підібрати нормативний матеріал і літературу за темою.
2. Ознайомитися з підібраними джерелами та скласти план ІЗ. План повинен складатися зі вступу і декількох основних питань, що розкривають зміст теми.
3. Написати текст відповідно до плану. Матеріал повинен бути викладений логічно і послідовно.
4. Сформулювати висновки та оформити ІЗ у формі реферату чи презентації.

Вимоги щодо оформлення індивідуального завдання

Вимоги щодо оформлення індивідуального завдання у формі реферату

Роботу оформляють на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм). Мінімальна висота шрифту 1,8 мм. Друк виконують за допомогою комп'ютерної техніки з розрахунку не більше, ніж 30 рядків на сторінці. Набір тексту роботи має виконуватися з використанням текстового редактора MS Word (шрифт Times New Roman, кегль (розмір) 14 з міжрядковим інтервалом 1,5). Шрифт друку повинен бути чітким, стрічка – чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту роботи повинна бути однаковою. Абзацний відступ має бути однаковим упродовж усього тексту роботи і дорівнювати п'яти знакам (1,25 мм).

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий – 25 мм, правий – 10 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм.

Заголовки структурних частин роботи **«ЗМІСТ»**, **«ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ»**, **«ВСТУП»**, **«ВИСНОВКИ»**, **«СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»**, **«ДОДАТКИ»** друкують великими літерами симетрично до тексту.

Кожний структурний елемент роботи починають із нової сторінки, у кінці їх назв крапка не ставиться.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка підрозділу не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Приклад:

1. Сутність та класифікація надзвичайних ситуацій

Нумерацію сторінок, підрозділів, ілюстрацій, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№».

Сторінки роботи слід нумерувати арабськими цифрами із застосуванням наскрізної нумерації упродовж усього її тексту. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті без крапки в кінці.

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. **Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють. Зміст є другою сторінкою роботи.**

Такі структурні частини роботи як – зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел, додатки не мають порядкового номера. Всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не слід друкувати: «1. Вступ» або «6. Висновки».

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують за загальним правилом послідовно, наприклад, Рис. 2. «Назва ілюстрації».

Таблиці нумерують послідовно за загальними правилами. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера, наприклад, Таблиця 3. Заголовок таблиці розміщують по центру над таблицею.

Приклад оформлення таблиці:

Таблиця 3

Назва таблиці

Головка					Заголовки граф
					Підзаголовки граф
Рядки					

Боковик Графи (колонки)
(заголовки рядків)

У роботі обов'язково мають бути посилання на список використаних джерел. Посилання у тексті зазвичай робиться в кінці речення.

Посилання в тексті роботи подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [3], [3; 6], де цифри 3 і 6 відповідають порядковому номеру джерела у Списку використаних джерел. Якщо посилання на джерела підряд з 1 по 4, тоді [1-4]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела через кому, наприклад: [1, с. 23]. Якщо посилання на кілька праць, вони розділяються крапкою з комою: [1, с. 25; 6, с. 25-30].

Бібліографічний опис списку використаних джерел у роботі має оформлятися здобувачем згідно норм чинного законодавства.

В Україні діє Національний стандарт: ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Цей стандарт є регламентуючим документом для оформлення бібліографічних посилань та бібліографічних списків посилань у наукових роботах. Він установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання й розміщення в документах.

Вимоги щодо оформлення індивідуального завдання у формі мультимедійної презентації

Мультимедійна презентація – це програма, яка може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, діаграми та графіки, слайд-шоу, звукове оформлення і дикторський супровід, відеофрагменти й анімацію, тривимірну графіку.

Для створення презентацій використовується програма Microsoft Office PowerPoint.

Основною відмінністю презентацій від інших способів подання інформації є їх особлива насиченість змістом та інтерактивність, тобто здатність певним чином змінюватися й реагувати на дії користувача.

Основні вимоги до змісту та оформлення презентацій:

- кожен слайд має відображати одну думку;
- текст має складатися з коротких слів та простих речень;
- рядок має містити 6 – 8 слів;
- всього на слайді має бути 10 – 12 рядків;
- загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
- дієслова мають бути в одній часовій формі;
- заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні ідеї слайда;
- слайди мають бути не надто яскравими – зайвий дизайн лише створює бар'єр на шляху ефективного передавання та сприйняття даних;
- кількість блоків статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох;
- підпис до ілюстрації розміщується під нею, а не над нею;
- усі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі;
- відповідність змісту презентації поставленій меті і завданням ІЗ;
- дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (відсутність точки в заголовках і т. ін.);
- відсутність фактичних помилок, достовірність представленої інформації;
- лаконічність та завершеність тексту на слайді;
- найбільш важлива інформація повинна розташовуватися у центрі слайду;
- наявність не більше одного логічного наголосу: яскравість, обведення, миготіння, рух;
- інформація подається оригінально, що звертає увагу аудиторії;
- презентація не повинна бути монотонною і громіздкою (оптимальна кількість 15-20 слайдів).

Дизайн слайдів презентації

При виборі кольорової гами для презентації слід враховувати фізіологічні особливості людини у її сприйнятті. Так, теплі (стимулюючі) кольори сприяють збудженню й діють як подразники (у порядку спадання інтенсивності впливу: червоний, оранжевий, жовтий); холодні (дезінтегруючі) кольори заспокоюють, викликають сонливий стан (у тому самому порядку: фіолетовий, синій, блакитний, синьо-зелений, зелений); нейтральні кольори: світло-рожевий, жовто-зелений, коричневий. Поєднання двох кольорів – кольору тексту і кольору фону – суттєво впливає на зоровий комфорт, причому деякі пари кольорів не тільки стомлюють зір, а й можуть спричинити стрес (наприклад: зелені символи на червоному фоні).

Отже, при створенні презентації необхідно зважати на такі вимоги **щодо вибору її кольорової гами:**

- кольорова схема має бути єдиною для всіх слайдів;

–складання кольорової схеми презентації має починатися з вибору двох головних функціональних кольорів, які використовуються для фону та звичайного тексту;

–найкраще поєднання кольорів шрифту і фону: білий на темно-синьому, чорний на білому, жовтий на синьому;

–можна обрати фон і колір в одній гамі, тобто зробити фон максимально світлим, а шрифт – темним.

–фон має виділяти, підкреслювати інформацію слайда, але не затуляти її;

–заважає сприйняттю текстової інформації використаний у презентації фон у вигляді анімованого об'єкта.

Принципи відбору шрифтів для презентації. Кожен шрифт має одне змістове навантаження:

–Напівжирний шрифт – назви складових змісту теми;

–Курсив – логічний наголос, зокрема для формулювання основних положень, визначень тощо;

–«прямий» звичайний – основний масив інформації;

–шрифти Verdana (за висновком учених з лабораторії ергономіки зору (США), він визнаний кращим шрифтом для читання тексту з екрану),Tahoma, Bookman спеціально розроблені для створення презентацій та використання на веб-сторінках, Times New Roman легко зчитується, тому його використовують для друку тексту; Arial краще виглядає у заголовках та колонтитулах;

–не можна використовувати у презентації понад трьох шрифтів на слайді;

–розмір шрифту не повинен бути дрібним: найбільш «дрібний» для презентації – шрифт 20 пт.

Розташування інформації на слайді

При заповненні слайду інформацією дотримуються таких вимог:

–не варто заповнювати один слайд занадто великим обсягом інформації: великий текст дуже важко читати та майже неможливо запам'ятати;

–неприпустимо розміщувати на слайді багато дрібного тексту;

–не розміщуйте на слайді дослівно все, що маєте намір сказати словами;

–прагніть максимально скоротити довжину речень, відмовитися від складних граматичних конструкцій;

–текст у презентації має бути простим, лаконічним, таким, що нагадує тези;

–не пишіть весь текст прописними літерами. СЛОВО, НАПИСАНЕ ЛИШЕ ПРОПИСНИМИ ЛІТЕРАМИ, ВТРАЧАЄ ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ І ЗЛИВАЄТЬСЯ З ІНШИМИ.

Критерії оцінювання презентації:

1. Повнота розкриття теми.

2. Структурування інформації. Подання матеріалу у логічній послідовності.

3. Наявність і зручність навігації.

4. Відсутність граматичних, орфографічних і мовних помилок.

5. Відсутність фактичних помилок, достовірність поданої інформації.

6. Наявність і правильність оформлення обов'язкових слайдів (титульний, зміст, вступ, підрозділи, висновки, список використаних джерел);

7. Оригінальність оформлення презентації, що не суперечить вимогам до її оформлення.

8. Обґрунтованість і раціональність використання засобів мультимедіа та анімаційних ефектів.

9. Грамотність використання кольорового оформлення.

10. Доцільність використання фонового звуку, відеоматеріалів, ілюстрацій, фотографій тощо.

11. Розміщення і комплектування об'єктів; єдиний стиль слайдів.

Вимоги щодо оформлення індивідуального завдання у формі тез

Тези (від thesis – положення, твердження) – це коротко, точно, послідовно сформульовані ідеї, думки, положення наукової доповіді, повідомлення, статті або іншої наукової праці.

Тези доповіді – це опубліковані на початку наукової конференції (круглого столу, з'їзду, симпозіуму) матеріали попереднього характеру, що містять виклад основних аспектів наукової доповіді.

Назва тез доповіді коротко відображає головну ідею, думку, положення (2–5 слів).

Обсяг тез може бути в межах 2-3 сторінок машинописного тексту через 1,0-1,5 інтервали.

Формулювання кожної тези починається з нового рядка, кожна теза має самостійну думку, висловлену в одному або кількох реченнях.

Алгоритм підготовки тези можна подати так:

Крок 1: прозріння

Наукові тези починаються з ідеї та інтересу до певної теми. Раптом Ви розумієте, що помітили закономірність у досліджуваних процесах, текстах, статистичних даних або, навпаки, виявили помилку у твердженнях і категорично не згодні з тезами якогось автора. Можливо, Ви особливо зацікавилися певною темою і, вивчаючи її, сформулювали власне бачення проблеми, зробили неочікувані висновки.

Ідея для тез може з'явитися з будь-чого та бути будь-якою. Але зауважте, що тема наукового тексту має бути якомога вузкою, особливо, коли це ваші перші публікації. Краще зосередитися на шматочку конкретної теми, пропрацювати його якісно, аби потім не загубитися в багатошаровій тематиці та не надати поверхневий аналіз.

Крок 2: дослідження

На цьому етапі за допомогою можна звернутися до викладача. Більше того, наявність наукового керівника – одна з головних вимог багатьох наукових видань. Викладач передусім порекомендує відповідну літературу або, якщо мова йде про більш практичні теми, вкаже на емпіричні методи (експеримент, анкетування, інтерв'ю тощо), доцільні для ефективного дослідження.

Пригадайте, чи знаєте Ви людей з академічної спільноти, які також вивчають або цікавляться Вашою темою. Зверніться до них за порадою. Зберіть увесь необхідний матеріал, що тільки можете знайти.

Крок 3: формулюємо тези

Тепер саме час проаналізувати весь накопичений матеріал. Чи не змінилися Ваші попередні ідеї? Можливо, виникли нові? Як пов'язати свіжі думки з первісним задумом?

Випишіть окремо абсолютно всі ідеї та твердження. Проконсультуйтеся з науковим керівником або самостійно оберіть лише найбільш актуальні й цікаві. Це і будуть тези.

Крок 4: напрацьовуємо аргументи

Кожна Ваша теза повинна бути доведена відповідним аргументом, особливо у випадку з голосними тезами-заявами (типу «життя на Марсі існує»). Найкращі аргументи – це, звичайно, результати власних експериментів, анкетувань, тобто будь-якого використаного емпіричного методу. Проте, можна використовувати посилання на авторитетні праці, висновки інших учених. Якщо Ви аналізуєте текст, обов'язково потрібно наводити цитати. Неодмінно слід зазначати джерело кожного посилання. Якість Вашого дослідження залежатиме від сильних та логічних аргументів.

Крок 5: структуруємо текст

Залишилось оформити текст відповідно до академічних вимог:

Вступ: актуальність і важливість Вашого дослідження. У вступі потрібно окреслити загальні тези і поступово перейти до конкретних стверджень.

Основна частина: чи вдалося Вам знайти відповідь на поставлені запитання, які саме відповіді отримали. Ця частина тексту наповнюється конкретними тезами й аргументами. Таблиці, графіки, малюнки доречно розмістити саме тут.

Висновки: Ваші висновки, порівняння з результатами попередніх досліджень теми, значення проведеного вами дослідження, а також подальша перспектива вивчення теми.

Безумовно, як і будь-який академічний текст, наукові тези завершуються списком усіх використаних джерел.

Тези доповіді, будь-якої наукової публікації оформляють згідно до вимог. Зазвичай, вимоги до оформлення тез розміщені у інформаційному листі, який презюмує проведення наукового заходу.

Приклад:

Матеріали подаються до оргкомітету конференції в електронному вигляді у текстовому редакторі MS WORD (версія 6.0. та вище) для

WINDOWS. Обсяг до 2 сторінок формату А4, шрифт Times New Roman (Сут), кегль – 12, інтервал – 1, поля: верхнє, нижнє – 20 мм, праве, лїве – 25 мм. Абзац – 10 мм. Для посилань використовуються квадратні дужки, наприклад [7, 45]. Список літератури надається у порядку згадування. Лапки у тексті допускаються лише квадратні – «»», дефіс – «-», а тире «–», апостроф – «'».

Матеріали тез доповідей викладати у такій послідовності:

НАЗВА ТЕЗ ДОПОВІДІ (жирний шрифт, по центру); через рядок – прізвище, ініціали автора (курсив, зліва); у наступному рядку – Науковий керівник – прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання (курсив, зліва); у наступному рядку – місце навчання автора (курсив, зліва); через рядок – основний текст; через рядок – **СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ** (жирний шрифт, по центру).

Скорочення й умовні позначення повинні відповідати діючим міжнародним стандартам. Формули, таблиці та малюнки відокремлюються від основного тексту одним рядком. Рисунки виконують у будь-якому форматі, який сприймається Microsoft Word. Назву рисунку набирають шрифтом 10 pt, напівжирним курсивом, вирівнювання по центру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гора В. А. Правові основи цивільного захисту. Навчальний посібник. / В. А. Гора, Т. М. Ковалевська, О. О. Островерх, К. М. Пасинчук. За ред. д. е. н., доц. Т. М. Кришталь. – Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2017. – 236 с. (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 69997 від 24.01.2017 року).
2. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. / [Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.]; [Вид. 2-е, доп.] Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.
3. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. – Видання четверте. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 656 с.
4. Адміністративне право України (у схемах та коментарях): навч. посіб. / В. В. Серета, Ю. С. Назар, К. М. Костовська. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 300 с.
5. Галуцько В. В., Курило В. І., Короєд С. О. Адміністративне право України. Т. 1. «Загальне адміністративне право»: навч. посіб.; за ред. проф. В.В. Галуцька. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 272 с.
6. Загальне адміністративне право: підручник / І. С. Гриценко, Р. С. Мельник, А.А. Пухтецька та ін.; за заг. ред. І.С. Гриценка. К.: Юрінком Інтер, 2017. 568 с.
7. Кулешов М. М., Садковий В. П., Тютюнник В. В. Державна система цивільного захисту: навч. посіб. / М. М. Кулешов, В. П. Садковий, В. В. Тютюнник. Х.: НУЦЗУ, 2020. 232 с.
8. Остапенко О. І., Ковалів М.В., Єсімов С.С., Гулак Л.С., Отчак Н.Я., Остапенко Л.О. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник. Львів: СПОЛОМ. 2019. 504 с.
9. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
10. Мельник Р. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 308 с.
11. Адміністративне право України (у схемах та коментарях): навчальний посібник / В. В. Серета, Ю. С. Назар, К. М. Костовська. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 300 с.
12. Кришталь Т. М. Державне регулювання діяльності у сфері цивільного захисту. Навчальний посібник. / Кришталь Т. М., Білека А. А., Горбаченко Ю. М., Пасинчук К. М. За ред. д. е. н., доц. Т. М. Кришталь. – Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2019.
13. Горбаченко Ю.М., Грибенюк Г.С., Капля А.М., Кришталь М.А., Кришталь Т.М., Щерба Т.О. Організація управління діяльністю з попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій / Рекомендовано Міністерством освіти та науки України як навчальний посібник для курсантів, студентів і слухачів вищих навчальних закладів МНС України

- (Лист від 22.02.2011 р. № 1/11-1501). – 2011. – 345 с.
14. Горбаченко Ю.М., Грибенюк Г.С., Капля А.М., Кришталь М.А., Кришталь Т.М., Щерба Т.О. Основи державного управління у сфері пожежної безпеки / Рекомендовано Міністерством освіти та науки України як навчальний посібник для курсантів, студентів і слухачів вищих навчальних закладів МНС України (Лист МОН України від 22.02.2011р. № 1/11-1497). – 2011. – 191 с.
 15. Василенко В.О. Теорія і практика розробки управлінських рішень: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 420 с.
 16. Адміністративне право України. Академічний курс в 2-х книгах. Під ред. В.Б. Авер'янова. – К., 2004 р.
 17. Білека А. А., Кришталь Т. М. Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання з навчальних дисциплін, які викладаються на кафедрі управління у сфері цивільного захисту, для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти. – Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, 2023. – 19 с.
 18. Організаційно-управлінське та економіко-правове забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ): Матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 16 берез. 2023 р. – Черкаси: видавець Вовчок О. Ю., 2023. – 370 с.
 19. Проблеми формування правової держави в Україні: матеріали круглого столу. – Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2022. – 108 с.
 20. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р.
 21. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
 22. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X.
 23. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій».
 24. Наказ ДСНС від 30.04.2020 р. № 277 «Про затвердження положень про самостійні структурні підрозділи апарату ДСНС та підрозділи у їх складі».
 25. Постанова КМУ від 09.01.2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».
 26. Постанова КМУ від 11.03.2015 р. № 101 «Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту».
 27. Постанова КМУ від 24.03.2004 р. № 368 «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями».
 28. Наказ МВС України від 06.08.2018 р. № 658 «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій».
 29. Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III «Про правовий режим надзвичайного стану».

30. Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану».
31. Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII «Про національну безпеку України».
32. Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні».
33. Наказ МВС України від 27.07.2016 р. № 725 «Про затвердження Інструкції з оформлення посадовими особами ДСНС матеріалів про адміністративні правопорушення».
34. Постанова КМУ від 26.01.2015 р. № 18 «Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій».
35. Постанова КМУ від 26.06.2013 р. № 443 «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту».
36. Постанова КМУ від 14.03.2018 р. № 223 «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня».
37. Закон України від 05.04.2007 р. № 1546-VI «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
38. Постанова КМУ від 11.07.2013 р. № 593 «Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу».
39. Постанова КМУ від 17.07.2013 р. № 564 «Про затвердження Порядку функціонування добровільної пожежної охорони».
40. Постанова КМУ від 09.08.2017 р. № 626 «Про затвердження Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту».
41. Постанова КМУ від 30.10.2013 р. № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій».
42. Наказ МВС України від 26.04.2018 р. № 340 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж».
43. Наказ МВС України від 26.12.2014 р. № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».
44. Наказ МВС України від 20.04.2017 р. № 325 «Про затвердження Типового положення про підрозділ з питань цивільного захисту суб'єкта господарювання».
45. Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII «Про запобігання корупції».
46. Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР «Про звернення громадян».
47. Закон України від 18.01.2003 р. № 2245-III «Про об'єкти підвищеної небезпеки».

48. Постанова КМУ від 13.09.2022 р. № 1030 «Деякі питання ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки».
49. Постанова КМУ від 05.09.2018 р. № 715 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою з надзвичайних ситуацій».
50. Наказ МВС України від 17.01.2019 р. № 22 «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, та інших форм розпорядчих документів».
51. Наказ МВС України від 06.02.2017 р. № 92 «Про затвердження Інструкції з організації перевірок діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування щодо виконання вимог законів та інших нормативно-правових актів з питань техногенної та пожежної безпеки, цивільного захисту».
52. НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні».
53. Наказ МВС від 10.02.2022 р. № 116 «Про затвердження Порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах та підрозділах Державної служби України з надзвичайних ситуацій».
54. Постанова КМУ від 26.06.2013 р. № 444 «Про затвердження порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».
55. Наказ МВС України від 23.05.2016 р. № 410 «Про затвердження Положення про інструктажі, навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки в Міністерстві внутрішніх справ України».
56. Наказ МНС України від 07.06.2011 р. № 587 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку створення, обладнання та забезпечення функціонування консультаційних пунктів з питань цивільного захисту при житлово-експлуатаційних організаціях та сільських (селищних) радах».
57. Постанова КМУ від 26.12.2003 р. № 2030 «Про затвердження Порядку обліку пожеж та їх наслідків».
58. Наказ ДСНС України від 16.08.2017 р. № 445 «Про забезпечення ведення обліку пожеж та їх наслідків».
59. Наказ МВС України від 22.08.2016 р. № 859 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події».
60. Постанова КМУ від 14.11.2018 р. № 1024 «Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ та переліку пріоритетних електронних інформаційних ресурсів її суб'єктів».

61. Постанова КМУ від 23.11.2016 р. № 852 «Деякі питання ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення».
62. Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII «Про ліцензування видів господарської діяльності».
63. Постанова КМУ від 05.06.2013 р. № 440 «Про затвердження Порядку подання і реєстрації декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки».
64. Постанова КМУ від 20.02.2012 р. № 110 «Деякі питання надання підрозділами Державної служби з надзвичайних ситуацій платних послуг».
65. Постанова КМУ від 26.10.2011 р. № 1102 «Деякі питання надання платних послуг підрозділами Державної служби з надзвичайних ситуацій».
66. Розпорядження КМУ від 09.06.2011 р. № 550-р «Про затвердження переліку платних адміністративних послуг, які надаються Державною службою з надзвичайних ситуацій».
67. Наказ МНС України, Міністерства фінансів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України від 03.01.2012 р. № 1/2/1 «Про затвердження Методики формування вартості платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства надзвичайних ситуацій України».
68. Постанова КМУ від 27.09.2017 р. № 733 «Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту».
69. Постанова КМУ від 30.09.2015 р. № 775 «Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій».
70. Закон України від 01.07.2014 р. № 1554-VII «Про вищу освіту».
71. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.
72. Кодекс академічної доброчесності Національного університету цивільного захисту України: Протокол Конференції трудового колективу НУЦЗ України від 26.01.22 № 1/22. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/normativna_baza/kodeks/Kodeks_Akadem_dobroche_NUCZU2.pdf.
73. Про затвердження Положення про організацію освітнього процесу у Національному університеті цивільного захисту України: Наказ НУЦЗ України від 07.07.2023 р. № 143. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/osvitnya_diyalnosti/dokumenty_z_od/n143_07072023.pdf
74. Офіційний сайт ДСНС України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dsns.gov.ua>.

75. Офіційний сайт Головного Управління ДСНС України у Черкаській області: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://ck.dsns.gov.ua>.
76. Урядовий портал: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>.
77. Офіційний сайт президента України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua>.
78. Офіційний сайт Верховної Ради України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua>.